

Den kritiske tilstanden

Analyser av norsk litteraturkritikk i møte med Internett

Knut Strand

Masteroppgave i medievitenskap
ved Institutt for medier og kommunikasjon.

UNIVERSITETET I OSLO

1.6.2014

© Knut Strand

2014

Den kritiske tilstanden : Analyser av norsk litteraturkritikk i møte med Internett.

Knut Strand

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne oppgaven ser på den norske litteraturkritikkens tilstand gjennom flere analyser. I nyere tid har bokblogging fått en stadig større rolle og i den forbindelsen har også den tradisjonelle litteraturkritikken, den i aviser, tidsskrifter og lignende, fått øynene opp for den. Oppgaven ser på likheter og forskjeller mellom den tradisjonelle litteraturkritikken og bokbloggingen for slik å forsøke å male et bilde av tilstanden til den norske litteraturkritikken i dag og se om bokbloggingen imiterer den tradisjonelle litteraturkritikken, i tråd med Bolter & Grusins «Remediation»-teori. Dette vil gjøres ved å kartlegge begge kritikkformene, før et utvalg på 60 bokanmeldelser fra en rekke publikasjoner, både på trykk og på nett, undersøkes med fire forskjellige tekstanalyser, både kvantitative og kvalitative. De kvalitative analysemetodene er Per Thomas Andersens journalistiske nyhetskriterier og hans kvalitetskriterier, samt Cecilie Wright Lunds fire argumentasjonsnivåer. Oppgaven finner flere ulikheter enn likheter, men ser også en rekke sentrale aspekter som peker mot større likhet i fremtiden.

Abstract

This thesis looks at the state of Norwegian literary criticism through several forms of analysis. In the present age literary blogs have an ever increasing role and because of this the traditional literary criticism, the one written in papers, journals et cetera, has started to take notice. The thesis will look at similarities and differences between the traditional literary criticism and the literary blogs, and in that way try to paint a picture of the state of Norwegian literary criticism today and see if the literary blogs imitates the traditional form, in line with the “remediation” theories of Bolter & Grusin. This will be done by mapping both forms of criticism, before a choice of 60 book reviews from several different publications, both online and in print, is analyzed with four different text analysis, both qualitative and quantitative. The qualitative methods of analysis are Per Thomas Andersens journalistic news criteria and his quality criteria, as well as Cecilie Wright Lunds four levels of argumentation. The thesis finds more differences than similarities, but also discovers several central aspects pointing towards a more likeminded future.

Forord

Jeg vil takke min veileder Tore Slaatta, korrekturleser Julie og gjengen i skrivestua.

Denne masteroppgaven er også blitt en realitet takket være støtte fra forskningsprosjektet «Kunst! Makt!». I forbindelse med dette har jeg deltatt på berikende seminarer med andre stipendiater, hvor jeg selv har lagt frem oppgaven som del av et kurs. Kurset forutsatte et pensum, et abstrakt og en presentasjon av et større vitenskapelig arbeid. Takk for samarbeidet.

18. mai 2014: «Jeg har nå vært her i 80 minutter uten å åpne dokumentet. Lyset er av og Internett er tomt. Hodet er tungt og kroppen verker. T-skjorta lukter vondt. Mobilen har streika. Ute skinner sola. Nå skal jeg hjem å høre på «Moya» til verden kollapser.»

Knut Strand, aldri igjen, 1. juni 2014.

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	2
1.1	Problemstilling.....	3
1.2	Begrepsavklaring og metodiske valg.....	4
1.3	Bakgrunn og begrunnelse	6
1.4	Oppgavens struktur.....	8
2	Litteraturkritikken	10
2.1	Historisk gjennomgang.....	10
2.2	Kritikkinstitusjonen	13
2.2.1	Kritikkens funksjon	14
2.2.2	Kritikkens makt	17
2.2.3	Legitimering av kritikken.....	18
2.2.4	Kritikerens habilitet.....	19
2.3	Kritikksjangeren	20
2.3.1	Kvalitetskriterier.....	21
2.3.2	Journalistiske nyhetskriterier.....	24
2.3.3	Argumentasjonsnivå.....	26
3	Internett og blogg	29
3.1	Lavterskelmediet	29
3.2	Offentlighet og «remediering»	30
3.3	Blogging	31
4	Metode.....	33
4.1	Utvalg	33
4.1.1	Den tradisjonelle litteraturkritikken	34
4.1.2	Bokbloggerne	36
4.1.3	Analyseutvalget.....	36
4.2	Analyser.....	38
4.2.1	Kartlegging.....	38
4.2.2	Kvantitativ tekstanalyse	39
4.2.3	Journalistiske nyhetskriterier.....	39
4.2.4	Kritikkens skrivemåte	41
4.2.5	Sammenlignende analyse og drøfting	43

4.3	Validitet og reliabilitet.....	43
4.4	Oppsummering og fremgangsmåte.....	45
5	Kartlegging av den tradisjonelle litteraturkritikken på nett	47
5.1	Dagsaviser	47
5.2	Magasiner, studentaviser og ukeaviser:.....	49
5.3	Tidsskrifter.....	50
5.4	Radio og fjernsyn.....	51
5.5	Oppsummering	52
6	Kartlegging av norske bokblogger	53
6.1	Sjangerrikdom	54
6.2	Institusjonaliseringspraksiser.....	56
6.3	Makt og habilitet.....	58
6.4	Oppsummering	61
7	Kvantitativ tekstanalyse	62
8	Kvalitative tekstanalyser	66
8.1	Journalistiske kriterier	66
8.1.1	Komposisjonskriteriet	66
8.1.2	Omfangskriteriet.....	68
8.1.3	Elite- og personifikasjonskriteriet	68
8.1.4	Samsvarskriteriet.....	69
8.1.5	Tidskriteriet	69
8.1.6	Tilknytning	70
8.1.7	Klarhets- og negativitetskriteriet.....	70
8.1.8	Oppsummering	71
8.2	Kvalitetskriterier	71
8.2.1	Moralsk/politisk kriterium.....	71
8.2.2	Kognitivt kriterium.....	72
8.2.3	Genetisk kriterium.....	73
8.2.4	Estetisk kriterium	73
8.2.5	Affektivt kriterium	75
8.2.6	Oppsummering	75
8.3	Argumentasjonsnivåer	76
8.3.1	#1: Analytisk vurdering.....	76

8.3.2	#2: Noe overfladisk	76
8.3.3	#3: Forbrukerveiledning	77
8.3.4	#4: Slakt/panegyrikk	77
8.3.5	Oppsummering	77
9	Drøfting, sammenlignende analyse og konklusjon	79
9.1	Den kritiske tilstanden	82
	Litteraturliste	83
	Vedlegg	93
	 Faksimile 1 (Eidsvåg, 2013), «lite» og 2 (Surén, 2013), «medium».	40
	Faksimile 3 (Hjeltnes, 2013), «stor».	41

1 Introduksjon

I forbindelse med mitt arbeid som vitenskapelig assistent kom jeg i 2013 over et innlegg av litteraturkritiker Arne Borge på bloggen POLITIKK POETIKK PRAKSIS. Der forsøker Borge å utdype forskjellene mellom “bokblogging og profesjonell kritikk” (2012). I teksten trekker han frem at bloggernes *integritet* ikke er det viktigste for å bli oppfattet som seriøse aktører på litteraturfeltet. Det er derimot kvaliteten på tekstene deres, deres lesninger, som må skape en eventuell troverdighet. Videre går han inn på hvor dårlige kårerne er for en norsk litteraturkritiker og hvor mye arbeid som for ham ligger bak en god anmeldelse.

Blogginnlegget til Borge er symptomatisk for det som er tema for denne oppgaven: Den norske litteraturkritikkens møte med det nye, digitale mediebildet, med Internett. Innlegget til Borge, som selv startet som blogger, er kun et ledd i rekken av reaksjoner og kommentarer til et lite avsnitt i Vagants fjerdenummer 2011 (Bhar, 2012, s.107). Her kritiserer artikkelforfatter Bernhard Ellefsen nettstedet bokmerker.org for slett kritikk:

I likhet med Facebook og Twitter, har bloggene forskjøvet tyngdepunktet i den offentlige samtalen: Diskusjon om litteratur, filosofi og ideer foregår nå like mye i digitale publiseringskanaler som i avisenes og tidsskriftenes debattspalter, og konsekvensene er tidvis nedslående. For eksempel i litteraturkritikken, hvor amatørismen har glade dager på blogger som bokmerker.org. Entusiasme og halvkvedede viser utgir seg for å være anmeldelser og lesninger, og ut med badevannet forsvinner så vel kritikerens faglighet som den velskrevne og observante fortolkningen. Man kan ta seg i å bli dystopisk når den studentikose «kjærligheten til litteraturen» skal leses på linje med kritikken til en Ane Farsethås eller en Espen Søybyeø (Ellefsen, 2012).

Utspillet til Ellefsen vakte stor oppmerksomhet i bloggmiljøet og etterhvert også i andre medier.¹ Senere i oppgaven vil jeg komme tilbake til denne diskusjonen, men Borges innlegg satte i gang mange tanker i hodet mitt vedrørende litteraturkritikkens status.

Det har foregått store teknologiske endringer i samfunnet de siste tjue årene. Helt siden verdensveven ble allemannseie har den digitale mediehverdagen fått en stadig større grad av innvirkning på hverdagen vår, hjemme så vel som på arbeidet. Endringene i teknologien har gitt oss nettaviser, arabisk vår og helt nye dialekter, og forandret vilkårene for hvordan kulturprodusenter arbeider. De teknologiske endringene i tillegg til et mer markedspreget arbeidsmiljø har forandret rammevilkårene for den journalistiske praksis, hvor mesteparten av den trykte litteraturkritikken skrives, dramatisk de siste to tiårene. Som en forlengelse av dette har kritikken fått kjenne på nedskjæringer, lavere lønn, mindre spalteplass og nye krav til

¹ Se vedlegg #1 for tidslinje.

aktualitet og vinkling i sitt virke (Lund, 2005, s.71). Den samme utviklingen mot et mer nettbasert mediesamfunn har gitt liv til en ny type litteraturkritiker: Bokbloggeren.

Nettloggføringen (web log = blog) har vokst i takt med Internett og bloggingen representerer i seg selv noe svært symptomatisk for hvordan mediet påvirker journalistiske praksiser, hvor amatørisme og leser-, seer-, lytterbidrag blir stadig mer sentralt. Bokblogger representerer dermed en ny ytringsform, og i møte en gammel og høyverdig litteratur- og journalistikkform som litteraturkritikken, er det nødt til å oppstå gnisninger på linje med den Ellefsen skapte.

Som eksemplifisert i Borges blogginnlegg settes det blant utøvere på litteraturfeltet opp et skille mellom *bokblogging* og *litteraturkritikk*, men hvor naturlig er egentlig dette skillet, og hva består dette skillet av? Det er spørsmål knyttet til Internetts innflytelse på litteraturkritikk, som en bestemt sjanger, jeg ønsker å utforske i denne oppgaven.

1.1 Problemstilling

Målet for denne oppgaven er å se på virkningen av digitalisering, Internett og den nye mediehverdagen og medieorden på den norske litteraturkritikken, samt kartlegge de nye områdene som dukker opp. Problemstillingen min blir da som følger:

- Hvordan ser den norske litteraturkritikken ut i dag?

For å besvare problemstillingen må en serie mindre spørsmål besvares. Disse underproblemstillingene sette søkelys på den nevnte skillet mellom «litteraturkritikk» og «bokblogging» i lys av relevante aspekter:

- Hva skjer med den tradisjonelle litteraturkritikken i møte med Internett?
- Hvordan ser den norske bokbloggingen ut?
- Hvordan skiller den norske bokbloggingen seg fra den tradisjonelle litteraturkritikken?

Jeg vil se på litteraturkritikken som en institusjon og en sjanger. Som institusjon vil fokuset ligge på de eksterne faktorene og strukturene som muliggjør og legitimerer kritikken, hvor kritikkens samfunnsfunksjon og makt er sentrale begreper. Med litteraturkritikken som sjanger ønsker jeg å se på de interne, tekstlige forskjellene og likhetene. Jeg vil i oppgaven konstruere to undersjangre av litteraturkritikk og forsøke gjennom forskjellige undersøkelser

og analyser å sammenligne disse. Denne todelingen er basert på Borges inndeling og har på den ene siden den tradisjonelle, profesjonelle, journalistiske *litteraturkritikken* og på den andre den nye, nettbaserte *bokbloggen*. Disse vil bli operasjonalisert i metodekapittelet, men i de neste to kapitlene vil jeg operere med et utvidet litteraturkritikkbegrep for å favne over de generelle trekkene. I kapittel sju og åtte vil jeg benytte meg at et utvalg kritikktekster for å sammenligne todelingen nærmere.

1.2 Begrepsavklaring og metodiske valg

Før jeg går videre med oppgaven vil jeg utdype en del av de begrepene jeg har vært inne på over, samt peile ut en metodisk kurs for å best kunne svare på oppgavens problemstilling. Disse er «kritikk», «bokanmeldelse», «bokblogg», «Internett», «institusjon», «sjanger» og «rammevilkår». Det første begrepet som trenger avklaring er «kritikk». Ordet «kritikk» kommer fra det greske *kritikē téchnē* og betyr å «skjelne kunst» (Lund, 2005, s.70). I følge Cecilie Wright Lunds rapport fra 2000 er kritikken «ikke et enkelt og entydig begrep. Det omfatter alt fra forholdsvis enkle og mer komplekse anmeldelser i dagspressen – til teoretisk-akademiske artikler i tidsskriftene.» (s.10). Kritikken, som litteraturkritikken, er sjangre som inneholder en stor mengde litterære uttrykk, men som alle har til felles at det omtaler noe på en kritisk måte, dvs. en vurdering og fortolkning. For litteraturkritikken vil dette nødvendigvis være litteratur, og i mitt tilfelle skjønnlitteratur. Litteraturkritikk forstås som en undersjanger av kritikk, med forskjellige undersjangre: akademisk litteraturkritikk, journalistisk litteraturkritikk (underlagt kulturjournalistikken) og tidsskriftenes litteraturkritikk (en hybrid mellom de foregående). Disse to siste sammenfattes til begrepet den tradisjonelle litteraturkritikken og omfatter i hovedsak den trykte litteraturkritikken, men også den litteraturkritikken som journalistiske aktører publiserer på Internett. Den tradisjonelle litteraturkritikken kan kjennetegnes ved at den er journalistisk og profesjonell, det vil si at den vil ha som formål å opplyse samfunnet, samtidig som det finnes krav til salgbarhet. I del to av oppgaven vil jeg videre snevre litteraturkritikken inn til å gjelde bokanmeldelsen, nemlig en «text om en annan text inskriven i massmediernas dramaturgiska krav och järnhårda lönelag.» (Forser, 2002, s.20). Bokanmeldelsens formelbaserte tilnærming gjør det enklere å sammenligne på tvers av tekster.

En fjerde undersjanger er den nye nett-litteraturkritikken, hvor bokbloggene er én form. Bokbloggingen er den delen av den nye litteraturkritikken jeg spesielt vil ta for meg i de

kvantitativ og kvalitativ analysene. Grunnen til dette er at bloggen er den største og mest typiske formen for litteraturkritikk på nett jeg har kommet over, og den som i størst grad virker å være interessant sett opp i mot den tradisjonelle, journalistiske litteraturkritikken. En bokblogg forstås som en blogg hvor det hovedsakelig skrives litteraturkritikk, og hvor forfatteren av innleggene enten er selvstendig eller en del av en flat redaksjon. Bloggen, på sin side, er «A frequently updated website consisting of dated entries arranged in reverse chronological order so the most recent post appears first» (Rettberg, 2014a, s.32). Mens en norsk bokblogg defineres etter det bokbloggerne selv har uttalt: «En norsk bokblogg defineres her som en bokrelatert blogg skrevet på norsk hvor det blogges jevnlig om andres bøker.» (Siljeblomst, 2014). Dette utelukker litteraturkritikk på nettsamfunn, -fora eller som forbrukeranmeldelser på større nettsteder. Videre har jeg ikke med kommersielle aktører, noe som luker ut forlag og andre med økonomiske interesser. Dette gjør at jeg bedre kan vurdere de økonomiske interessene som preger de selvstendige bokbloggerne. En fordel med disse avgrensningene er at den nett-litteraturkritikken som da står igjen er de som i størst grad er i tråd med Internettets vesen, nemlig som en ytringsplass for allmennheten (kapittel 3).

Det neste sentrale begrepet i oppgaven er «Internett» eller «nettet». Med dette mener jeg i denne oppgaven utelukkende det av Internett som føres gjennom en nettleser, noe som utelukker bruk av eksterne mail-klienter, meldingstjenester (for eksempel Skype) med mer, da dette ikke har noe videre betydning for hvordan litteraturkritikken føres i dag. Internett, i en nettleser, representerer i min oppgave den nye formen for massemedial kommunikasjon og vil i kapittel tre bli beskrevet som en lavterskel-kringkaster, hvor hvem som helst kan spre budskapet sitt til massene.

Institusjonsbegrepet legger til grunn et sett av praksiser ført over tid, en tradisjon eller et handlingsmønster (snl.no, 2014a). De praksiser som litteraturkritikken består av er knyttet til kritikkens roller. Disse har jeg delt i tre: Kurator/antikvar, fortolker og formidler. Jeg vil ta i bruk institusjonsbegrepet til å dekke maktaspektet i litteraturkritikken, hvor spørsmål om legitimitet og habilitet oppstår.

Sjangerbegrepet på sin side forteller om samsvaret i stil og/eller tematikk i en tekst (snl.no, 2014b). I delkapittel 2.3 vil jeg utlede det jeg i denne oppgaven vil benytte for å forstå meg på litteraturkritikken som sjanger: de forskjellige tilnærminger til litteraturkritikk, samt noen tidligere forsøk på inndeling av den, som jeg senere skal forsøke å bruke i min analyse. Disse

forsøkene er Per Thomas Andersens kvalitetskriterier og Cecilie Wright Lunds argumentasjonsnivåer.

Et siste begrep jeg har brukt i innledningen ovenfor er rammevilkår. Litteraturkritikkens vilkår er både sjangerens form (over) og journalistikkens nåværende krav (Forser, 2002, s.20). Dette vil bli brukt i forbindelse med den norske litteraturkritikkens ytre omstendigheter og produksjonsvilkår. Med dette mener jeg de påvirkninger på de to litteraturkritikksjangrene som ikke kommer fra litteraturen selv, men hovedsakelig fra markedsføringer på journalistikken. Jeg vil undersøke dette ved å benytte meg av Per Thomas Andersens journalistiske nyhetskriteriene og en kvantitativ analyse av ordlengde.

1.3 Bakgrunn og begrunnelse

Litteraturkritikken har tradisjonelt vært en veldokumentert sjanger. Siden den oppstod i sin moderne form har det vært skrevet mye om hva kritikk skal være, hvordan kritikken og dens kriterier har endret seg over tid og hvilke utfordringer den møter. Leser man seg igjennom litteraturkritikkhistorien er det lett å få følelsen av en evinnelig krisetilstand, hvor hver endring i samfunnet, institusjonell, teknologisk eller politisk, blir møtt med ramaskrik og proklamasjoner om kritikkens død (Lund, 2000, s.48). Likevel eksisterer den fortsatt, og selv om kritikken i dag sammenlignet med storhetstider på midten av 1800-tallet og 1900-tallet kan fremstå svakere stilt, skrives det hundretalls kritikker av forskjellige kulturuttrykk hver uke i Norge. Kritikken kan i så måte sies atter en gang å tåle tidens tann, enn så lenge, og dens «stayer-evne» har gitt den en parasittisk beskrivelse fra noen forfattere (Melberg, 2012). Den kjente svenske litteraturkritikeren Arne Melberg skrev det fint i en aviskommentar i 2012:

«[...] den kritiska essäistiken har under sina 500 år visat sig förbluffande anpassbar till genrer, medier och omständigheter. Det beror antagligen på att kritiken inte är någon bestämd och avgränsbar genre, åtminstone inte i första hand, utan snarare ett modus, som kan arbeta sig in i alla möjliga sammanhang». (ibid.)

Etter fremveksten av Internett er det gjort større undersøkelser av kritikken i Skandinavia. Den svenske litteraturviteren Thomas Forsers bok «Kritik av kritiken» er blant de mest refererte og tar kritisk for seg den svenske litteraturkritikkhistorien fra 1900-tallet. Noen år etterpå gjorde også Forser en undersøkelse for Morgenbladet hvor han i stor grad slakter den norske litteraturkritikken ved å kalle den grunn og markedsorientert (2002; 2004). Forsers bok

kan i en forlengelse av denne undersøkelsen sies å være et grunnlag for denne oppgaven, gjennom sin påstand «Kritik måste innebära också en kritik över kritiker [...]» (2002, s.15).

Det er òg skrevet bøker om litteraturkritikkens historie i Norge: ”Norsk litteraturkritikkens historie” bind I og II utkom i henholdsvis 1990 og 1992, og Erik Bjerck Hagens «Kampen om litteraturen» i 2012. Cecilie Wright Lund undersøkte litteraturkritikken som en del av kulturjournalistikken både i 2000 og i sammenheng med de andre skandinaviske landene i 2005. Andre norske tekster om litteraturkritikken finner man i bøker som «Samtale med et svin» (Lie & Nysted, 1995), «Det glatte lag» (Lund et al., 1996) og «Kunst, kvalitet og politikk» (Aamodt et al., 2000), men den mest omfattende boka om litteraturkritikk, utenom det historiske, er nok «Litteraturkritikk: en introduksjon», den første av sitt slag i Norge (Hagen, 2004; Andreassen, 2006, s.431). I denne boka forsøker Hagen å utdype hva som er god litteraturkritikk og hvordan den kan skrives. En av de andre kjente og velbrukte tekstene om norsk litteraturkritikk er Per Thomas Andersens «Kritikk og kriterier» fra Vinduetstredjenummer i 1987.² Der deler Andersen norske kritikeres kriteriebruk inn i fem kategorier som sammen med Lunds fire argumentasjonsnivåer fra 2000 vil være mitt utgangspunkt for å bedømme de senere utvalgte kritikkteksternes kvalitet. I de andre skandinaviske landene har det også vært skrevet en hel del om litteraturkritikken, både akademisk og journalistisk, men svært få har tatt for seg bokbloggingen og dens rolle og utfordringer (Samuelsson, 2013, s.181). Er bloggen et krisetegn eller er det en redning?

Blogging har en stadig voksende mengde bøker tilknyttet seg, hvor professor Jill Walker Rettbergs «Blogging» fra 2014 er et godt eksempel. Men selv om det finnes en utbredt mengde tekst og undersøkelser av litteraturkritikken og blogging (både som sjanger og medieform), har jeg til gode å finne noe som spesifikt tar for seg bokbloggingen som litteraturkritikk. I boka «Läsarnas nätverk» fra 2004 tar den svenske dosenten Petra Söderlund for seg bokleserne og deres omgang med Internett. Ingen andre av de bøkene eller vitenskapelige artiklene jeg nevner ovenfor gir nevneverdig plass til den nettbaserte kritikken. Den har vært oppe til diskusjon på nettet, naturligvis; i større diskurser som den knyttet til Ellefsens bemerkninger (jf. fotnote 1). Det er også uttalte ønsker fra blogg miljøet om at det gjøres en undersøkelse av akkurat dette, eksempelvis Bjørg Myhre Ims’ forespørsel om «ein seriøs kritikk av bokblogger på tekstnivå.» (Ims, 2013). De tradisjonelle mediene (radio,

² Denne artikkelen har blitt brukt i flere masteroppgaver. Noen av dem jeg vil hente strukturelle tips fra er: Bu, 2005; Fredin, 1998; Holen, 2008; Homdrum, 2005; Skjølås, 2009; Strømme, 2007; Thue, 2009; Tresselt, 2005.

fjernsyn, papiravis) ser derimot ut til å ha viet liten oppmerksomhet til dette, hvor enkeltsaker om bokbloggenes voksende makt og samfunnsansvar finnes, men er få og langt i mellom. Journalistene og andre stemmer i samfunnet har diskutert innvirkningen av Internett på litteraturkritikken, men jeg har ikke funnet tekster hvor dette blir gjort med et akademisk/medievitenskapelig perspektiv. Og fordi litteraturkritikken formidles gjennom medier er nettopp dette viktig å ta med i en analyse (Svedjedal, 2009, s.167). Derfor har denne oppgaven ikke bare som mål å være aktuell, den vil også forhåpentligvis være et nyttig, vitenskapelig tilskudd til debatten rundt litteraturkritikken i landet.

Dette emnet er også noe jeg interesserer meg for personlig gjennom a) mitt arbeid med det norske litteraturfeltet som vitenskapelig assistent for professor Tore Slaatta på forskningsprosjektet Kunst! Makt! og b) gjennom en årelang interesse for Internett som fenomen og aller mest som arena for samfunnsendringer, særlig innen kulturen. Som vitenskapelig assistent har jeg arbeidet med det norske litteraturfeltet og særlig norske skjønnlitterære forfattere. Dette har ikke bare gitt meg mye kunnskap om dette feltet, men også bidratt til at jeg finner de temaer og diskusjoner som finnes der svært interessante. Min medievitenskapelige interesse har alltid vært rettet mot endringer og da særlig de endringer Internett har satt og setter i gang. Fra endringene i musikk- og filmbransjen, til de politiske mobiliseringene og sosiale mediene har det alltid vært Internett som den utløsende faktor for samfunns- og kulturendringer jeg fant mest spennende. Det føles da som en naturlig progresjon å benytte meg av min nyvunne kunnskap om litteraturfeltet i møte med mitt medievitenskapelige hjertebarn Internett.

Jeg håper og tror at blandingen av aktualitet, mangel på tidligere forskning og personlig interesse og kunnskap vil gi denne oppgaven det grunnlaget den trenger for å si noe meningsfylt om den norske litteraturkritikken.

1.4 Oppgavens struktur

Oppgaven består av ni kapitler. I det andre og tredje kapitlet vil jeg etablere et teoretisk grunnlag for den videre analysen av problemstillingene. Den teoretiske diskusjonsdelen i andre kapittel vil i første omgang forsøke å plassere og definere litteraturkritikken som institusjon og sjanger gjennom blant annet en historisk diskusjon om teknologisk og markedspåvirkning, funksjon og kriterier. Tredje kapittel vil gi en innføring i noen av de

teknologiske endringene som har ledet til den nye tilstanden litteraturkritikken befinner seg i og vil gi en gjennomgang av Internett og bloggens potensiale som teknologisk plattform. I kapittel fire vil jeg skissere et utvalg metoder for best å kunne finne svar på spørsmålene i problemstillingen, i lys av teorien. Dette vil inkludere metodisk bakgrunn og grunnlag, operasjonalisering, utvalg og fremgangsmåte. Kapittel fem er en kartlegging av den tradisjonelle litteraturkritikken på nett og kapittel seks bokbloggingen i lys av den tradisjonelle litteraturkritikken. I kapittel sju og åtte vil jeg legge frem funnene fra de forskjellige tekstanalysene. Det sjuende kapittel er en kvantitativ innholdsanalyse av lengden på utvalgets kritikktekster. Kapittel åtte er de tre siste analysene er kvalitative tekstanalyser av litteraturkritikken, gjennom utvalget, basert på Per Thomas Andersens nyhets- og kvalitetskriterier og Cecilie Wright Lunds argumentasjonsnivåer. Deretter, i kapittel ni, vil jeg foreta en drøfting og en sammenlignende analyse. Avslutningsvis i siste kapittel vil jeg forsøke å oppsummere oppgavens funn og samtidig beskrive noen tendenser i tilknytning til litteraturkritikkens utvikling.

2 Litteraturkritikken

I dette kapittelet vil jeg først si noe om litteraturkritikkens påvirkningshistorie. Dette er for å vise hvordan denne kritikksjangeren og -institusjonen har måtte tilpasse seg tiden, men også har vært med på å forme den. Dette er det som er utgangspunkt for oppgaven, nemlig Internett som en samfunnsendrings påvirkning på den norske litteraturkritikken. Deretter vil jeg se på litteraturkritikkens vesen, først som institusjon, deretter som sjanger. Dette vil jeg gjøre for å ha et teoretisk bakteppe til oppgavens analysedel. I institusjonsdelen vil jeg gå inn på kritikkens funksjon, rolle, makt og andre aspekter i forbindelse med dette. Dette vil jeg så undersøke i forbindelse med kartleggingen av bokbloggene i kapittel 6. Kritikkens funksjon og roller vil bli jeg bruke i flere av oppgavens analyser. I delkapittel 2.3 vil jeg se på litteraturkritikken som sjanger, og forsøke å gi en innføring i den fagligheten som ligger til grunn for god litteraturkritikk. Jeg vil trekke frem tre teorier som jeg senere skal bruke i analyse, nemlig Per Thomas Andersen journalistiske nyhetskriterier og kvalitetskriterier, samt Cecilie W. Lunds argumentasjonsnivåer.

2.1 Historisk gjennomgang

Litteraturkritikken har eksistert så lenge litteraturen har eksistert (Forser, 2002, s.9). Gjennom historien har kritikerens fremste oppgave vært å evaluere og utsi en dom over kunsten og på den måten bedømme hvor godt et verk er. Fra antikken, gjennom middelalderen og romantikken har folk gjort vurderinger av litteratur og annen kunst, men det var ikke før i opplysningstiden at kritikken fant det som kan sies å være dens nåværende form. I moderne tid blir kritikken knyttet til den fremvoksende, borgerlige offentlighet, beskrevet av Jürgen Habermas' deliberative offentlighetsteori (Eagleton, 2005, s.8-9). I starten sprang den moderne kritikken ut av en frigjort offentlighet på 1600- og 1700-tallet og var et tegn på sunn samfunnsdebatt og demokrati. I Norge skjedde dette på 1800-tallet (Lund, 2005, s.69). De første avisene hadde et voksende borgerskap som marked og skapte nye rom for meningsutveksling, litteraturkritikken fulgte som en forlengelse av dette. Friheten ga ytringsmuligheter, som igjen avlet kritikken (Eagleton, 2005, s.10) Den moderne

litteraturkritikken er altså forankret i opplysningstiden og har alltid hatt en sentral og ofte politisk plass i samfunnet (ibid.).³

I litteraturkritikkens historie refereres det ofte til krisetilstander, hvor det til stadighet dukker opp samfunnsendringer, for eksempel teknologiske eller økonomiske, som fremprovoserer blant annet funksjon- og stilforandring i kritikken.⁴ Den nevnte opplysningen fra 1600-tallet og utover er en av disse. Siden har tilstrømmingen av lesere til stadig voksende publikasjoner ført med seg både makt og innskrenkninger. Litteraturkritikkens første «storhetstid» kan sies å være på midten av 1800-tallet. Da var leserne av dagspressen fortsatt få og kritikerens autoritet så stor at man kunne skrive både langt og svært komplisert om litteraturen (Kritikerlaget, 2013a). I stedet kom en annen utfordring for litteraturkritikken, nemlig endringer i litteraturen selv.

I sin bok *The Death of the Critic* formulerer Rónán McDonald påstander hvor nykritikken, en betydelig kritikkform fra første halvdel av 1900-tallet, oppstod som direkte følge av datidens modernistiske verker og deres komplekse, meningstunge tekster (2007, s.1). Kritikken ble her dreid i skjønnlitteraturens retning. På samme vis, mener Terry Eagleton i *The Function of Criticism* som det i etterkrigstiden eksisterte lite god samfunnskritikk som følge av manglende idealistisk motstand i befolkningen generelt. På grunn av mangelen på sterke, politiske grupperinger fikk kritikken ingen motstand (2005, s.112). På 1960- og 70-tallet var det derimot en oppblomstring av politiske bevegelser, og dette regnes som kritikkens siste gullalder, hvor kritikken var idealistisk og politisk motivert. Det anti-autoritære fikk også feste på 1960-tallet og Roland Barthes proklamerte en «leserens fødsel» på slutten av tiåret.⁵ Leseren var nå blitt førende og makten lå hos publikum (McDonald, 2007, s.2). Eagleton argumenterer i sin bok for at kritikken på 1980-tallet var uten sosial funksjon og enten var en forlengelse av litteraturens markedsføringsapparat eller en intern diskurs i academia (2005, s.7). I samme ånd skapes også lesesirkler. Lesesirkler er en del av deltakerkulturen, hvor den vanlige nytelsesleseren skaper sin egen mening om litteraturen de leser. På dette viset blir

³ For kritikk av Habermas' offentlighetsteori i tilknytning til kritikken, se Svedjedal I: *Litteraturens offentligheter* Forslid & Olsson, 22-26.

⁴ Se Samuelsson, 2013; Eagleton, 2005; Traavik, 2004; Andreassen, 2006.

⁵ Dette var også tidsperioden hvor den sterkt politiske kritikerskare kjent som Profil-generasjonen holdt på, med forfattere som Jan Erik Vold og Dag Solstad. Profil var et litteraturtidsskrift publisert av studenter ved Universitetet i Oslo.

ikke lenger kritikeren allvitende. Leseren får makt over kulturen, noe de også har fått ytterligere med Internett som verktøy. Mer om dette i neste kapittel.

Kritikken lar seg altså påvirke av ytre endringer, som institusjoner gjør, men påvirkningen går også andre veien, noe jeg vil utdype i 2.2 (Hagen, 2004, s.20). Teknologiske, medierelaterte utviklinger har også hatt sin innvirkning på kritikken. Trykkekunsten var en sentral del av muliggjøringen av den moderne kritikken og litteraturkritikken er sterkt knyttet til det trykte ord. Hele veien har trykkpressens utvikling og ekspansjon påvirket hvem som leser kritikken og dermed hvordan den leses. På 1800-tallet ble det stadig flere som leste, og stadig større opplag i avisene. Utover 1900-tallet og i takt med kommersialisering av pressen, må dermed kritikken tilpasses den voksende lezerskaren.

Rammevilkårene for en litteraturkritiker har endret seg drastisk de seneste årene. I sammenheng med at leserne fikk stadig større innvirkning på pressen, ble pressen stadig mer markedsorientert (Slaatta, 2003, s.24). Kraftigst har kanskje den norske litteraturviteren Atle Kittang sagt det: «Markedet spytter kritikken ut igjen, etter å ha slukt den mer og mer siden 1910» (referert i Andreassen, 2006 s. 405). I boka «Den norske medieorden» skriver professor Tore Slaatta om tre grunner til at det økonomiske har fått en så sterk posisjon i media. Disse er 1) økt utdanning, hvor flere med økonomiutdanning og økonomisk kapital også beveger seg inn på det kulturelle feltet, 2) eierskapsendringer i media, som skaper en maktforskyvning, og 3) en kobling mellom globalisering og utviklingen av nye typer kommunikasjonsteknologi. Dette har ført til en mer markedsorientert medieorden, hvor medieorden forstås som et felt av relasjoner *mellom* forskjellige teknologier og medieaktører (Slaatta, 2005, s.20). Det er et markedspress på journalistikken, som i tur påvirker kritikken (Forser, 2002, s.141; Hagen, 2004, s.18). Dette gjør kritikkens oppgave desto viktigere.

Videre har disse endringene i mediestrukturene ført til andre rammevilkår for de som ytrer seg i dem. Fra lange, kompliserte artikler til korte notiser med terningkast, eller sett på en annen måte: fra drøftende opplysningsarbeid til forbrukerjournalistikk (Lund, 2000, s.62). I pressen, som fortsatt er den sentrale plassen for kritikere i dag, har store omveltninger funnet sted. Opplagene har gått ned etter mange års vekst og skapt andre rammevilkår for arbeidet. Journalister har nå mindre tid og flere oppgaver. Den visuelle profilen fremprovoserer mer plass til bilder og mindre til tekst og i en forlengelse av dette: Mindre kritisk vurdering. For

litteraturkritikeren i dagsavisene betyr dette lavere lønninger og færre faste stillinger.⁶ Et tegn i tiden har vært omformingen av litteraturtidsskrifter til kultur- og samfunnstitidsskrifter hvor det rent litterære blandes sammen med og utvides til å gjelde større temaer og samfunnsområder, som «kultur», «ideer» og «kunst». Dette skyldes, ifølge Vagant, en mangel på støtte til tidsskriftene (Lindholm et al., 2013).

En følge av markedspåvirkningen og kritikkens endrede rammevilkår er at formidlingen forandres. Journalistene må selge stoffet mer i «klikkets landskap». Thomas Forser omtaler aviskritikerne som «selgere på en markeds plass» (2004, s.25). Språket preges, med klare budskap og nærmest et reklameaktig uttrykk; noe kritikerne dessuten ikke mestrer, mener Forser (ibid., s.24). Tidligere leder for Kritikerlaget Leif Høgghaug uttalte likedan i 2006 at «Kritikken passer ikke inn i det senkapitalistiske mediesamfunnet» (referert i Andreassen, 2006, s.409). Det er vanskeligere å utøve kritikken under disse rammebetingelsene. Alt i alt er arbeidsplassene hvor litteraturkritikeren normalt opererer, utsatte. Det er mindre tid, mindre penger.

I denne gjennomgangen av litteraturkritikkens påvirkningshistorie har jeg forsøkt å peke på stridigheter, endringer og medietilknytning litteraturkritikken har hatt tradisjonelt sett. Dette har i stor grad vært den eksterne påvirkningen på litteraturkritikken, men det svarer ikke på hvilken påvirkning den selv har på samfunnet. Det er dette jeg håper å klargjøre i neste del om *kritikkinstitusjonen*. Med dette mener jeg kritikkens eksterne potensiale, altså hva det er kritikeren gjør i og for samfunnet. Hva er det som gjør den samfunnsnyttig?

2.2 Kritikkinstitusjonen

Gjennom den historiske diskusjonen har jeg vist at litteraturkritikken er en seiglivet og tilpasningsdyktig sjanger. Men selv om litteraturkritikken som sjanger har vært igjennom stadige endringer, har litteraturkritikkens kjerne og praksis ikke endret seg for mye. Mange av idealene og diskusjonene er fortsatt de samme. Slik er litteraturkritikken en institusjon. Denne institusjonen er tett knyttet til flere andre institusjoner, blant andre litteraturen, academia og journalistikken. Litteraturkritikerne i Norge er organisert igjennom Kritikerlaget, hvor kritikere for kunst, teater, musikk og dans også er samlet. Kritikerlaget har 200 medlemmer

⁶ Det er to-tre fast ansatte litteraturkritikere i Norge i dag. De fleste lever hovedsakelig av en blanding av frilansarbeid og annet (Andreassen, 2006, s.408).

registrert under litteratur, et tall som har ligget jevnt siden slutten av forrige årtusen (Kritikerlaget, 2014a; Andreassen, 2006, s.407). Kjønnssfordelingen har utjevnet seg konstant fra stiftelsen og til i dag (Andreassen, 2006, s.407) og av kritikerne i utvalget mitt var 15 av 23 tradisjonelle kritikere registrert hos Kritikerlaget.

2.2.1 Kritikkens funksjon

Kritikerens roll i det litterära systemet – och i samhället som helhet – kan aldrig avöras utifrån övergripande teorier. [...]Vad de kan göra är att ge tips om vilka vägar som troligen är bäst att följa. Därför kan det aldrig heller finnas någon helhetlig «modell» för kritikernas roll i den litterära institutionen. (Svedjedal, 2009, s.164)

Kritikken er kunsten å skjelne. Dermed innebærer kritikken også en vurdering og en dom. Det er dette som setter kritikken i en funksjon i samfunnet hvor den gjør en vurdering av samtidige verk og formidler dette til leserne. Som den svenske litteraturviteren Johan Svedjedal skriver over, finnes det ingen overordnet måte å klassifisere kritikkens rolle på. I håp om klarhet i analysen har jeg forsøkt å dele inn kritikkens funksjon i samfunnet. Jeg mener at ved å gjøre et utvalg, en vurdering, en fortolkning og formidle dette til leseren har kritikeren tre roller: a) en kurator eller antikvar som konserverer samtiden, b) en fortolker som åpner leserens øye for nye tolkninger og c) en opplysningsmann som formidler kunst av verdi. Disse tre funksjonene skal siden brukes til å belyse bokblogging i kapittel seks og åtte.

Kuratoren og antikvaren

Kritikeren velger ut bøkene som interesserer leserne (og seg selv), samme hvem de er, og det er kritikeren som *kuratorens* jobb å fungere som en sorteringsmaskin for befolkningen (Svedjedal, 2009, s.166). En av de aller klareste rollene til kritikeren blir, og er, dermed å være den som velger ut hvilke bøker som skal anmeldes (ibid., s.172). Som en følge av denne kurateringen av samtidens verk blir kritikeren over tid for en slags antikvar å regne. En av opprinnelsene til kritikkbegrepet stammer fra Alexandria; det å bygge et bibliotek for ettertiden (Forser, 2002, s.11). Ser man tilbake på litteraturhistorien er det kritikernes mottagelse og utvelgelse som står sentralt for forståelsen av resepsjonshistorien og den litterære kanon (Hagen, 2004, s.20). Historien er skrevet av dem; det er deres ord som bestemmer hvordan man i fortiden så på et bestemt verk eller en litterær retning. Kritikerens jobb kan ses på både som antikvar og kurator. I vår tid blir det imidlertid lett å forestille seg at denne rollen i noe grad er minskende. På grunn av nettets folkeligjøring av kommunikasjon

og arkivering kan man nå på forskjellige måter måle resepsjon via andre kanaler enn det som tidligere var mulig. Hvor man før måtte bla igjennom gamle aviser og avhandlinger, kan man nå få et innsyn i hvordan ei bok ble mottatt ved å lese kommentarer, foruminnlegg, bokblogger med mer på ett og samme medium (Rettberg, 2014a, s.74).

Fortolkeren

Etter utvelgelsen av hvilke bøker som skal anmeldes kommer kritikerens andre funksjon: å vurdere og fortolke. Når en kritiker kritiserer ei bok, er det essensielt at kritikeren *åpner* teksten for leseren (Andersen, 1987, s.22). Tekstens betydning ligger latent, og det er kritikerens oppgave å gjøre dette tilgjengelig for leseren. Dette har sammenheng med ett av Andersens kvalitetskriterier, *kompleksitetskriteriet*, for der noen tekster kan virke utilgjengelige for leseren, vil muligens kritikeren kunne bidra til å avkode meningsinnholdet som muliggjør fantasi, forståelse og fortolkning fra leserens side (ibid.).

Det er naturligvis viktig at dette ikke gjøres for åpenlyst, noe Andersen selv har skrevet en del om i forbindelse med det han kaller *Den Allerede Leste Boka* (heretter DALB). DALB er et begrep som sammenfatter de mange instansene ei bok går igjennom før den kommer til leseren. Disse instansene består av forskjellige måter boka er lagt frem på, før leseren i det hele tatt har begynt å lese. Forlagene og deres markedsavdelinger, avisenes feature-artikler, bokklubbers omtaler og selvfølgelig litteraturkritikken er alle med på å «åpne» teksten på forskjellige måter. Premisset her er altså at noe av tolkningsarbeidet skal være igjen idet leseren gir seg i kast med ei bok. Dette fortolkning- og vurderingsarbeidet burde gjøres som et grundig, utforskende arbeid i møte med teksten (Lund, 2005, s.74; Lund et al., 1996, s.76). Nesten samtlige av de bøkene jeg har lest om litteraturkritikk nevner verbet «å åpne» i forbindelse med hva som gjør en god kritikk, og det har i mitt arbeid med denne oppgaven virket som et av de mest sentrale elementene i en kritikk. Hvordan dette gjøres, hvordan man åpner teksten, er det strid knyttet til, men det at leseren skal stå så godt rustet som mulig til å gjøre seg opp sin egen mening i møte med boka, virker helt klart som et mål for de fleste kritikere. Dette kan ses i sammenheng med Cecilie Wright Lunds ønske om et høyt argumentasjonsnivå, hvor idealet er en nyansert kritikk.

Utover dekodningen av tekstens meningsinnhold skal en god kritiker vurdere verket med forskjellige innfallsvinkler på selve innholdet i teksten. Som samfunnsfunksjon handler dette mest om å bekjentgjøre teksten for leseren. Dette kan gjøres ved å gi mest mulig relevant

informasjon som historisk, sjangermessig, ideologisk og forfatterskapets kontekst, og gi en vurdering av bokas estetiske og kognitive kvaliteter for deretter å avgi en smaksdom.

Fortolkning og vurdering må grunne i en faglighet (jf. Ellefsens faglighet og fortolkning fra 1.1.), basert på slike kriterier, samt et godt språk (Andersen, 1987, s.17). Hva som menes med kriterier og godt språk vil jeg utdype i delkapittel 2.3, hvor jeg skal se nærmere på kritikken som fag. Det gode språket er også bakgrunnen for den neste av kritikerens samfunnsroller.

Formidleren

Etter utvelgelsen og dekodningen av bøker, gjenstår det å formidle. En litteraturkritiker er også en litteraturformidler gjennom sin status som journalist og kritiker. Dette er et ord med mange konnotasjoner, og brukes både om visse forlagsansatte, ansatte på Litteraturhuset og annet.

Formidling skal her forstås som ønske om å spre budskapet om den utvelgelsen, vurderingen og fortolkningen som er blitt gjort. Her kommer da det gode språket inn, hvor en god argumentasjon og litterær egenverdi kan utpekes som idealer. Det er kritikerens oppgave å spre litteraturen, til leserne (forbrukerne) og til samfunnet. På denne måten kan kritikere skape blest om litteratur og lesing, noe jeg synes virker som en intensjon for veldig mange kritikere. Det å formidle sin dom, sitt budskap gjennom et godt språk og gjennom media er en viktig del av kritikerens rolle, uavhengig av kanal. Til dette er også tilbakemeldinger et aspekt, hvor det som en del av offentligheten tjener på en åpen dialog mellom lesere og kritiker, kritiker og forfatter.

Kritikkens rolle som tilbakemelding for kunstneren er en sentral del av kritikkens formidlingsansvar. For kritikken kan ses på som en forlengelse av kunsten. Walter Benjamin skrev «Kritikken er kunstverkets fullendelse, kritikkene er ingen ytre vurdering av verket, men den systematiske refleksjonen omkring verkets egen kjerne» (1919, referert i Linneberg, 1992, s.80). I forbindelse med leserens tilbakemelding til kritikeren tror jeg det Arne Borge skriver i det innlegget jeg nevner i innledningen (1.1) er symptomatisk for den norske litteraturkritikken. Her skriver han om den publiserte kritikkens vakuum, hvor mangelen på kritisk tilbakemelding ikke gjør kritikken noen tjenester. Vakuum-påstanden til Borge er noe jeg vil se på i begge kartleggingene mine.

Kritikeren fungerer som kurator og antikvar, samt en dekode av teksten og en litteraturformidler. Kritikken bør ha en slik rolle i samfunnet, men hvordan legitimerer den seg; hva gir kritikeren rett til å fortelle leseren hva han burde lese og hvordan? Jeg mener

litteraturkritikken bør velge ut bøker av interesse for allmennheten og ettertiden, åpne verket for leseren, kommentere verket for kunstneren og gi det en veloverveid dom.

I det neste delkapittelet skal jeg se på hva som gir kritikeren rett til å vurdere kunsten og heve sin røst over andres. Dette vil jeg gjøre ved å se på litteraturkritikkinstitusjonen og dens makt.

2.2.2 Kritikkens makt

Vad som finns är kollektivt beteende, handlingsmönster, relationer mellan individer och institutioner – kort sagt praxis. I denna praxisen ligger kritikerns makt. (Svejdal, 2009, s.164-165).

Litteraturkritikeren har makt. Denne makten oppnår litteraturkritikeren på to måter. Den ene skyldes økonomiske, markedsrelaterte aspekter, mens den andre kommer av litteraturkritikkens formidlingsplattform. De to er også sterkt knyttet til hverandre. Ved å være en medieaktør får den tradisjonelle litteraturkritikeren symbolsk makt. Symbolsk makt er en maktform knyttet til «aktørers kontroll eller evne til å ta i bruk medier, språk, kommunikasjon og symboler for å påvirke eller tilskynde handlinger eller fremme bestemte virkelighetsoppfatninger i bestemte situasjoner» (Slaatta, 2004, s.17). Disse virkelighetsoppfatningene som påvirkes kan i litteraturkritisk øyemed ses på som smak. Litteraturkritikeren bruker sitt språk, mediene og bestemte symboler for å utøve smaksdommer, som igjen, gjennom kritikernes forskjellige roller, påvirker samfunnsoppfatningen av hva som er god litteratur. Ved at litteraturkritikken har en akseptert plass som smaksdommer (jf. 2.2.1. «Fortolkeren») i samfunnet kan den symbolske makta være med på «å gjenskape og opprettholde kritikkens legitimitet, tillit, troverdighet og sannferdighet» (ibid.). Litteraturkritikken påvirker litteraturen og resepsjonen av den gjennom sine smaksdommer. Disse smakdommene har effekt på salg og karriere. Eksempelvis kan ei bok som hylles av en anerkjent kritiker øke salget og debutanters karrierer avhenger ofte av anmeldelsene, men også hvordan bøker blir omtalt i offentligheten. På den måten påvirker litteraturkritikeren hva som er legitim smak. Det er altså økonomiske og teknologiske, så vel som kulturelle grunner til kritikkens makt.

Kritikken kan også ses på som en homogen sjanger i forstand at det er mye enighet rundt resepsjonen av en bok og at kritikere samler seg i egne kretser (Andreassen, 2007, s.424; Forser, 2004, s.24). Kritikeren kan også sies å skrive for en elite, av en elite (Svejdal, 2009, s.160). Den smaksdommen som kritikere avsier er derimot lett å forsvare hvis man har en

ekspert-tittel som følge av utdanning (eksempelvis ingeniør, lege, psykolog), men de må berope seg denne plassen i meningshierarkiet selv.⁷ I land som Norge hvor elitisme er tabu og i den nye, mediehverdagen hvor leserne i tillegg sitter med så mye makt er det vanskeligere for kritikeren å legitimere sin posisjon som dommer. Kritikeren ytrer en smak fra oven og står dermed “lagelig til for hugg”, men posisjonen understreker autoriteten. Selv om Norge er lite klassedelt, er det fortsatt slik at kritikeren har en plass i hierarkiet, som kan ytre sin smak til folket (Tresselt, 2009, s.21). Mangelen på utdanningstittel og tilstedeværelsen av en egalitær kultur er hva man kan kalle legitimitetsproblemer for kritikken. Hvordan dette utspiller seg på nettet, hvor samfunns- og medieposisjonen og markedskreftene er mer uklar, er noe jeg vil se på i kapittel 6.

2.2.3 Legitimering av kritikken

Kritikkens maktbruk må legitimeres, og blir legitimert på to måter. Den første legitimeringsmåten spiller på det andre sitatet i 2.2.2.: mediene. Kritikeren har en egen autoritet knyttet til mediet det blir publisert i, med forskjeller mellom tidsskrift, dagsavis og så videre. Under en debatt i kjølvannet av Bernhard Ellefsen krasse kommentarer om bokmerker.org uttalte Ellefsen, i følge et referat, at den tradisjonelle kritikeren ikke hadde autoritet i seg selv (Storrusten, 2012). Jeg leser dette som en videreføring av meningene Arne Borge tar opp i blogginnlegget nevnt i innledningen, hvor Borge mener en litteraturkritikers autoritet og integritet ikke bare skapes av hans habilitet, men av kvaliteten på de tekstene han leverer. Dette er jeg delvis uenig i. Gjennom å ha sin tekst på trykk i dagsavisenes kulturdelt har den tradisjonelle kritikeren en forhåndsgodkjenning og integritet som underbygger den. På den måten legitimeres denne kritikerens tekst i stor grad *før* den blir lest. En videre vurdering av kritikkens kvalitet tror jeg bare er med på å øke eller minske denne integriteten. Likevel, man kan også argumentere for at det burde være slik at kritikeren dømmes på grunnlag av sin kvalitet, noe også flere gjør. Ser man på bloggeren, finnes det ingen slik autoritet utover henvisninger til lezerskare og popularitet (i form av besøkstall og kommentarer). Det vil bli interessant å se hvilke legitimeringspraksiser bokbloggerne har i forbindelse med mediet.

⁷ Litteraturkritikken er et fag uten krav til formell utdanning, og selv om det fantes en kritikkutdanning i nyere tid, var den svært kortlevd (Lund, 2000, s.48). Det finnes også emner innen høyere utdanning som tar for seg temaet, men per dags dato er det kun Universitetet i Oslo som halvårlig tilbyr dette (<http://www.uio.no/studier/emner/hf/iln/NOR4314/>).

En videre form for legitimering jamfør Slaatta-sitatet ovenfor er den gjennom språk, kommunikasjon og symboler. Litteraturkritikken har en lang rekke tilnærminger og uttryksmåter (les: sjangre) som på forskjellig vis kommuniserer med leseren. Eksempler på dette er bruk av fremmedord, litterære referanser og andre kunnskapsbaserte symboler. Ved enten å bruke eller ikke bruke, uvitende eller med vilje, dette i språket kan kritikeren på forskjellig vis legitimere sin rolle som smaksdommer og dermed sin makt. Litteraturen – det skrevne – er en høyverdig kunstform, i motsetning til populærmusikk, film eller teater. Litteraturkritikken har også blitt dannet i det dannede selskap, blant akademikerne og andre privilegerte og intellektuelle. Derav har litteraturkritikken *som institusjon* blitt formet av å tilhøre denne kulturklassen. Den er tilknyttet en holdning hvor man, gjennom å gi smaksdommer, belærer leserne på sett og vis. På den måten kan også språket virke avskrekkende på de mindre beleste.

En litteraturkritiker legitimerer sin posisjon gjennom publikasjonens autoritet og troverdighet, samt gjennom sin egen dyktighet og språkføring. Litteraturkritikken makt legitimeres av mediet det ytres i, den økonomiske innvirkningen den har og gjennom språket, men trues av en offentlighet hvor smaksdommer ikke gis den nødvendige autoriteten og hvor habilitetsspørsmål virker uavklart.

2.2.4 Kritikerens habilitet

Makt fører med seg ansvar, og ansvar stiller krav til habilitet (Hagen, 2004, s.91). Habilitet virker å være en evigvarende diskusjon innen kritikken. Sigurd Tenningen og Bernhard Ellefsen brakte dette på banen i Vagant 4/11 hvor de satte spørsmålstegn ved at Kritikerlagets retningslinjer, Kritikerplakaten, på alle punkter handler om habilitet og integritet (Ellefsen & Tenningen, 2011; Kritikerlaget, 2014b). Duoene mener derimot at en *idealistisk* orientert kritikk også har en rett til livet. De ser nulltoleransen for dobbeltroller og egeninteresser som hemmende for kritikken og tror selv en åpen og god kritiker vil kunne oppnå integritet, på tross av habilitetsproblemer som vennskap med den anmeldte forfatteren eller koblinger til forlaget, mens motstemmene vil ha det til at dette ikke lar seg gjøre (Forser, 2002, s.12; Granlund).

2.3 Kritikksjangeren

I det siste delkapittelet skal jeg se på kritikkfaget og hva som utgjør god litteraturkritikk; hvilke måter man angriper teksten, hvilke verktøy man bruker og andre innfallsvinkler. Litteraturkritikken krever ikke utdanning, den krever kompetanse, selv om mange av dagens litteraturkritikere har en utdanning eller jobb innen det litterære (Lund, 2000, s.48). Det man må kunne er å overbevise leseren om at man kan vurdere, fortolke og skrive godt om litteratur. Det er slik en kritiker kan bli til, det er slik de dømmes: for sine tekster. Tradisjonelt sett har kritikeren også hatt en måte å skrive på, en måte å tilnærme seg teksten på. Disse sjangerne kan deles inn på mange måter, også fordi kritikken kan skrives på mange måter (Lund, 2005, s.70). Litteraturkritikken som sjanger er mer definert gjennom sine begrunnelser (Hagen, 2004, s.83). Språket er som nevnt en viktig del av kritikkens virksomhet og språkbruken henger i stor grad sammen med den innfallsvinkelen man har. En oppdeling av kritikkens skrivemåter kan knyttes til de institusjonene som historisk sett har hatt størst innvirkning på kritikken: Det journalistiske og det akademiske. En tredje sjanger kan kalles for en hybridsjanger, og er mer å anse som et idealuttrykk hvor det akademiske, nyanserte, granskende blandes med journalistikkens tilgjengeliggjøring (ibid., 98; McDonald, 2007, s.78; Kritikerlaget, 2013a). Denne hybridsjangeren er i dag oftest å se i tidsskriftene, hvor skribentene får mer spalteplass å utfolde seg på.

Den akademiske innflytelsen var nok større for hundre år siden, da det også foregikk en intern kamp (Hagen, 2012). I de høyere utdanningskretser har vurdering av kunst lenge vært en del av praksisen, og fra gammelt av har en akademisk tilnærming vært vanlig, mens det i de senere årtier har blitt mer og mer fraværende i kritikken. Det akademiske språket kjennetegnes utover det nyanserte og granskende, ved ikke å ha en tradisjon for å uttrykke personlige smaksdommer. Det er dette den journalistiske kritikken har som ikke finnes i den akademiske, nemlig *muligheten* for den subjektive, personlige stemmen. En annen sentral linje i kritikkhistorien er nemlig bruken av «seg selv» i teksten.

Hvor mye man tillater seg sine egne meninger og opplevelser å komme til syne farger leserens oppfatning av kritikken, og forskjellige kritikere vil ha forskjellige syn på hvor subjektiv en kritikk *burde* være (Lund et al., 1996, s.97). Noen kritikere, for eksempel kunstkritiker Tommy Olsson, vil gå til det ekstreme og si at man bruker seg selv som narrativ i kritikken, hvor dommen avgis gjennom en fortelling av ens egen opplevelse (Fjellro, 2009).

Dette utelukker ikke en plassering av verket i kunstens tid og rom. Motsatt finner man dagspressekritikere som oftest holder sin subjektive opplevelse helt utenfor sin kritikk, i tråd med den akademiske kritikken. Graden av subjektivitet som kritikeren bruker har variert opp i gjennom historien og i forskjellige medier.

Litteraturkritikken har blitt mer markedsorientert og rammevilkårsendringene gjør at mange frykter for kritikkens kvalitet. Tomas Forser skriver i en artikkel i Morgenbladet fra 2004 om de norske litteraturkritikernes reklamespråk, og hvordan superlativer florerer. I dagens mediebilde, mener han, handler det om å *selge* bøker, ikke *si noe om* bøker. Markedsfeltet påvirker kritikkens språk, ifølge hans undersøkelse. Denne typen språk ligner forbrukerjournalistikk, og inneholder i følge Cecilie Wright Lunds kritikkinndeling dårlige argumenter for sine vurderinger av bøker. Argumentasjonsnivået, som hun kaller det, sier noe om hvor god en anmeldelse er. Dette vil jeg komme tilbake til etter en gjennomgang av kritikkens kriteriebruk. Kritikken skrives på mange måter, enten det er subjektivt, akademisk eller i et «reklamespråk». Uavhengig av dette, hvor kritikere strides, kan en kritikkens kvalitet vurderes på grunnlag av dens kriteriebruk og fremst av alt: av dens argumentasjonsnivå.

2.3.1 Kvalitetskriterier

For å skrive god kritikk må kritikeren være klar over sine kriterier (Andersen, 1987, s.17), og selv om kriteriene ikke nødvendigvis gir et fasitsvar på hva som er bra, er de nødvendige for å forklare det gode (Hagen, 2003, s.40). I Norge er en av de mest kjente og brukte kriteriekategoriseringene litteraturprofessor Per Thomas Andersens fra den tidligere nevnte Vinduet-artikkelen. I artikkelen bruker Andersen en paradigmatiske metode for å utlede hvilke kriterier som gjorde seg gjeldene i norsk litteraturkritikk det året. Inndelingen hans henter mye inspirasjon fra Monroe C. Beardsleys inndelinger fra 1958 og inndelingen vil senere i denne oppgaven bli brukt som et analytisk verktøy for å se på kriteriebruk, både knyttet opp imot tanken om viktigheten av bruk av kriterier rent faglig, men også i forbindelse med Lunds argumentasjonsnivåer (Beardsley, 1958, s.454-499). Videre følger en gjennomgang av disse kvalitetskriteriene.

Moralsk/politisk kriterium

Dette kriteriet viser til hvilke holdninger og påstander verket uttrykker. I stor grad handler det å dømme etter disse kriteriene ikke om å bedømme teksten som god eller dårlig, men som god

eller ond, som rettvís eller vrang (Andersen, 1987, s.18). Andersen skriver at i stedet for å bedømme kvalitet, bedømmes her verkets *viktighet*. Ofte kommer ideologiske uenigheter mellom kritiker og forfatter frem i bruk av moralske eller politiske forklaringer og kriteriet har sammenheng med en forståelse av forfatteren som opphavsmann, som representant for sitt verk. Det å ytre moralske eller politiske vurderinger i en kritikktekst blir i dag sett på som en feilslutning blant anmeldere. Dette kan man se i forbindelse med debatten rundt Karl Ove Knausgård's «Min kamp»-romanserie, hvor kritikere vegrer seg for å kommentere de moralske aspektene, og mangelen på kriteriet i Hege Homdrums funn og Kjetil Strømmes masteroppgave (2005, s.89; 2007, s.90). Dette kriteriet er i følge Andersen relevant, slik det setter verket inn i en sosial og samfunnsmessig kontekst, men aldri tilstrekkelig grunnlag for en kvalitetsvurdering.

Kognitivt kriterium

Det kognitive kriteriet, som på Andersens tid var mindre brukt enn det moralsk/politiske i norsk kritikk, betegner kritikk hvor «kunnskapstilfanget» i verket vurderes (Andersen., 1987, s.19). Altså er dette et kriterium man benytter seg av hvis man forsøker å utdype hvilke tanker forfatteren har gjort seg, hvor stor kognitiv evne han fremviser og/eller hvor dype de intellektuelle tankene er. Det gis verdi til ideene og informasjonen. Dette kriteriet inneholder også vurderinger av tematikken i boka.

Genetisk kriterium

Dette er det som best gir seg til kjenne som en historisk plassering av verket. Det genetiske kriteriet brukes når man skriver om forfatterens historie, verkets opprinnelse og slike kontekstualiserende elementer, men det er også gjeldende når man plasserer verket litterært; ved for eksempel å sette boka inn i en bestemt litterær sjanger eller tidsperiode. Dette gjelder «[...] utsagn [...] som bygger på forhold som ligger forut for selve teksten.» (ibid., s.21). Det genetiske kriteriet brukes også når man vurderer forfatterens intensjon og realisering av denne. Dette er den av kriteriene som stiller høyest krav til kunnskap hos kritiker.

Estetiske kriterier

Dette er de kunstneriske kriteriene og er av Andresen delt inn i de tre underkriteriene *kompleksitet*, *integritet* og *intensitet*, i tråd med Beardsleys teori. Kompleksitet er antallet av,

eller retttere sagt mulighetene til tolkninger. Jo mer sammensatt og mangefasettert et verk er, jo høyere kompleksitet innehar teksten. Kritikerens kan her stenge eller åpne kunstnerens *kode*, slik jeg var inne på med kritikerens dekodingsfunksjon. Kompleksitet er et av kriteriene som litteraturkritikere gjennom tidene ser ut til å være mest enige om (ibid., s.22). Det neste kriteriet Integritet gjelder verket som helhet. Der hvor Beardsley kalte dette for *unity*, har Andersen valgt å kalle det integritet grunnet ordet helhets favorisering av verk hvor elementene er satt sammen på gjenkjennelig måte. For å inkludere mer original struktur og oppbygning har derfor Andersen valgt å omtale dette kriteriet som integritet. Her vil man se på verket i deler og forsøke å si noe om hvordan disse integreres eller desintegreres i teksten. Dette kriteriet kan så være forbundet med mer eksperimentell kunst og litteratur, hvor dekonstruksjon av struktur står sentralt. Estetisk kriterium nummer tre er Intensitet. Et verks intensitet er en muligens vagere betegnelse enn de andre, men en som for mange nok er blant de aller viktigste faktorene i en god bok. Intensiteten er evnen boka har til å fange leserens oppmerksomhet. «Det nye» er forbundet med dette siste estetiske kriteriet.

Affektivt kriterium

De affektive kriterier er sterkt knyttet til leserens opplevelse, i dette tilfellet kritikerens psykologiske eller subjektive reaksjon på verket. Problemet med dette kriteriet sett i forhold til de fire andre er da etterprøvbarhet. Det affektive kriteriet er på grunn av sin premissløse natur ikke god argumentasjon, men det gjør seg, siden alle *føler noe* når de leser, ofte gjeldene. Brukt som kriterium, altså til å bedømme kvalitet, blir det ofte en feilslutning, hvor argument og konklusjon ikke henger sammen (ibid., s.25). Andersen omtaler det affektive kriteriet, men ønsker nærmeste ikke at det skal anerkjennes som så, men heller som en gjennomgående og vanskelig holdning i det norske anmelderiet. Likevel, på grunn av utstrakt bruk hører det hjemme i min oppgave.

Innvendinger

Det er selvsagt flere innvendinger mot en slik kategorisering. Med en gang man setter opp bokser på et slikt udefinert felt, vil det bli gråsoner og uoverensstemmelser. Muligens kunne jeg ha gjort som Per Thomas Andersen selv og gått paradigmatisk til verks. Erik Bjerk Hagen på sin side skriver i «Litteraturkritikk» om sju symptomer på litterær kvalitet. Disse

symptomene har derimot mer til felles med Andersens affektive kriterium.⁸ Hagen har også i mildere grad gått i sømmene på Andersens kriteriekategorier, hvor han blant annet bedyrer at «[...] det ikke går an å vurdere deres litterære kraft isolert fra deres kognitive kraft og deres moralske kraft» (Hagen, 2004, s.41). Med dette menes det at skillet mellom de estetiske og moralsk/politiske og kognitive kriteriene er falsk. Hagen skriver også i samme bok at det er stilen og *attityden* som gjør kritikeren (s.99). Vesentlig er behandlingen av disse kriteriene i Hege Homdrums masteroppgave fra 2005: «Debut og kritikk – en analyse av bokanmeldelser av prosadebutanter på 1990-tallet». I oppgaven utleder hun to forskjellige typer kriteriesyn. Først ser hun Beardsley og hans nykritiske, verkautonome tradisjon, og Andersen som en klassifisering hvor selve kommunikasjonsaspektet ikke begrunnes godt nok. Hun har derfor trukket inn den danske litteraturforskeren John Chr. Johansens kritikkmodell, hvor kommunikasjon er sentralt (2005, s.5-9). Homdrums funn tyder på at det i liten grad blir brukt objektive estetiske kriterier og at det i stedet brukes andre kriterier for å vurdere kvalitet. De genetiske og kognitive kriteriene legges som grunnlag for estetisk vurdering. I hennes kritikktekster forsøkte kritikerne i liten grad å plassere verket i samtiden (ibid., s.87). Min vurdering blir likevel at i en undersøkelse av selve kritikken, i lys av annen kritikk, blir kommunikasjonskoblingen til leseren og samfunnet for øvrig unødvendig, og at jeg derfor har nok med Andersens kvalitetskriterier.

2.3.2 Journalistiske nyhetskriterier

Per Thomas Andersen har selv kritisert kvalitetskriteriene på grunn av manglende journalistisk grunnlag. I første rekken kommer de journalistiske kriteriene, hevder Andersen i et kapittel av boka «Samtale med et svin» og påstår dermed at, i dagspressen, vil de litteraturkritiske kriteriene alltid være sekundært (Andersen, 1995, s. 12-13; Svedjedal, 2009, s.169). I oppgaven min, hvor de journalistiske litteraturkritikerne er en viktig del og jeg også skal se på kritikkenes rammevilkår, vil det være naturlig og også innlemme de journalistiske kriteriene. Jeg har benyttet meg av Andersens journalistiske nyhetskriterier.

⁸ Sju symptomer: 1) Fysiske reaksjoner, 2) Det verket er godt som lar seg beskrives godt, 3) Uenighet må til, 4) Et verks varighet over tid, 5) Åpner perspektiver, setter kvalitetsgrenser, definerer, 6) Stil og språk og 7) Overraskelsen.

1,3,5,7 ifølge Thue affektive (2009, s.36). Tresselt (2005, s.19-20): 3 og 4 er utenfor kritikken og tre andre er affektive, subjektive (1,5,7).

Komposisjonskriteriet

Komposisjonen går på forholdet mellom de grafiske elementene og teksten, det er «farger, figurer, rytmer, dimensjoner osv.». En god avisside kan være vel så viktig som god tekst (Andersen, 1995, s.14). Andersen påstår også dette kriteriet hemmer litteraturkritikken ved at en god side kan dekke over en dårlig tekst, «en ubetydelig bok» på helside. (ibid., s.15).

Omfangskriteriet

«Kunstnerisk kvalitet har ikke noe omfang», men omfanget av verket som blir presentert er ofte en viktig del i presentasjonen av ei bok (ibid.). Omfanget er noe som kan måles, det er tall, det er «23 kvinner», flest solgte eller største opplag eller flest priser vunnet, det er «Størst=først=flest=best.» (ibid., s.15-16).

Elite- og personifikasjonskriteriet

Nyhetene fokuserer ofte på enkeltmennesker. I denne sammenheng er det oftest snakk om kjendiser; kan *forfatteren* selge flere aviser alene? Dette er en markedsføringsteknikk (ibid., s.17). Forfatteren blir her minst like viktig som boka. Dette kriteriet henger tett sammen med markedsføringstankegang hvor forlagenes valg av satsning på forfattere og synliggjøring spiller en rolle for hva som blir omtalt (ibid., s.20).

Samsvarskriteriet

Samsvarskriteriet går på saker publikum er forberedt på, forventer. Dette er saker som «Høsten litterære begivenhet» (ibid., s.21). Kan forventningene til en kjent forfatters nye bok opprettholdes? Hvem blir «vinner» av bokhøsten? Slike formuleringer, hvor et verk rangeres som en prestasjon, noe som skal samsvare med publikums forventning, passer innunder dette kriteriet.

Tidskriteriet

Her handler det om å skape en følelse av nyhet og aktualitet. Ofte genereres pseudobegivenheter, som samtaler, lanseringsfester og lignende for å gi lanseringen av boka et nyhetsgrunnlag (ibid., s.21-22).

Tilknyttingskriteriet

Å knytte boka til noe kjent og nært er en kjent taktikk i lokalpressen, og er nok mest relevant i forbindelse med lokale og regionale aviser, men kriteriet kan også benyttes om mer nasjonale referanser, slik som felles kultur og internasjonal anerkjennelse (ibid., s.22-23).

Klarhet- og negativitetskriteriet

Helt enkelt så selger polarisert litteraturkritikk i form av slakt og panegyrikk flere aviser enn kompleksitet, og Andersen mener også slakt selger bedre enn lovprisning. Man kan også se dette i utsagnet til litteraturviteren og litteraturkritikeren Frode Helmich Pedersens utsagn fra Kritikerlagets høstseminar 12. oktober 2013: «Det er nemlig ytterst sjelden at en positiv anmeldelse gir støtet til et angrep på kritikken som institusjon» (Kritikerlaget, 2013a). Den nøytrale, gode litteraturkritikken er vanskelig å utøve under disse kriteriene (Andersen, 1995, s.23-24).

2.3.3 Argumentasjonsnivå

Så til Cecilie Wright Lunds argumentasjonsnivåer. I en rapport fra 2000 har Lund undersøkt den norske kulturjournalistikken, og forbindelse med dette utførte hun en analyse av kritikken. Der har hun ønsket å se på forholdet mellom premiss og konklusjon. Som Andresen allerede har påpekt i forbindelse med det affektive kriteriet, er det særs viktig at kritikeren er bevisst hvilke kriterier som kan føre til hvilke konklusjoner og at konklusjonen henger sammen med premisset (Andersen, 1987, s.24). På den måten blir kritikken etterprøvable, noe som er viktig. Så Lund har i «Kritikkens rom – rom for kritikk?», utledet fire argumentasjonsnivåer som vil gi en grov inndeling av kritiske tekster. Nivåene har hun kommet frem til selv og de var opprinnelig flere, men ble redusert (2000, s.51).

“Analytiske og nyanserte kritikker”

Dette er det gjeveste argumentasjonsnivået. For å bli kategorisert i denne må teksten åpne perspektiver hos leseren og være nyansert. Teksten må i tillegg ha en *egenverdi* som tekst, det vil si at den innehar et estetisk og kognitivt utbytte for leseren. Det er også fordelaktig om kritikeren fremviser en bevissthet knyttet til bruken av kriterier. Lund mener at kritikeren burde bruke de moralske og genetiske kriterier for å gå dypere inn i det kognitive grunnlaget

og de estetiske virkemidlene, og motsatt: Gjerne påpeke hvordan estetiske virkemidler påvirker det kognitive/tematikken. Teksten skal også utdype *hvordan* de estetiske virkemidlene virker. I hovedsak er det viktig å vise et kritisk blikk ved å stille spørsmål, blant annet ved gyldigheten til opphavsmannens påstander. I eksempelteksten til Lund poengterer hun at kritikeren viser til premisser og tar stilling. Graden av subjektivitet generelt tar Lund ikke stilling til, men en grad av egenmelding ses på som en fordel for den analytiske kritikken (ibid., 54).

“Noe vurdering, men overfladisk fremstilling”

Her begrenser teksten seg til sporadisk bruk av de kunstneriske virkemidlene. Slike kritikker stiller sjelden kritiske spørsmål til teksten, men er i stor grad handlingsreferat med mindre delkonklusjoner. Kritikken skjeler eller nyanserer ikke påstandene sine, bruker ikke de forskjellige kriteriene til å utdype hverandre og viser ikke takt hva det angår språk eller selvrefleksjon. Ofte brukes selvsagtheter som får stå uproblematiskert. Den inneholder således noe vurdering, men er overfladisk (ibid., s.54-56).

“Forbrukerveiledning”

På det tredje nivået er det handlingsreferatet som dominerer. Teksten vil ikke beskrive hvordan verket *er*, men heller hva som *skjer*. Det brukes ofte mange superlativer, i tråd med sensasjonsjournalistikkens prinsipper. Kritikken formål er her ikke å gi leseren en økt forståelse av verket, men konsentrerer seg om forbrukerveiledningen, som i sin reneste form er anbefalingen, eller motsatt: Advarselen. En slik type kritikk, full av store ord og gjenfortelling, er vanskelig etterprøvbart og spesielt vanskelig hvis konklusjonen skrives inn i en stil, som ironi (ibid., s.56-58).

“Slakt/panegyrikk”:

Den siste, og for mange laveste formen for kulturjournalistisk kritikk er det Lund omtaler som slakt og panegyrikk. Dette er ladet kritikk, men uten begrunnelse for hvordan det positive eller negative fremkommer. Det er dommer uten premisser og en mangel på sammenheng mellom det som sies om verket og det det konkluderes med. Dette er altså tekster hvor kritikerens følelser ofte tar overhånd, og hvor en skjerpet, nyanserende, kritisk penn viker for brede, grunne strøk. Skille mellom denne og det foregående nivået ligger i den kraftige

dommen anmelderen gir (ibid., s.58-60). Dette nivået henger også sammen med klarhets- og negativitetskriteriet i det at det ser på kritikker av sensasjonalistisk art.

Disse fire argumentasjonsnivåene, samt Andersens fem kvalitetskriterier og sju journalistiske kriterier vil bli operasjonalisert i metodekapittelet og senere brukt i oppgavens analysedel. Mens jeg i dette kapittelet har sett på litteraturkritikkens historie, funksjon og fag, vil jeg i det neste se mer generelt på det som har skapt de endringene på feltet jeg er interessert i, nemlig det digitale, og i en forlengelse av dette: bloggen.

3 Internett og blogg

I forrige kapittel viste jeg hvordan medieteknologien har innvirkning på kritikken. I nyere tid er en av de mest sentrale medieteknologiene Internett. Nettet oppstod etter at flere digitale nettverkløsninger i Amerika og Europa ble slått sammen, men det var ikke før Sir Tim Berners-Lee oppfant nettleseren for omtrent tjue år siden at Internett og det digitale virkelig ble allemannseie. Det var med nettleseren at meningsmann kunne skaffe seg informasjon gjennom nettet, at media kunne publisere informasjon til alle gjennom nettet, og det er gjennom nettleseren at de største samfunnsendringene har foregått. Teknologiendringene har også vært så sterke at det har fått innvirkning på andre felt (Rasmussen, 2007, s.9-10). Det er teknologiske fremskritt som står bak mange av de mediale endringene denne oppgaven fokuserer på og i dette kapitlet vil jeg se hva det er som utgjør Internett og blogg og hvilket potensiale som ligger i disse medieformene. Teoriene utledet i dette kapitlet vil brukes som grunnlag for forståelsen av både bokbloggingen og den tradisjonelle litteraturkritikken på nett (kapittel 5). Hvordan Internett muliggjør kringkasting for allmennheten og hvordan blogging er et godt eksempel på dette er noe jeg vil utlede i dette kapitlet.

3.1 Lavterskelmediet

Internett har en veldig lav terskel for deltakelse. Så godt som alle nordmenn har tilgang til Internett gjennom en datamaskin og nettet kan slik regnes som et fellesgode. Dette er fellesgode som ikke eies av noen, men som kan brukes av alle. Videre har alle brukere av Internett mulighet til å forme det, ved å publisere innhold. Det finnes et hav av gratisløsninger som lar deg opprette hjemmesider, blogger og lignende på nettet, hvor man selv kan være innholdsprodusent. Likevel er det ikke slik at alle tar i bruk denne muligheten. En Internett-hypotese omtaler «1-9-90»-regelen, som går ut på hvor stor andel av brukerandelen som gjør hva. 1 % av nettbrukerne produserer innhold, 9 % kommenterer eller på andre måter interagerer med det og de resterende 90 % «surfer», det vil si beveger seg anonymt rundt på nettsider uten å legge igjen aktive spor (Arthur, 2006).⁹ Denne formen for inaktivitet finner man også igjen i hvordan nettsider kan forlates sporløst. I en verden av gratis innholdsproduksjon, finnes det mange som uten videre kan legge ned denne produksjonen.

⁹ Se også den relaterte nettverksteorien «power law distribution» i «Here comes everybody: the power of organizing without organizations» av Clay Shirky fra 2008.

Eksempelvis kan band forsvinne fra MySpace-profilen sin, bloggere kan slutte å publisere eller slette innholdet sitt eller en hjemmeside kan fjerne alt arkivmateriale (som tidligere cv-er). På denne måten er Internett, utover det å være allemannseie, et medie uten forpliktelser og med raske endringer.

3.2 Offentlighet og «remediering»

Det er vanlig å trekke paralleller mellom den deliberative offentligheten nevnt i forbindelse med den moderne litteraturkritikkens oppstandelse og Internetts ytringsformer. Terje Rasmussen skriver i sin bok «Kampen om Internett» om Internett som et speilbilde på den utviklingen som skjedde på 1600- og 1700-tallet, hvor det er dannet en plattform for fri meningsutveksling (2007, s.188-189). Verdensveven skapte på sin måte en drøm om en global, allmenn arena, uten krav om sensur, penger eller utdanning (Steiner, 2009, s.180). Men på samme måte som Habermas beskriver en «reføydalisering» av det offentlige rom i Opplysningstiden, skaper økonomiske interesser også problemer for Internett. Kommersielle aktører i alle ledd av Internetts struktur preger utviklingen og innholdet.¹⁰ Dette er også interessant utover de store gigantene som Microsoft, Google, Amazon og lignende, med norske eksempler som e-bok-problematikken, hvor ønsket om tilgjengeliggjøring og forskjellige ønsker om vinst kolliderer. Habermas har i senere tid også kommentert Internettets potensiale og kritiserer det blant annet for å drukne intellektuelle ytringer (referert i Rettberg, 2014, s.52).

På samme vis som nettets struktur står i fare for å gå bort fra de deliberative verdiene, kan man også stille spørsmål til innovasjonen på innholdssiden på nett. I boka «Remediation» fra 1999 argumenterer Bolter og Grusin for at de nye mediene etteraper de kjente medieformene. På samme måte som fjernsynet tok fra filmen, filmen fra fotografiet og fotografiet fra malerkunsten.¹¹ Vil bokbloggene kopiere sjangerformen fra den tradisjonelle litteraturkritikken?

¹⁰ Se Rasmussen (2007). De tre ledd: infrastrukturnivået, kodenivået og informasjonsnivået. Min oppgave interesserer seg kun for det tredje nivået.

¹¹ Se også Shirky (2005) hvor han også omtaler bloggernes potensiale og hvordan bloggen, som en vidtfavnende amatørisme, ikke passer inn i den gamle, tradisjonelle forståelsen av journalistikk, jamfør *remediation*, og hvordan trykkpressen skapte 200 år med kaos, noe også Internett og den nye distribusjonen av kunnskap til en viss grad vil gjøre.

3.3 Blogging

Internettets lave terskel og enkle produksjonsvilkår har skapt en hel del nye ytringsformer. Blant disse er bloggen. Bloggen definerer mange av de aspektene jeg har nevnt ovenfor og kan på flere måter sies å være en kvintessensiell form for nettytring. Her kan hvem som helst kringkaste sitt budskap til hvem som helst om hva som helst (Rettberg, 2014a, s.113).¹²

Ifølge Rettberg er det tre karakteristikk som kjennetegner blogging: hyppighet, kortfattethet og personlighet (ibid., s.33). Den første og siste av disse virker logisk, da tilgjengeligheten og anonymiteten på nettet gjør det lett å både være raskt ute, med mye, og personlig.

Kortfattetheten er derimot noe pussig, det finnes ingen krav om at en blogg skal være skrevet kort (ibid., s.34). Disse tre karakteristikkene definerer også godt det som er den opprinnelige bloggformen: den personlige dagboka. Slik har også denne ytringsformen basert seg på en tidligere medieform (jf. remediation). De to andre bloggtypene er filter-blogger og håndverksblogger (ibid., s.17). Dagbokbloggene skriver de mest personlige innleggene, mens filterblogger henger tett sammen med kuratorfunksjonen jeg skisserte i forrige kapittel, da dens kjennetegn er utvelgelsen av annet innhold på nett fremfor egenprodusert tekst. Den siste typen, håndverksbloggen, sikter til de bloggerne som viser frem ting de har gjort, for eksempel fotografier, muffins eller en sofa. Mellom disse finnes det naturlig nok veldig mange gråsoner, for bloggen, som Internett, har ingen særskilte retningslinjer, og folk kan dermed produsere hva de måtte ønske (ibid., s.33). Bokbloggen befinner seg ofte i slike gråsoner, som vi skal se på i kartleggingen.

Bloggen har i senere tid fått mer innvirkning på samfunnet, og nå starter ofte trender på blogg før de siden blir plukket opp av tradisjonelle medier (ibid., s.68). Som en videreføring av dette kan man, gjennom popularitet og samfunnsinnvirkning, påberope noen blogger makt, på samme måte som litteraturkritikken får det. Men der hvor litteraturkritikken legitimeres gjennom en «institutional credibility», må bloggerne belage seg på en «personal authenticity» (ibid., s.98). Den makten og trend-påvirkningen har ført til at bloggene har måtte forholde seg til kommersielle interesser. Ved å ta i mot vareprøver i bytte mot omtale har eksempelvis «rosabloggere» måtte forholde seg om de skal fortelle om dette eller ikke. Denne form for skjulte økonomiske interesser skapte for noen år siden et ønske om en Bloggplakat (lik Vær Varsom-plakaten og Kritikerplakaten), hvor det skulle legges retningslinjer (Moen, 2010).

¹² For mer pensum knyttet til bloggens offentlighetspotensiale se Rettberg side 50 (2014a).

Denne formen for tilpasning, lik den fra de tradisjonelle mediene, viser bloggen og bloggerne som noe som til en viss grad tilpasser seg gamle medier. Andre likheter finnes i struktureringen av hierarki, grupperinger og intern diskusjon rundt kanon, men også maktfordeling (Steiner, 2009, s.189). De bruker også mange av de samme kvalitetskriteriene. Ulikheter finnes i hensikt og verdier, som virker tydeligere og mindre nyansert på nett (ibid.). Nettsmakene er også annerledes enn smaken i tradisjonelle medier (Svedjedal, 2009, s.168).

Bloggeren er med sin personlige, ofte utleverende stemme en folkets røst. Det er hvem som helst, og man skaffer seg et navn basert på hva man legger ut og ikke hvem man er. I hvert fall er det slik teoretisk. Det har selvfølgelig dukket opp blogger av personer som allerede er kjent eller har anerkjennelse. Innen litteraturen finnes det for eksempel forfatterblogger og forlagsblogger, hvor avsenderen gir utsagnet troverdighet.

Bloggkulturen er naturligvis mangefasettert, men noe som kjennetegner den utover de tre karakteristikkene nevnt ovenfor er hyperlenking. En hyperlenke er det vi kjenner som en «link» og vil si et objekt på en nettside man kan trykke på for å sendes videre (lenkes) til et annet nettsted. Dette brukes flittig blant blogger og har i bloggsfæren mye makt, gjennom nettverket det bygger (Rettberg, 2014a, s.70-71). Jo flere lenker du har til din blogg, jo større sjanse er det for at folk besøker den. Hyperlenkene forteller da noe om hvordan samhandling mellom bloggere fungerer, ved at de hyperlenker til hverandre. Et annet interessant aspekt ved bloggkulturen er hvordan den de siste årene har sett samtalen flytte seg bort fra kommentarfeltene og over på Twitter og Facebook (ibid., s.14-15). Rettberg har senest skrevet om dette på sin blogg 4. mai 2014 (Rettberg, 2014b). Dette medfører at diskusjonene både blir mer offentlige, gjennom Twitter, men også er spredd og spesialiserte, gjennom lukkede grupper på Facebook og det å fjerne seg fra originalkilden. Det som ikke forandrer seg er derimot at bloggene er sosiale og oppfordrer til tilbakemeldinger (Rettberg, 2014a, s.34). Dette blir tydelig ut fra mengden hyperlenker og samtaler.

4 Metode

Metoden utledes på bakgrunn av oppgavens problemstillinger og teori. Disse knytter seg til tre aspekter jeg har skrevet om ovenfor. For det første vil jeg undersøke litteraturkritikkens institusjon, med dens funksjoner, makt, legitimering og habilitet. For det andre er jeg interessert i litteraturkritikkens sjanger, noe jeg vil se på ved å undersøke språk, kvalitetskriterier og argumentasjonsnivå. Jeg vil også se på dens rammevilkår, gjennom å måle og kartlegge ordlengde, nettaktivitet og journalistiske kriterier. Dette vil jeg analysere på flere måter. Først vil jeg foreta en kartlegging av den tradisjonelle litteraturkritikken på nett og så bokbloggene i lys av litteraturkritikken slik den er tradisjonelt sett. Deretter vil jeg, med utgangspunkt i et utvalg kritikktekster, gjennomføre en kvantitativ innholdsanalyse av kritikkutvalgets tekstlengde. Til sist skal jeg gjøre en mer omfattende kvalitativ analyse hvor jeg benytter meg av Per Thomas Andersens kvalitets- og nyhetskriterier og Cecilie Wright Lunds argumentasjonsnivåer. Under vil jeg gjøre utvalg, utdype og operasjonalisere sentrale poenger, for så å kort diskutere oppgavens validitet og reliabilitet.

4.1 Utvalg

Jeg har gjort flere utvalg i denne oppgaven. Jeg har konsentrert meg om den norske litteraturkritikken av skjønnlitteratur. I forbindelse med den tradisjonelle, journalistiske kritikken konsentrerte jeg meg først og fremst på dagspressekritikken, siden den rene journalistiske formen er den vanligste formen for litteraturkritikk, men gjorde i kartleggingen også en vurdering av de andre, ikke-akademiske litteraturkritikkene på radio og fjernsyn og i tidsskrifter, magasiner og studentaviser. Den akademiske kritikken utelot jeg ettersom den skrives på en annen måte, både i stil og hensikt enn den tradisjonelle, journalistiske kritikken. I møte med bokbloggene var hensikten å gjøre en deduktiv inndeling av bloggene, hvor jeg ser på sjangre og annet. Jeg har valgt andre halvår av 2013 som tidsramme for denne oppgaven. Dette gjør at jeg får noen definerte rammer å arbeide innenfor i forbindelse med utgivelser av bøker og publiseringer av kritikker. Jeg vil blant annet få med meg «bokhøsten», perioden hvor det slippes flest bøker i Norge (Lund, 2000, s.23).

I løpet av bloggkartleggingen var det i min hensikt å finne frem til de to bøkene som skulle representere en generell interesse hos bloggerne, de nye kritikerne. Bøkene velges ut fra hva som finnes på bloggene, fordi oppgaven må inneholde et representativt antall

blogganmeldelser. En annen grunn til at utvalget gjøres på denne måten er bloggernes manglende aktualitetskrav. Der hvor de trykte mediene ofte må forholde seg til aktualitet, har ikke bloggerne slike krav. Dermed ble det riktig for meg å velge analyseobjektene basert på hva mange nok bloggere skriver om, men som selvsagt også har relevans i de andre mediene og for publikum generelt, gjennom det at de også omtales i trykte medier og muligens har vunnet eller blitt nominert til noen relevante priser.

Etter en kartlegging av blogging og andre nettkritikker fant jeg så frem til to bøker som var særlig mye anmeldt. Det ble bloggene som hadde anmeldt disse bøkene, som er populære, vidtfavnende og aktuelle, som ble kritikerutvalget i analysene. Dette vil også ha innvirkning på det videre utvalget.

4.1.1 Den tradisjonelle litteraturkritikken

Den første avgrensingen jeg gjorde i møte med den tradisjonelle, journalistiske litteraturkritikken var å utelate lokalaviser. Det skrives litteraturkritikk i svært mange lokalaviser i Norge, og utover mengden aviser dette ville gitt er det også et problem i forbindelse med det arkivet jeg hadde tilgjengelig. A-tekst fra Retriever har ikke et like komplett arkiv over norske lokalaviser som de har av større norske aviser, slik som de regionale og nasjonale. De nasjonale avisene er *VG* og *Dagbladet*. Videre tok jeg kun med én regional dagsavis fra hver av de fem største byene med unntak av Oslo, hvor både *Aftenposten* og *Dagsavisen* hadde stor nok litteraturkritisk dekning til å måtte være med. *Nordlys* (Tromsø) ble fjernet da den ikke inneholdt aktuell litteraturkritikk til å oppta meningsfull plass i utvalget. Jeg forsøkte å finne andre nord-norske aviser til å representere landsdelen, men søket etter anmeldelser av de utvalgte bøkene ga ingen funn. Dette ga et utvalg på *Adresseavisen* (Trondheim), *Aftenposten* (Oslo), *Bergens Tidende* (Bergen), *Dagsavisen* (Oslo), *Fædrelandsvennen* (Kristiansand) og *Stavanger Aftenblad* (Stavanger).

Det finnes også en hel del mindre, nisjedrevne, landsdekkende aviser og magasiner med litteraturkritikk. Disse er i første omgang *Dag og Tid* (nynorsk), *Dagens Næringsliv* (handel og næring), *Vårt Land* (kristendom), *Morgenbladet* (kultur og samfunn), *Aftenposten K* (kultur), *Natt&Dag* (gratisavis) og Klassekampens *Bokmagasinet* (litteraturbilag).¹³

¹³ Natt&Dag utgis i Oslo, Bergen, Trondheim og Stavanger.

Nationen kan nevnes som en avis med stor oppslutning, men manglende litteraturkritisk dekning.

Den neste avistypen jeg tok med er studentaviser og i den forbindelse måtte jeg gjøre en avgrensning i form av kun å inkludere studentaviser fra norske universiteter. Dette for å få en oversiktlig mengde, men også fordi det utover disse virket å være lite litteraturkritikk, som eksempelvis i høyskoleaviser. Det er de siste årene blitt en hel del flere universiteter i Norge og dette gir et utvalg på disse åtte: *SmiS* (UiS), *Studvest* (UiB), *Tuntreet* (UMB), *Under Dusken* (NTNU), *Unikum* (UiA), *Universitas* (UiO), *Utopia* (UiT) og *Ventus* (UiN).

Litteraturkritikken er, som litteraturen generelt, knyttet til det skrevne ord, og dette henger igjen den dag i dag. Ser man på hvor det anmeldes i dag er det først og fremst i dagspressen, og i liten grad i andre medier som radio og fjernsyn. Jeg tok med anmeldelser fra NRKs nettsider, da NRK oppfyller kravene til å være en journalistisk, profesjonell litteraturkritikkaktør. I Norge har vi i dag kun NRKs «Bokprogrammet» på fjernsyn, hvor det ikke anmeldes bøker, og «Bok i P2» og «Kulturnytt» på radio. Ingen av de kommersielle radio- eller fjernsynskanalerne fører litteraturkritikk. Begge anmeldelsene var å finne på NRK.nos litteratursider.

Til sist ønsket jeg å se på tidsskriftene og deres satsning på nett, og hvorvidt de hadde anmeldt de utvalgte bøkene. Jeg gikk igjennom en mengde norske tidsskrifter på Tidsskriftforeningens hjemmesider og kom frem til to kategorier tidsskrifter som på forskjellige måter bedriver litteraturkritikk i sine publikasjoner. Den første er *litteraturtidsskriftene* (dvs. de med hovedfokus på litteratur): *Vagant*, *Vinduet* og *Bokvennen*. Den andre gruppen er den med noe litteraturstoff, og består av: *Samtiden*, *Syn og Segn* og *Nytt Norsk Tidsskrift*.¹⁴ Totalt endte jeg da med et utvalg av 30 norske publikasjoner som publiserer litteraturkritikk av skjønnlitteratur. Dette er altså en samling av utgivelser basert på at utvalget skal være landsdekkende, bredt og inneholde så mye som mulig av norsk litteraturkritikk av skjønnlitteratur, uten at det blir uoversiktlig eller uhåndterbart. Det som ikke er med er lokale dagsaviser og akademiske tekster, samt studentaviser fra utdanningssteder som ikke har universitetsstatus.

¹⁴ Gjennomgangen fra <http://www.tidsskriftforeningen.no/medlemmer>, med grunn i parentes: *Bok og Bibliotek* (faglitterært), *Bøygen* (akademisk), *Fanfare* (uetablert), *Nordnorsk Magasin* (landsdel), *Prosopopeia* (akademisk), *Prosa* (sakprosa), *Ratatosk* (uetablert), *Stemmer* (faglitterært), *Edda* (akademisk) og *Norsk Litteraturvitenskapelig Tidsskrift* (akademisk).

4.1.2 Bokbloggerne

Bokbloggene kartlegges i første omgang basert på google-søk. Ved å søke på google.no etter «bokblogg» og «norske bokblogger» fant jeg noen samlesider og noen sentrale aktører som fungerer som en vei inn i bloggsfæren. På begge søkene gis det rimelig like svar. Nettsider som har samlet norske bokblogger vises først, etterfulgt av noen enkeltpersonsblogger.¹⁵ Ved å gå inn på disse samlesidene har jeg kunnet følge hyperlenker videre til nye blogger og slik gått fra bokblogg til bokblogg. Jeg har hele tiden latt meg føre videre av lenker, og vært inne på de fleste av bloggene blant de nesten 300 lenkene på bokbloggere.nos oversiktside (<http://www.bokblogger.no/bloggoversikt/>). Forskningsmessig kan denne hyperlenkingen være problematisk da man ofte ender opp med tunnelsyn, men jeg har forhold meg kritisk til dette gjennom hele kartleggingen (Rettberg, 2014a, s.28).

4.1.3 Analyseutvalget

I min omgang med bokbloggerne var første bok som utpekte seg Roy Jacobsens *De usynlige*. Jacobsen selv er en godt kjent skikkelse innen populærlitteraturen og hans bøker vil derav bli behørig omtalt. Denne boka fikk godt med dekning i de trykte mediene, og nesten utelukkende positive anmeldelser i dagspressen. Boka var blant seks bøker på *P2-lytternes romanpris*' kortliste. Man finner igjen boka på mange av de mest fremtredende bloggene og som det senere ble klart var også boka på kortlista til Bokbloggernes egen romanpris for 2013. Den kan dermed sies å være et godt analyseobjekt siden forfatteren er kjent og boka bredt omtalt, samtidig som den ble kortlista til to priser, hvor den ene har særlig relevans for min oppgave, nemlig Bokbloggerprisen 2014.

Den andre boka jeg valgte ut er Agnes Ravatns *Fugletribunalet*. Denne boka bet jeg meg merke i ved en rekke anledninger, mange ganger på grunn av det ganske innbydende omslaget. Blant en helt del mer “kitchy” omslag stod Ravatns estetiske cover frem. Det dukket også opp igjen nok ganger til at det føltes som mer enn en anormalitet blant de heterogene bokbloggerne. Senere så jeg at også denne boka var på kortlista til både P2-lytternes romanpris og Bokbloggerprisen. Ravatn vant også P2-prisen. Dette sammenfallet, i og med at den tredje boka på Bokbloggerprisens kortliste, *Disse øyeblikk* av Herbjørg

¹⁵ Blant samlesidene: bokblogger.no, norskebokbloggere.wordpress.com og norskebokblogger.blogspot.com. Blant enkeltpersonsbloggerne: beathesbokhulle.blogspot.com og linesbibliotek.wordpress.com

Wassmo, ikke figurerer blant P2s fire andre nominerte, føles som en bekreftelse på at jeg har valgt riktig bøker. Poenget med å velge blant bokbloggernes anmeldelser var å skaffe et godt antall bloggkritikker å arbeide med, og hadde ikke disse to bøkene vært anmeldt i så stor grad, i tillegg til oppmerksomheten og nominasjonene, ville de blitt forkastet til fordel for andre, mer anmeldte bøker. Like fullt så det var mulig å oppdrive over ti bokblogganmeldelser av både Fugletribunalet (18) og De usynlige (16).

Noen føringer ble gjort i forbindelse med dette utvalget. Først og fremst ble kommersielle anmeldelser av bøkene fjernet. De neste som ble fjernet var anmeldelser som ikke ble utgitt innen 13. januar 2014. Grunnen til at denne datoen er valgt er fordi det var denne dagen Bokbloggerprisens langliste ble publisert, med Jacobsen og Ravatns bøker. Dermed ble det ekstra stor blest rundt bøkene i bloggsfæren som følge av dette. I forbindelse med Bokbloggerprisen 2014 skal samtlige seks kortlistede bøker samleses av de bokbloggerne som var med i nominasjonsrunden. Dette gjør at begge bøkene antageligvis vil bli anmeldt i langt større grad i løpet av 2014 enn det som var i 2013. Dette kunne jeg ha tatt med om det ikke var for at Jacobsens roman blir samlest i juni (Ravatn i februar 2014). Jeg følte det ville gi forskjellige grunnlag for å velge å anmelde bøkene enn de tidligere bloggerne hadde hatt. Hva det gjelder bokblogger med flere enn én kjent tekstforfatter valgte jeg å ta med de som tilsynelatende drives på rent ikke-kommersielt grunnlag og av en likestilt redaksjon. I denne forstand har anmeldelser fra brabok.no vært noe jeg måtte vurdere. På brabok.no kan hvem som helst anmelde bøker, men kun noen blir trukket fram av redaktørene som «hovedanmeldelser». Grunnen til at jeg valgte å inkludere brabok.nos anmeldelse i utvalget mitt er fordi den er skrevet av nettsidens redaktør Kari A. Øverby. Jeg har utelatt bloggkritikker med en overvekt av fotografi og de som er uten kritisk vurdering, nemlig omtaler. Et eksempel på omtale er Solgunns tekst om «Fugletribunalet» (Solgunn sitt, 2013). Jeg utelot også uferdige anmeldelser, hvor det skrives om at man må lese ferdig boka, eller lese den om igjen, slik som Minnefinner og «De usynlige»-anmeldelsen til Sogeland (Stokke, 2013; Aae, 2013). Biblioteksblogger, blogger skrevet av bibliotekarer på vegne av biblioteket, har jeg tatt med såfremt de oppfyller alle kriteriene.

Etter å ha undersøkt hvor bredt anmeldt disse bøkene var i mitt utvalg av tradisjonelle medier (henholdsvis 12 og 14 ganger), ble jeg fornøyd nok med størrelsen på utvalget, samt spredningen. Totalt er altså analyseutvalget på 60 anmeldelser av «Fugletribunalet» og «De usynlige» (samme antall som Forsers studie for Morgenbladet i 2004), hvor Ravatns bok har

18 fra bokblogger og 12 fra journalistiske kritikere og Jacobsens har 16 og 14, begge med 30 anmeldelser totalt.

4.2 Analyser

4.2.1 Kartlegging

Det første jeg gjorde var å foreta en kartlegging av de to formene for litteraturkritikk jeg har skissert i oppgavens begrepsavklaring. I kapittel 5 undersøkte jeg hvordan den tradisjonelle litteraturkritikken opptrådte på Internett, som jeg gjennomgikk i kapittel tre. Noen områder interesserte meg mer: For det første så jeg hvorvidt og i hvilken grad litteraturkritikken publisert på nett var den samme som på trykk, for det andre ville jeg å se på hvordan den ble publisert, i hvilken kategori, under betalingsløsninger og lignende. Til sist var jeg interessert i interaksjonskulturen (jf. bloggkulturen): hyperlenkes det, er det kommentarfelt, er de modererte og deltar redaksjonen og/eller kritikeren i den? Dette ga meg en indikasjon på hvordan den tradisjonelle litteraturkritikken forholdt seg til nettet – bokbloggingens arena – når det gjaldt hvilke rammevilkår som ble gitt den tradisjonelle litteraturkritikken på nettet og interaktivitet.

Kartleggingen av bokbloggene ble mer omfattende. Her så jeg på flere aspekter jeg har tatt opp i forbindelse med det litteraturvitenskapelige og nettrelaterte teorien fra kapittel to og tre: som institusjon, sjanger og blogg. Først så jeg derimot på hvem det er som skriver norske bokblogger. I forbindelse med at litteraturkritikken på nett kan skrives av hvem som helst, var det interessant for oppgaven å undersøke hvem det er som anmelder. Det å kartlegge norske bokbloggere *som institusjon* innebar å se hvorvidt det foregikk en institusjonalisering, men også hvilke problemer som eventuelt oppstår i forbindelse med økonomiske interesser, legitimering og habilitet. Sjangerdelen vil ta for seg både hvilke bloggkategorier bokbloggerne representerer og hvilke litterære preferanser disse har. Jeg så også på bloggen satt opp imot to av kritikkfunksjonene skissert i kapittel 2.2.1, nemlig kurator/antikvar- og formidlerfunksjonen. Som en del av den mediespesifikke kartleggingen undersøkte jeg hvordan *bokbloggkulturen* utarter seg, hvor og hvordan samhandling foregår. Denne kartleggingen ga forhåpentligvis et grunnlag for, sammen med de påfølgende analysene, å si noe om likheter og forskjeller mellom den tradisjonelle og nye litteraturkritikken. I løpet av

kartleggingen kom jeg frem til analyseutvalget ovenfor bestående av norske litteraturkritikker som vil bli bakgrunnsmateriale for den videre analysen.

4.2.2 Kvantitativ tekstanalyse

I denne delen så jeg på kvantitative og kvalitative data, som antall ord i analysetekstene og de journalistiske kriteriene i bruk. Med dette ville jeg se om det er noen helt klare linjer enten i kritikerfaget generelt, eller i dikotomien spesielt. Jeg registrerte ikke alder eller andre demografiske data utenom kjønn på kritikerne i utvalget, da dette både er vanskelig og utenfor oppgavens interesse. En innsamling av slike data ville ment at oppgaven måtte registreres hos NSD og at jeg ville måtte skaffe samtykke fra samtlige kritikere. Denne arbeidsmengden samsvarer ikke med oppgavens behov for demografisk data. Jeg noterte meg kritikktekstenes antall ord. Dette gjorde jeg for å kunne se hvor lange tekstene er på bakgrunn av de rammevilkårene litteraturkritikken sies å være utsatt for, nødvendigheten av spalteplass for argumentasjon og den kortfattetheten Rettberg påberoper bloggen (Lund, 2000, s.65). Utover antall ord i analysetekstene registrerte jeg hvor mange av disse ordene som er handlingsreferat og siteringer. Med totalen menes samtlige ord i anmeldelsen, siteringer er sitater enten fra verket selv eller fra forlagets omtale av boka, mens handlingsreferat er setninger som uten kvalitative vurderinger refererer til handlingen i boka. Handlingsreferat er en sentral del av en anmeldelse i disse dager, men hvor stor andel av det de tradisjonelle og nye kritikerne bruker var interessant, også når jeg senere så på nyhetskriterier og argumentasjonsnivåer. Siteringer var brukt i både positive og negative vurderinger. Det ble brukt til å fylle sidene, men også som bevismateriale for smaksdommer. Jeg skilte derfor ikke mellom hvorvidt siteringene ble brukt godt eller dårlig, det ville forhåpentlig Lunds argumentasjonsnivå gi meg innsikt i. Jeg registrerte også hvor mye av teksten som var igjen når handlingsreferat og siteringer var fjernet, hvor mye som var ”ren kritikk”. Jeg valgte å dele inn disse i setninger, for slik å forenkle definisjonsarbeidet. Det er for eksempel ofte vanskelig å vite hvor i en setning handlingsreferatet slutter og vurderingen begynner. Denne ordmengden vil også brukes i sammenheng med funn i de kvalitative analysene.

4.2.3 Journalistiske nyhetskriterier

Videre undersøkte jeg de journalistiske nyhetskriteriene. Dette gjorde jeg for å se om det er hold i påstanden til Andersen om at disse kriteriene går foran kvalitetskriterier i

litteraturkritikken, men hovedsakelig for å se om disse kriteriene kan brukes i sammenheng med den nye bokbloggkritikken. Hvis det er slik at nye medier tar etter gamle medier (jf. remediation), vil de forsøke å forholde seg til de samme journalistiske kriteriene som den tradisjonelle litteraturkritikken? I likhet med ordmengden målt i den kvantitative analysen vil noen av disse nyhetskriteriene også kunne si noe om den tradisjonelle litteraturkritikkens rammevilkår, så vel som hvordan den nye bloggkritikken forholder seg til samme kriterier. De journalistiske kriteriene ble brukt slik de er skissert i 2.3.2. I forbindelse med det første kriteriet vedrørende komposisjon valgte jeg å se på de grafiske elementene delt inn i portretter, omslag, terningkast og annet. Dette gjorde jeg fordi dette var de elementene jeg bet meg mest merke i. Terningkastene ble kun vurdert i grafisk form, siden de representerer en visualisering av kvalitetsvurdering (Lund, 2005, s.71), selv om noen få bokbloggere skrev hvilket terningkast de ga anmeldelsen, uten å vise det. I kategorien «annet» plasserte jeg de grafiske elementene som ikke inngikk i de andre kategoriene, slik som lesesirkel-emblemer, grafiske signaturer, assosiasjonsbilder, den omtalte boka plassert i omgivelser, kart og byline-bilder.

Deretter delte jeg inn størrelsesforholdet, forholdet mellom de grafiske elementene og teksten, i tre kategorier. Den første kategorien «lite» viser til kritikker hvor de grafiske elementene er mindre enn plassen teksten opptar. Den neste, «medium» sikter til kritikker hvor teksten og de grafiske elementene er nesten like store, mens det i den siste kategorien «stor» vil være kritikker hvor teksten er mindre enn de grafiske elementene.

Faksimile 1 (Eidsvåg, 2013), «lite» og 2 (Surén, 2013), «medium».

skisserer i 2.3.3 og som gjennom sitt fokus på redegjørelse, godt språk og analyse i kritikkteksten ga en indikasjon på hvilken kvalitet de forskjellige kritikkene i analyseutvalget besitter. Begge analysemetodene så på forskjeller og likheter mellom de to kritikktypene, men der det var naturlig og interessant trakk jeg også inn mer generelle funn, som forskjeller mellom de to utvalgte bøkene og internt i undersjangerne. Kvalitetskriteriene var det punktet av analysen som resulterte i mest hodebry, da det å overføre Per Thomas Andersens paradigmatiske metode til en deduktiv analyse var vanskelig. Det var flere av litteraturkritikkene i utvalget mitt som falt mellom to stoler, og flere gråsoner jeg måtte avgrense.

Det kriteriet jeg støtte på minst problemer med var det moralske/politiske, da dette som oftest var tydelig personlige meddelelser grunnet i en form for ideologisk overbevisning. Et eksempel på dette er Steinar Sivertsens anmeldelse av «De usynlige» hvor han skriver «[...] dem faghistorikerne ofte har oversett og vår tids privilegerte sutrekor på høyre fløy daglig skjender gjennom sine vedvarende, egosentrerte klagerop om stadig mer, mer, mer.» (Sivertsen, 2013b). Videre forstod jeg det kognitive kriteriet som tre egenskaper ved forfatteren, hvor særlig to omtalte hans kunnskap. Dette gjaldt forfatterens forarbeid («research») i forbindelse med utformingen av verket, innsikt i menneskesinnet og -tilværelsen og en påfølgende troverdighet, samt en vurdering av verkets tematikk. Det genetiske kriteriet på sin side gjorde klart at noen av disse kriteriekategoriene var svært vidtfavnende. Her ble både utsagn om forfatterens tidligere verker, verkets historiske og sjangermessige bånd, forventning i forkant og mer brukt til å vurdere verket. Alt som knyttet verket til en tid, et narrativ eller et sted tok jeg med under denne kategorien.

Den siste kategorien kvalitetskriterier bød også på flere definisjonsproblemer. For det første var det uklart for meg hvor Per Thomas Andersen mente vurderinger knyttet til forfatterens språk og stil skulle høre hjemme. Dette tror jeg kan skyldes min manglende litteraturvitenskapelige bakgrunn. Jeg har valgt å plassere språk og stil inn under den av de estetiske kategoriene som passer best, da begge kan brukes til å begrunne forskjellige aspekter ved verket. Forfatterens språk og stil kan være avgjørende for både kompleksitet, integritet og intensitet. Svært mange av disse kategoriene baserer seg på stilmessige grep og implisitte utsagn fra kritikerens side. Vurderinger basert på integritet omhandler oppbygningen av verkets deler, og jeg har derfor inkludert kritikk av bokas handling i denne kategorien. De to siste estetiske kriteriene førte jeg slik det er forklart i 2.3.1.

Det affektive kriteriet er nok blant de mest subjektive vurderingene jeg har gjort i denne oppgaven. Kriteriet baserer seg mye på kritikerens stil og implisitte meninger, og det er i så måte noe jeg har måtte vurdere fra tekst til tekst. Denne kategorien vil jeg derfor tro er den minst pålitelige av kriteriene.

Lunds argumentasjonsnivåer ga meg på ett særskilt problem. Dette forholdt seg til hvorvidt en litteraturkritikktekst skulle vurderes i kategori #2 eller #3. Ved flere anledninger i løpet av registreringen av argumentasjonsnivåer måtte jeg plassere en anmeldelse i et grenseland mellom 2 og 3. 13 av 23 #2 var usikre etter første gjennomgang, men etter møysommelig nærlesning av disse tilfellene sett i sammenheng, er grensedragningen er noe jeg kan stå for. Hovedsakelig har jeg dømt kritikker med mangel på egne, kritiske standpunkter i kategori #3, mens mange av de som skriver relativt dårlige kritikker, men som likevel forsøker å implementere en kritisk vurdering har havnet i kategori #2.

4.2.5 Sammenlignende analyse og drøfting

Til sist ønsker jeg å se på alle analysene samlet i forsøk på å hente ut noen poenger som ligger mellom de opprinnelige svarene og for å svare på de overordnede problemstillingene.

Eksempelvis kan det være interessant å se de affektive kriteriene i lys av argumentasjonsnivåene. Her vil jeg også forsøke å drøfte de sentrale funnene, sammen med de nye funnen fra den sammenlignende analysen, i lys av teorien i oppgaven og slik forsøke å si noe mer helhetlig om den norske litteraturkritikktilstanden.

4.3 Validitet og reliabilitet

Jeg vil her gi en kort gjennomgang av oppgavens reliabilitet og validitet. Validitet er her forstått som oppgavens troverdighet og ser på forholdet mellom de data som er samlet inn og den analysen som er gjort og problemstillingen (Østbye et al., 2007, s.25).

Hvis det er troverdig at man måler det man ønsker å måle i problemstillingen, har analysen validitet. Jeg mener dette kan sies å gjelde for min oppgave, da jeg har valgt analysemetoder basert på tidligere undersøkelser og en forståelse for litteraturkritikkens kompleksitet. Jeg valgte å ta med to kartlegginger for å få en bedre oversikt over hvilke institusjons- og interaksjonsmessige praksiser som foregikk, noe jeg mener var en riktig løsning. Det er også mulig å forsterke troverdigheten gjennom vedvarende observasjon, noe jeg har gjort i noe

grad i forbindelse med kartleggingen av de norske bokbloggene og den tradisjonelle litteraturkritikken på nett, men også gjennom metodetriangulering. Dette vil si at man ser «et fenomen fra flere perspektiver, det vil si ved hjelp av forskjellige teknikker for å samle inn og analysere data» (Johannesen, Kristoffersen & Tufte, 2004, 367). Jeg utfører en metodetriangulering i kapittel 7, hvor jeg vil forsøke å benytte meg av alle de funn jeg har gjort på en komparativ måte og se etter større sammenhenger. Ved å se forskjellene og likhetene mellom den tradisjonelle og nye litteraturkritikken gjennom flere forskjellige metoder på en komparativ måte øker jeg oppgavens troverdighet (ibid., s.228). Det er flere valg som har blitt gjort som følge av mangel på tid og ressurser. Likevel tror jeg at det å undersøke kritikksjangrenes rammevilkår og kvalitet, sammen med kartleggingen vil vise seg å være en god måte å finne svar på oppgavens spørsmål: Hvordan den norske litteraturkritikken ser ut i dag.

Reliabiliteten til oppgaven har vært noe jeg har brukt mye tid på. Reliabilitet er forstått som pålitelighet, hvor mitt arbeid med innsamling, analyse, vurdering og operasjonalisering må vurderes kritisk (Østbye et al., 2007, s.26). Samtlige av oppgavens analyser (inkludert kartleggingen) er gjennomført to ganger. Der hvor profesjonelle forskere kanskje vil ha gjort blindtester av undersøkelsen sin, hvor andre kvalifiserte personer gjør den samme undersøkelsen og sammenligner svar, har jeg måttet være grundig i operasjonaliseringen og gå igjennom analysen min på ny. Særlig i forbindelse med de to siste kvalitative, kvalitetsrelaterte analysene har jeg måttet revidere og vurdere fortløpende for å få best mulig resultat. Som jeg skriver over har jeg blant annet nærlest 13 anmeldelser med argumentasjonsnivå #2 for å sikre at skillet mellom #2 og #3 er klart. Det var i andre gjennomgang av disse kriteriene og nivåene noen forandringer som gjorde utslag til det bedre, mens de fleste av svarene mine ble stående slik de hadde fra første gjennomgang. Det er også vært å nevne at jeg har i stor grad har funnet de samme trekkene i mitt utvalg som Hege Homdrum fant ved å bruke samme kvalitetskriterier i sin masteroppgave i 2005 (s.88-89).

4.4 Oppsummering og fremgangsmåte

I dette kapitlet har jeg forklart og operasjonalisert de analyseformene jeg vil benytte meg av del to av oppgaven. Disse er kartlegging, ordtelling og tre kvalitative analyser av kriterier og argumentasjonsnivåer. Jeg har også gjort et utvalg, først av den norske, tradisjonelle litteraturkritikken, som jeg vil bruke i kapittel 5 og 6, deretter hvilke to bøker jeg vil samle anmeldelser av for å benytte i undersøkelsene i kapittel 7 og 8. Disse er Roy Jacobsens «De usynlige» og Agnes Ravatns «Fugletribunalet». Til sist i kapitlet har jeg vurdert oppgavens validitet og relabilitet.

5 Kartlegging av den tradisjonelle litteraturkritikken på nett

I dette kapittelet vil jeg gjøre en kartlegging av hvordan den tradisjonelle litteraturkritikken i Norge opererer på Internett. Jeg ønsker å se på hvor interaktiv og tilstede denne litteraturkritikken er på en medieplattform som den andre undersjangeren i oppgaven, bokbloggingen, har som arena. Forsøker de tradisjonelle litteraturkritikerne å være tilstede på samme måte som bokbloggerne, ved å publisere stoffet sitt i nettaviser og lignende og kommentere på tilbakemeldinger?

5.1 Dagsaviser

I de to store, riksdekkende avisene VG og Dagbladet er bokanmeldelsene relativt lett å finne og listes regelrett opp. Strømmen av anmeldelser er så stor at den bare publiseres fortløpende. Sidene virker lite gjennomarbeidet og man må vite hva man søker etter for å ende på den siden. Selv om fremsiden til begge nettavisene preges av tiltrekkende overskrifter, er litteraturkritikksiden overraskende anonym. VG fikk i løpet av 2014 nytt design på sine hjemmesider. Dette designet gjorde ikke særlig annet for litteratursidene enn at terningkastene ble forstørret. Den 19. mai er de samme sidene blitt til en side for kriminalsaker. Mangelen på eget design for litteraturanmeldelser hos de store avisene ser jeg på som mangel på interesse for denne typen sider. Muligens går ikke besøkende til grupperinger av anmeldelser på nett, men søker ut enkeltbøker gjennom søkemotorer eller forsider. Dermed er det ikke så viktig med en redaksjonell kuratering av bokanmeldelsene, slik at de mest attraktive kommer fremst. Det er kun publiseringsdatoen som styrer innholdet her. Dagbladets anmeldelser ser også ut til å publiseres en stund etter de har vært på trykk. Eksempelvis har VG den 17. april 2014 publisert fire dagsferske anmeldelser, mens Dagbladet samme dag har sine nyst publiserte fra 31. mars. VGs anmeldelser har naturligvis terningkast, da Verdens Gang var de første til å bruke terningkast som karakter på anmeldelser på tidlig 50-tall (Lund, 2005, s.73). VG har ikke anmeldt Fugletribunalet. Begge avisene har åpne kommentarfelt, men Dagbladet sine virker som de stenger etter en stund. Det er heller ingen stor tilstedeværelse fra hverken leserne, kritikerne eller moderatorer.

Den neste kategorien jeg finner her er Media Norges fire store aviser, nemlig Stavanger Aftenblad, Aftenposten, Fædrelandsvennen og Bergens Tidene. Disse har alle tilnærmet samme design på nettsidene sine og rimelig lik inndeling av innholdet. Det er deretter noen forskjeller i hvordan de deler opp innholdet. Bergens Tidene kaller eksempelvis kultursidene sine for Bergenpuls i stedet for kultur og noen har egne sider for anmeldelser av alle slag, eller kategorier som “bokanmeldelser”. Dette er noe som går igjen i alle nettavisene: Det finnes ingen generell organisering av kulturstoffet. Og nettsidene bærer ofte preg av dårlig organisering innad i kategoriene. Aftenposten hadde i november 2013 eksempelvis et portrettintervju av Ruth Lillegraven på sin anmeldelse-side, mens de ved andre gjennomgang (17. april) ikke hadde noen litteraturanmeldelser i «Anmeldelser»-seksjonen, og man kunne heller ikke finne noen under «Litteratur». Den eneste måte å oppdrive gamle bokanmeldelser var dermed å søke på spesifikke bøker eller forfattere. Aftenbladet og Fædrelandsvennen har på sin side valgt å gjøre alle anmeldelsene på nett tilgjengelig kun hvis man investerer i avisas betalingsløsning. Bergens Tidene virker til å ha forsøkt å bringe sine anmeldelser ut på nett, men også her svikter organiseringen. Det er kun et fåtall anmeldelser, og hvis man vil se flere, sendes man videre til en side hvor det er andre, ikke-relaterte anmeldelser og litteraturartikler. Mye tyder på at disse seksjonene er lavt prioritert, noe som også gjenspeiler kulturjournalistikken utvikling, mot mindre kritikk og mer av VGs kultursatsning “Rampelys”. Eksempelvis har man BTs “Bergenspuls”, Aftenpostens “Oslopuls” og Nordlys’ “Nordlyspuls”. De fire avisene kan i hvert fall skryte av en oversiktlig design, som jeg antar har sammenheng med tilknytningen til Media Norge. Det må legges til at av de fire avisene, har alle anmeldt begge bøkene, med unntak av Fædrelandsvennen som ikke anmeldte Ravatn.

På Aftenpostens hjemmesider kan man ikke kommentere på eldre anmeldelser, og en stor, norsk bok som «De usynlige» hadde kun én kommentar. Man får kun lese et fåtall artikler per dag før betalingsmuren kommer opp. På nettsidene til Bergens Tidende finner jeg ingen av de to anmeldelsene, og selv om det finnes kommentarfelt er de lite brukt. Både Fædrelandsvennen og Stavanger Aftenblad har betalingsløsning på sine litteraturanmeldelser og mye av det andre innholdet.

Dag og Tid og Dagens Næringsliv skiller seg ut på en annen måte. Disse to velger å ha det litteraturkritiske innholdet sitt utelukkende på trykk. Nettsidene deres er dermed ikke dårlig tilrettelagt for litteraturanmeldelser, men derimot blottet for det. Eller, ved å trykke deg inn på DN’s «Magasinet»-seksjon og deretter finne en artikkel merket med «Anmeldt» kan man få

opp en liste med anmeldelser. Denne inneholder noen få litterære utgivelser, men alle disse krever betalingsløsningen. På trykk publiserer begge avisene gode og gjennomarbeidede kritikker (se vedlegg #2).

Til sist har vi Dagsavisen og Vårt land. De har også en oversiktlig kulturdekning, både hva det gjelder organisering og design. All kultur er derimot betalingsløsning, men dette skjedde i løpet av første halvår 2014. Dagsavisen har ingen åpne kommentarfelt utover Nye Meninger-siden. Vårt lands siste publiserte bokanmeldelse er fra oktober 2013, og man finner kun frem til disse ved å søke på bokanmeldelser. Vårt land fikk også nytt design på hjemmesidene sine i 2014, et design som gjorde det vanskeligere å finne frem til bokanmeldelsene. Avisa ga ut et litteraturbilag, «Varme boller», i november 2013, men jeg finner ingen tidligere eller senere utgaver (Vårt land, 2013). Vårt land har i likhet med VG ikke anmeldt Agnes Ravatns roman. Vårt land har heller ikke kommentarfelt på artiklene sine.

5.2 Magasiner, studentaviser og ukeaviser:

Gratismagasinet Natt&Dag har en, lik studentavisene (og bloggene), sporadisk anmelderside. Dette kan komme av at skribentene generelt sett ikke har krav om allmenninteresse eller å dekke det andre medier dekker. Natt&Dag anmeldte kun Ravatn, men har kommentarfelt på alle artikler. Hjemmesidene deres fikk nytt design i løpet av første halvår 2014 og anmeldelsen av Ravatns bok kan nå bare nås gjennom google-søk eller direkte link (Klakken, 2013) Aftenpostens kulturmagasinet «K» har på sin side ingen litteraturanmeldelser på nett, men kommentarfelt på de feature-artiklene som ligger der.

Klassekampens «Bokmagasinet» var lite representert på nett, noe som sannsynligvis var en strategi for å skaffe abonnenter, ettersom man kan abonnere kun på denne lørdagsutgaven. Fra 1. november 2013 fikk de derimot stadig mer innhold fra sitt bokmagasin over på nettet, og i 2014 kan man lese flere anmeldelser der. Dette må sies å være motstrøms, sett opp i mot dagspressens økende betalingskrav og synkende tilstedeværelse. Klassekampen har ikke kommentarfelt på bokanmeldelsene sine.

Ukeavisa Morgenbladet har kanskje Norges beste litteraturkritikkdekning. Dette ser man igjen på nett, og selv om ikke antallet kritikker er like stor som i for eksempel Dagbladet og VG, ser kvaliteten (kriteriebruk og argumentasjonsnivå) ut til å være høyere (jf. analysen).

Kritikkene på nett koster penger og dette gjelder flere kritikker enn tidligere. De har heller ikke kommentarfelt og morgenbladet.no har endret design på hjemmesidene sine i 2014.

Kultur prioriteres forskjellig blant norske studentaviser, akkurat som blant dagsavisene. Studvest (Bergen), Universitas (Oslo) og Utopia (Tromsø) publiserer bokanmeldelser sporadisk på sine hjemmesider, på egne bokanmeldelse-sider. Ventus (Bodø) har diverse anmeldelser, men ingen litteratur. SmiS (Stavanger) og Unikum (Kristiansand) har kun film- og musikkanmeldelser. Under Dusken (Trondheim) har ingen anmeldelser av skjønnlitteratur fra andre halvår 2013. Felles for alle disse fire siste er altså at de anmelder sporadisk, hovedsakelig film og musikk, men ikke litteratur. Tuntreet (Ås) har kun en digital versjon av avisa på sine nettsider, uten anmeldelser. Med unntak av Tuntreet og Utopia har alle de andre nettsidene kommentarfelt under anmeldelsene sine, men med svært lite aktivitet.

Det er ikke overraskende ingen universitetsaviser som har anmeldt de to analysebøkene. Det at Jacobsen særlig, som en markant forfatter i Norge, ikke blir anmeldt noen av disse stedene sier likevel noe om mangel på generelt aktualitetsansvar følt av disse avisene. Gjennom frivillig arbeid er det ingen krav til å anmelde det folk vil lese, heller anmeldes det anmelderne ønsker å skrive om. Og studentene skriver ikke om Ravatn og Jacobsen.

5.3 Tidsskrifter

Det er få rene litteraturtidsskrifter, og få av disse igjen inneholder det som kan kalles kritikk. Av dem jeg har undersøkt later det til at kun Vagant aktivt bedriver kritikk av skjønnlitteratur på regelmessig basis. Ellers er det flere artikler i publikasjoner som Vinduet, Samtiden, Syn og Segn og Nytt Norsk Tidsskrift som kan minne om litteraturkritiske tekster, men som oftest omhandler større temaer som forfatterskap, bokserier eller andre tilbakevendende blikk, ikke anmeldelser. Min oppgave, med et ønske om å forbli aktuell og med fokus på anmeldelsene, vil dermed gå glipp av en del tidsskrifter. Dette er beklagelig fordi tidsskriftene ofte nevnes som fora hvor litteraturkritikken lever bedre, eller rettere sagt: i tråd med idealet om en hybrid kritikk. Det virker som det å begrense seg til noen bøker, særlig de som har stor aktualitet og bredde blant aktørene hvor de anmeldes, vanskeliggjør det å innlemme tidsskriftene. Som Kaja Schjerven Mollerin er inne på i et intervju med Dagens Næringsliv er fokuset i litteratur- og andre kulturtidsskrifter rettet bort fra det å skrive om litteraturen (herunder kritikken) til å ta for seg større temaer (Traavik, 2013). Spørsmålet om hvorvidt litteraturtidsskriftene var

mer aktuelle med sin kritikk i tidligere årganger hører dessverre ikke hjemme i denne oppgaven, da tiden ikke strekker til. Under følger en kort gjennomgang av de meste sentrale tidsskriftene og deres tilstedeværelse på nett.

Vagant har ingen litteraturanmeldelser på sine nettsider, noe jeg ikke tror de har altfor mye av på trykk heller, men det er fortsatt mye litteraturstoff. Det er få kommentarer i kommentarfeltene. Det må nevnes at Vagant har en redaksjonsblogg med en del godt litterært innhold. Vinduet har noen anmeldelser, men så som med Vårt land er den siste anmeldelsen fra slutten av fjoråret. Det er kommentarfelt på alle artikler, men få kommentarer. Det tredje litteraturtidsskriftet, Bokvennen har ingenting litteraturkritisk på nett, kun salg av tidsskriftet.

Tidsskriftet Samtiden har ukuraterte artikler som virker tilfeldig publisert, hvorav ingen er bokanmeldelser. Syn og Segn på sin side skilter på sine sider at de skulle hatt nytt design den 1. mars 2014, men per 1. mai samme år er det altså ikke skjedd. 19. mai 2014 var det nye designet ute, men det er svært lite innhold og ingen kommentarfelt. Tidsskriftet har ikke anmeldelser og veldig få artikler generelt sett. Det siste samfunns- og litteraturtidsskriftet jeg har tatt med, Nytt Norsk Tidsskrift har ingen litteraturkritikk.

5.4 Radio og fjernsyn

Norsk rikskringkasting er den eneste radio- og/eller fjernsynsaktøren som bedriver journalistisk litteraturkritikk. Gjennom radioprogram som Bok i P2 og Kulturnytt og i en mindre grad Bokprogrammet på fjernsyn formidler de litteraturkritikk. De to kritikkene av Jacobsen og Ravatns bøker var, i tråd med resten av de journalistiske aktørene noe ustrukturert. Marta Norheims anmeldelse av «De usynlige» fantes som tekst på NRK Boks nettsider (nrk.no/kultur/litteratur) og som en video hvor du kan spille av et lydopptak av Norheim som leser opp kritikkteksten, som man måtte google seg fram til. Knut Hoems kritikk er derimot tilgjengelig som tekst under samme sted og er avslutningsvis signert med «Kulturnytt, 16. september 2013». Denne sendingen er per 17. april ikke tilgjengelig, da NRK ikke har rettighetene til denne radiosendingen i mer enn seks måneder etter sendetidspunkt. Norheim sin har altså, ut ifra det jeg kan forstå, ikke blitt sendt på hverken radio eller fjernsyn, men derimot lagt ut som eget lydopptak (i videoform), mens Hoem sitt ble sendt, men nå ikke er tilgjengelig lenger.

NRK satser også på blogg, og har sin egen bokblogg (blogg.nrk.no/bok). Det er ikke kommentarfelt på anmeldelsene, men på blogginnleggene deres er det både kommentarfelt og en viss aktivitet.

5.5 Oppsummering

Det er noen overordnede linjer man finner ved å se på den trykte kritikken på nett. For det første later det ikke til å være spesielt stor interesse for gjøre litteraturkritikken kostnadsfritt tilgjengelig. Flere og flere benytter seg nå av betalingsmurer i varierende grad, men jeg er usikker på hvor stor innvirkning dette har hatt på litteraturkritikken deres på nett. Allerede før de siste betalingsmurene var det lite aktivitet å spore hos nettavisene, noe jeg så i min første kartlegging av den tradisjonelle litteraturkritikken på nett. Kommentarfeltene er til stede hos de aller fleste, men det mest aktive jeg har kommet over tilhører NRKs bokblogg, noe som gir en pekepinn på hva vi kan forvente oss av bokbloggenes interaktivitet. I noen grad har det vært deltakelse fra skribentene selv i kommentarfeltet. Blant annet på vagants hjemmesider, hvor Merete Granlund har kommentert habilitetssaken nevnt ovenfor (Ellefsen & Tenningen, 2011). Primært tror jeg ikke avisene prøver å nærme seg bloggene på noen som helst måte, men heller trekke seg unna dem, ved å gjøre sine anmeldelser eksklusive, enten gjennom betalingsløsninger eller ved kun å publisere de på trykk.

Tidsskriftene har langt dårligere litteraturkritisk tilstedeværelse på nett enn de mer journalistiske publikasjonene. Dagsavisene har på sin side et veldig variert uttrykk og innhold hva det gjelder deres litteraturkritikk. Det spenner fra de som har ingenting, hverken på nett eller trykk, via de som nedprioriterer nett fremfor det fysiske formatet, til de som forsøker å ha samme kvalitet begge steder. Det som derimot ikke synes å eksistere er nettaviser hvor litteraturkritikken er bedre på nett enn den er i den trykte utgaven. Brorparten av de utvalgte avisene hadde enten kritikken kun på trykk eller bak betalingsløsninger. Kun de tre største avisene, VG, Dagbladet og Aftenposten hadde alt tilgjengelig gratis. Slik sett bekrefter de tradisjonelle litteraturkritikkaktørenes nett-tilstedeværelse en holdning til litteraturkritikken som kanskje reflekterer en økt satsning på betalingsløsninger, og det kan være, av økonomiske grunner, helt berettiget ikke å vie denne delen av journalistikken særlig mye av nettressursene. På den andre siden kan ikke dagspressen forvente å ta opp en eventuell kamp med bokbloggerne om de ikke bistår med kritikken på nettet.

6 Kartlegging av norske bokblogger

Jeg har i løpet av denne kartleggingen lest utvalgte innlegg, kommentarfelt og personopplysninger på rundt 100 norske bokblogger. Det har gitt meg et inntrykk som ikke alltid er kvantifiserbart, men som jeg gir meg muligheten til å si noe om hva som til stadighet dukker opp. Bokbloggene i Norge er omtrent like mange som litteraturkritikerne, med over 240 private på bokblogger.nos oversikt. Line Tidemann fra Lines bibliotek mener det er 150 aktive bokbloggere (Tidemann, 2013b), mens det er 112 medlemmer i bokbloggernes Facebook-gruppe den 25. mai. Det er hovedsakelig kvinner som skriver bokblogger. Det beste eksempelet jeg kan finne på dette er fra bokbloggernes lukkede Facebook-gruppe hvor kun 9 av 112 medlemmer (8 %) er menn (Norske bokbloggere, 2014). Dette passer med kritikerne i utvalget hvor 6 % av bokbloggerne er menn. 50 % av de tradisjonelle litteraturkritikerne i mitt utvalg er menn, noe som er i overensstemmelse med medlemmene til Kritikerlaget (Andreassen, 2006, s.407).

Aldersmessig vil jeg si at de ligger mellom 20 og 60 år. Jeg ikke kommet over noen tenåringer, ei heller pensjonister, noe som tyder på at mange av bloggerne er enten studenter eller i arbeid. Jeg har også merket meg at over halvparten av de norske bokbloggerne utdanner seg eller er utdannet til noe litteraturrelatert, som litteraturvitenskap, språk og bibliotekfag. Naturlig nok virker det også som mange av dem jobber som bibliotekar, bokhandler eller lignende. Kort sagt er en interesse for litteratur som strekker seg utover det å lese bøker et kjennetegn for brorparten. Det er altså en ganske klar trend blant bokbloggere at de er mennesker knyttet til litteraturen som ellers ikke ytrer seg offentlig om emnet, men som gjennom Internett har fått et medie hvor de kan ytre sine ideer til samfunnet, jamfør Habermas' offentlighetsteori. Jeg har ikke fått noe godt grep om hvor bloggerne befinner seg geografisk, og tror at det skyldes mangelen på klare fellestrekk. Noen er fra Nord-Norge, andre fra sør, vest og øst.

Neste observasjon gjelder hvem som står bak innholdet på en blogg og hvorvidt det fantes en redaktør/redaksjon. Hos bokbloggene er det nesten alltid én person som publiserer sine egne tekster, og er dermed sin egen redaktør. Det finnes redaksjonelle blogger også, blant annet er nevnte bokmerker.org en slik, men disse er i klart mindretall. I tillegg til bokmerker.org kan brabok.no klassifiseres som en redaksjonelt styrt blogg, utenfor det kommersielle og journalistiske spekteret. Brabok.no skiller seg ut ved å ha redaktør på noen anmeldelser, men

også brukeranmeldelser som nesten sidestilles. Uten at jeg vet hvor store grep redaksjonen gjør med å fjerne eventuelt upassende innhold. Nevnte POLITIKK POETIKK OG PRAKSIS er mer lik bokmerker.org på denne måten, men skriver ikke anmeldelser. Forlagsindustrien har også begynt med blogging, hvor Cappelen Damm er blant de mest aktive med sin blogg «Forlagsliv». Nevnte NRK er også på banen her, men bokbloggingen er primært gjort av privatpersoner, som styrer sin egen skriving.

Internett muliggjør at alle kan bedrive kringkasting, men det er likevel de som allerede har en interesse for bøker som starter en bokblogg, dette går igjen i jobben til flere av bloggerne. Så, på samme måte som de tradisjonelle litteraturkritikerne i *teorien* kan være hvem som helst, er det som oftest de som er knyttet til litteraturen på en eller annen måte (forlag, forfattere, journalister, akademisk) som blir litteraturkritikere.

6.1 Sjangerrikdom

En bokblogg er først og fremst en blogg, og har i teorien ingen tilknytning til forlagsindustrien, dagspressen eller litteraturen. Men en blogger kan skrive seg inn på dette området. Akkurat som en litteraturkritiker kan erverve seg en integritet og tillit hos arbeidsgiver og leser gjennom det å skrive godt om litteratur, kan bloggeren gjøre det samme. Her ser man også forskjeller i hvilken tilnærming bloggerne har til sine lesere. Hvor avisenes litteraturkritikere har et samfunnsoppdrag og et markedspress som gjør at de må anmelde visse bøker og skrive på en viss måte om dette, har bloggeren en frihet. Hun kan velge fritt blant alle verdens bøker, velge hvilke hun ønsker å skrive om og publisere på bloggen og på hvilken måte hun ønsker å gjøre dette. Skal anmeldelsen være kort og konsis eller lang og analytisk? Skal den kun drøfte bokas hovedperson eller skal den forsøke å fange opp så mye som mulig av verkets aspekter? Der hvor en tradisjonell litteraturkritiker må gjennomføre en kritikk etter et sett prinsipper, som en grad av objektivitet og en viss tekstlengde, har bloggeren i *teorien* mulighet til å overgå alle tidligere grenser for hva som skal anmeldes, når det skal anmeldes og på hvilken måte det skal anmeldes.

De vanligste sjangerne en bokblogger skriver om ser ut til å være ungdomsbøker, krim, fantasy/science fiction og faglitteratur i form av biografier. Dette kan jeg likevel ikke gi et klart svar på, da jeg ikke har hatt muligheten til å gjennomføre en kvantitativ undersøkelse på alle norske bokbloggere, og fordi jeg har konsentrert meg om skjønnlitteraturen. Romaner og

poesi er representert, men i mindre grad. Det er generelt sett få fellestrekk utover kriminalromanene, som i seg selv er helt fraværende på mange blogger, men veldig sterkt representert andre steder. Det er en veldig heterogenitet hva det gjelder sjangre. Man skulle tro at den litterære bloggingen var mer ensartet, sett med tanke på at brorparten av disse har samme interesse, kjønn og arbeid.

I kapittel 3 skriver jeg om Rettbergs tre bloggkategorier: Dagbok-, filter- og håndverksbloggen. Norske bokblogger kan sies å være alle disse, noen på samme tid. Det finnes dem som skriver personlig om sitt liv (dagbok), dem som bruker bloggen til å vise frem og anmelde debutanter (filter) og noen som bruker bloggen til skrivetrening eller annet kunstnerisk virke (håndverk). Min erfaring er at norske bokblogger bærer mest preg av å være filterblogger, men sjelden uten dagbokelementer. Filterbloggene er tett knyttet til kuratorfunksjonen, i det at de på forhånd gjør utvalg. Denne kurateringen skiller seg fra den tradisjonelle litteraturkritikken i at bokbloggere selv bestemmer hva de vil lese. Utvalget gjøres basert på tips, salg, tilgjengelighet på biblioteket, lesereksemplarer fra forlaget med mer. Dette minner til en viss grad om de valgene en tradisjonell litteraturkritiker kan gjøre i møte med lesereksemplarer fra forlagene. Etter å ha gjort et bokvalg har ikke bloggerne et krav om å skrive om denne boka. Ofte gjør dette at de ikke publiserer negative anmeldelser, rett og slett fordi de ikke vil lese ferdig bøker de ikke finner gode nok (Didriksen, 2012). På grunn av denne valgfriheten kan litteraturkritikk i bloggsfæren ofte fremstå entusiastisk i forhold til den tradisjonelle litteraturkritikken. Hovedfokuset er likevel, både for de som driver filter-, dagbok- eller håndverksblogg å formidle litteratur (jf. formidleren), hvor det å utvikle seg som litteraturkritiker (håndverk) og utlevere egne erfaringer (dagbok) virker sekundært. Bokbloggerne er i aller høyeste grad drevet av «kjærligheten til litteraturen» (Roeim, 2011). Ønsket deres virker også å være å formidle litteratur som ikke media til vanlig formidler, og på den måten er de antikvarer, med et ønske om å gi flere bøker en vurdering for ettertiden (Didriksen, 2012). Bloggerne understreker flere steder at de tilfører en utvidet dekning av litteraturen ved å skrive om sjangre som ikke får dekning i massemediene.

Det finnes mange kategorier man kunne delt inn bokbloggere etter, men overordnet er inndelingen fra bokblogger.no også nyttig. Den deler de norske bokbloggerne inn i *private*, *redaksjonelle*, *forfatter-*, *forlags-*, *bokhandler-* og *bibliotekblogger*. I mitt utvalg har jeg valgt bort de kommersielle aktørene og vil dermed ikke ha med forlags- og bokhandlerbloggene.

Den vanligste formen er som nevnt den private bokbloggeren, som skriver for seg selv, uten redaktør (se bokblogger.nos oversikt).

6.2 Institusjonaliseringspraksiser

Siden 2012 har bokbloggerne arrangert et treff samtidig som Oslo Bokfestival og vil i løpet av 2014 dele ut den første Bokbloggerprisen (Nordlys, 2014). Det skal være en samlesing av kortliste-bøkene. Dette kan bety at det vil være en stor mengde samlende aktivitet det neste halve året. Muligens vil dette tiltaket bokbloggermiljøet tettere sammen.

Det er ikke skrevet mange sakene om bokbloggerprisen i de tradisjonelle mediene, men jeg vil tro dette selve treffet og prisutdelinga vil få ganske stor oppmerksomhet. Det begynner også å danne seg etablerte handlingsmåter og en moral: institusjonalisering. Diskusjoner rundt hvordan man forholder seg til forlag, hvordan skal man skrive, hva man skal kalle tekstene sine med mer har vært å spore flere steder. Temaer er blitt tatt opp vedrørende bokblogging, både blant bokbloggerne selv og av andre. Disse temaene vil jeg utbrodere mer i 6.3, men diskusjonene i seg selv, og endringene dette medfører, er tegn på en institusjonsdannelse.

I forbindelse med treff og pris har det også vært en komite som arbeider med organiseringen. Disse består av de samme seks kvinnene som først tok på seg å arrangere Bokbloggtreffet i 2012: Elin (Bokelskerinnen), Rose-Marie (Rose-Maries litteratur- og filmblogg), Line (Lines bibliotek), Silje (Siljes skriblerier), Lise (Knirk) og Gro (Groskro) (Tidemann, 2013a; Siljeblomst, 2012). Disse er også blant de mest aktive bokbloggerne. De utgjør en slags elite, som virker å være med på å styre meningsskiftet. De er blant annet veldig til stede i saker angående bokbloggernes makt og habilitet. Denne tilstedeværelsen kan også by på problemer, som da forfatter og bokblogger Geir Tangen havnet i opphetet debatt med Rose-Marie Christiansen fra Bokbloggerpris-komiteen om hvem som kunne informere pressen om treffet og prisen, og hvordan kommunikasjonen skulle føres (Tangen, 2014a; Tangen, 2014b).

Interaksjon

Bokbloggerne bruker sosiale medier til å orientere seg. Facebook benyttes flittig, men det virker som det meste foregår innad i en lukket gruppe. Twitter brukes av sentrale bloggere, men det er liten utveksling og lite diskusjon i dette formatet. Fra tidligere av virker det som mesteparten av diskusjonen foregikk på bloggene. Graden interaksjon mellom de som

publiserer og de som leser, er langt høyere hos bokbloggerne enn hos de tradisjonelle kritikerne. Der hvor aviskritikken ofte blir skrevet i et vakuum (jf. Borge), er det ofte mye aktivitet under en bokbloggers tekster. Bloggerne virker glade i å ta kontakt med hverandre og noen bloggere er gjengangere. Det er mange av de samme som kommenterer og en liten kjerne på noen titalls bloggere synes å stå for store deler av kommentarene. Dette må kunne antas å være de mest aktive. Mitt inntrykk var i hvert fall at det fantes en slags elite, hvor også lederskikkelsene fra treffet er med, som er mest aktive både hva det gjelder publiseringshyppighet og kommentering, og som også ønsker å sette standarder for hva bokblogging skal være. I tillegg til komiteen har man blant annet de fem (kvinnelige) administratorene av Facebook-gruppa, hvor to også er med i førstnevnte komité (Rose-Marie og Elin). Innflyttingen virker ikke å være så stor, og få bloggere som ikke blogger om bøker kommenterer.

Et annet aspekt ved kommentatorkulturen hos bloggere er mangelen på kritisk tilbakemelding. Dette er et problem som går igjen på nettet. Utsagn som “helt enig” eller “takkt for tipset” de vanligste (Hauken, 2012). Det er en snillisme både blant kommentatorer og de som publiserer. Men som Elisabeth (Bokstavelig talt) er inne på kan kanskje skylden for denne snillismen legges på bloggeren selv: «Jeg kan ha hatet boka bloggeren elsket eller omvendt, men så lenge innleggene ikke inneholder annet enn handlingsreferat og en kommentar om bloggeren likte boka eller ikke, er det liksom så lite å henge en diskusjon på.» (ibid.). Altså: hvis det ikke ligger noe kritisk i teksten, hva er det da å kommentere? Litteraturkritikken trenger formålsløs refleksjon, som korrigerer kunsten, og som i tur har innvirkning på lyttere, seere og leseres oppfatning av den kulturen de deltar i (Borge, 2012). Det er denne interaksjonen mellom en kritisk tekst og leserne som ikke synes å ha noen bedre kultur på nett enn i tradisjonelle medier. Jeg vil trekke frem Bokbloggerprisen 2014, hvor det var snakk om å flytte de fruktbare diskusjonene omkring nominasjoner ut fra den lukkede Facebook-gruppa og ut på det åpne nettstedet (Tidenmann, 2014a).

En annen form for interaktivitet, som også virker å danne en intern gruppering, er hyperlenking. Det lenkes til andre blogger på siden av samtlige blogger og på den måten bygger man nettverk. I bloggsfæren brukes det til å knytte bloggerne sammen og gi dem større leserskare. Hyperlenken gir makt, jamfør Rettbergs teori. Jeg oppdaget at hyperlenkene også var en god måte å manøvrere seg mellom bokbloggene. Enkelt sagt kan man, på grunn av bloggernes stadig referering til andre bloggere, lett gå fra én bokblogg og så via et par

tastetrykk være i en hvilken som helst annen norsk bokblogg. Dette er en sannhet med modifikasjoner, da man kan finne seg i en *runddans* etter en stund. Men min erfaring er, og dette med vel viten om at det er mulig tunnelsyn (jamfør metodediskusjonen i 4.2.1), at man gjennom hyperlenking har tilgang til mange av de norske bokbloggene. De hyperlenker også til hverandres anmeldelser *av samme bok* i sine anmeldelser, noe som åpner helt nye dimensjoner av kritikklesning, hvor man uten å kjøpe flere aviser eller tidsskrift, kan få umiddelbar oversikt over hvordan andre kritikere vurderer samme verk.

6.3 Makt og habilitet

Jeg vil si det er to grunner til at bloggerne må ses som makthavere på litteraturfeltet. Dette er det jeg vil kalle «kjennskaps-faktoren», og lezerskaren. Kjennskaps-faktoren går på at man stoler mer på dem man kjenner.¹⁶ Dette handler ikke om den samme type tillit som tradisjonelle kritikere opplever, nemlig et produkt av dyktighet over tid, men baserer seg på at bokkjøpere har en naturlig tillit til smaksdommere like seg selv. Bokbloggerne er vanlige lesere, uten utdanning eller autoriteten fra avisa og blir på den måten bare «en av gjengen». Denne type tillit kan man se bli brukt i «blurbs», lovord som trykkes på bokomslag. Hvor disse før var forbeholdt de tradisjonelle kritikerne, kan man i dag se både bokhandelansatte, bokbloggere og «bokinspiratorer» (Vik, 2014).¹⁷ Slik er bokbloggerne med på å styre salgstall og opinion.

Den andre grunnen til bloggernes makt er antallet lesere de har. Det er mange som leser bokblogger i Norge. Det virker som hva en bokblogger skriver har stor gjennomslagskraft, hvor en mobilisering av flere bokblogger eksempelvis kan øke salgstall for en bok betraktelig (Tofte, 2012). Når det er mange som lar seg influere av hva du skriver har du makt. Bokbloggere har makt. Som en følge av dette får også bokbloggerne spørsmål om habilitet, på

¹⁶ En referanse her er denne nyhetssaken fra den britiske avisa The Guardian: <http://www.theguardian.com/technology/2014/may/19/can-twitch-survive-inside-google>, hvor det uttales «Success on digital platforms is all about community».

¹⁷ «Norges eneste bokinspirator» er Liv Gade (<https://www.facebook.com/Leselykke/info>), selv om andre mener annet (<http://kdybvik.wordpress.com/2013/01/28/liv-gade-langt-i-fra-norges-eneste-bokinspirator/>). Hun er svært mye brukt i markedsføring og reiser rundt og holder foredrag. I april 2014 skrev hun en kommentar på en åpen Facebook-gruppe (<https://www.facebook.com/groups/307206185985049/permalink/526902114015454/>) som av noen bokbloggere ble oppfattet som skadelig for litteraturformidlerens integritet og uetisk (<http://solgunnsin.blogspot.no/2014/04/siss-vik-liv-gade-og-blurbing.html>). Liv Gade representerer noe innen den norske litteraturen, men jeg er usikker på hva det er. Aktiv er hun i hvert fall: <https://www.facebook.com/Leselykke/posts/488023454658890> [Lest 1.juni 2014].

lik linje med de tradisjonelle kritikerne. Dette er noe som virker å være et viktig tema for bokbloggere, mer enn integritet og autoritet. I flere innlegg og kommentarfelt skrives det om viktigheten av å være seg bevisst de valg man tar, særlig i møte med markedskreftene (Christiansen, 2014). Forlagene sender anmeldereksemplarer og forfattere ber om gode anmeldelser. På samme måte som den tradisjonelle litteraturkritikken har koblinger til forlag, forfattere og andre i litteraturinstitusjonen. Bloggeren holder altså på å gå fra en relativt ubetydelig Internett-nisje til en stadig mektigere samfunnsaktør.

Av den grunn har det kommet kritikk mot bokbloggerne. Blant annet har Aftenposten og NRK publisert tekster med kritisk innhold og Ellefsen-diskusjonen er et av få eksempel hvor det har vært faktisk dialog mellom de tradisjonelle litteraturkritikerne og bokbloggerne, både på nett og i virkeligheten.¹⁸ I Ingunn Øklands «blurb»-skeptiske kommentar i Aftenposten, hvor hun også nevner Ellefsens sitat referert i starten av denne oppgaven, uttaler hun:

I den nye medieoffentligheten kan alle mene noe om hva som helst. Men til slutt betyr det ingenting hvor mange seksere en bok måtte få dersom avsenderne mangler både troverdighet og signatur (2012).

Mye av diskusjonen handler om bevissthet rundt det man driver med og intensjoner. Litteraturkritikere som Ellefsen vil at bloggerne skal forstå at de har makt, forstå at man må forholde seg kritisk til forlag, lesere, andre kritikere og forstå at det er en del av en tradisjon og at alle ytringer vil skape mulige mot-ytringer (Kleppo, 2011a). Her kolliderer noen av kritikkens idealer med det mye av det Internett appellerer med, nemlig en uenighet vedrørende ansvar (og rolle). Kritikerens skal stå for teksten sin, men også være mottagelig for kritikk. I bloggsfæren er det mer akseptabelt å fryse ut kritikere; man godtar ikke å bli kritisert for noe man ikke tar betalt for og som, i bunn og grunn, er en form for idealisme, drevet av «kjærlighet til litteraturen» (Roeim, 2011). Mitt inntrykk er at et fundamentalt problem med disse diskusjonene er at bokbloggerne skjæres over én kam. Bokbloggere er svært forskjellige i uttrykksform og bevissthet rundt det de gjør, noe som gjør de store generaliseringene av grupperingen problematisk, noe bloggerne også er inne på (Didriksen, 2012). Bokbloggerne selv er også klare på at de i stedet for å bli sett på som en et symptom på problemer i litteraturkritikken, eller en utfordring for den tradisjonelle, vil bli forstått som et supplement (Kleppo, 2011a).

¹⁸ Se vedlegg 1 med lenker og referanser til sentrale innlegg i forbindelse med Ellefsen-debatten.

Makten fører med seg utfordringer for bloggerne. Den nevnte Bloggplakaten er et eksempel på en ny medieform som må ta stilling til egen praksis. På samme måte som «rosabloggerne» opplevde å måtte vurdere sin holdning til gratis varer og reklamering, har interesse fra forlagene og andre markedskrefter gjort at bokbloggerne har måttet vurdere sin egen holdning til slikt. Bokbloggerne var tidligere lite samkjørte, men siden Bokbloggtreffet i 2012 ser det ut til at samhørigheten har vokst betraktelig, og medlemstallet i Facebook-gruppa deres viser at mange de norske bokbloggerne aktivt søker fellesskap. Der inne skal det foregå diskusjoner knyttet til akkurat disse temaene, hvor forhold til forfattervenner, forlagsbekjente, reklamebyråer og lignende habilitetsproblemer diskuteres. Et tidlig tema som ble tatt opp blant bokbloggerne var Cappelen Damms «Bokbloggturnéen» som foregikk i perioder mellom 2009 og 2011. Her har flere av de bokbloggerne jeg har bemerket meg deltatt, blant annet flere fra utvalget mitt (Bokbloggturnéen, 2014). Flere bokbloggere har blitt en del av bokindustrien etter hvert, og må svare for det, sånn som Annette «Bokdama» Garpestad må i et innlegg på Line «Lines bibliotek» Tidemanns blogg (Tidemann, 2014b).

Bokbloggerne foretar en vurdering av egen habilitet. Det er mange eksempler den siste tiden hvor slik selvgranskning forekommer. Blogger og forfatter Geir «Boklogg-Geir» Tangen brukte flere innlegg på sin blogg på å understreke hans ståsted i saken, noe som viste manglende enighet rundt spørsmålet. Han endte opp med å lage en egen side hvor han utdyper sin «etiske plattform» (Tangen, 2014c). Bokbloggerprisens komité har også tatt et standpunkt i saken og inkluderte dette i sin utlysning av avstemningen (Siljeblomst, 2014).

Men det er på de fleste av disse områdene tegn til endringsvilje. Et eksempel på at miljøet er et som ser seg villig til forandring er Elin Brend Bjørheis terningkastforkastelse (Elin er også administrator i Facebook-gruppa), hvor hun etter å ha vært på debatt med profesjonelle aktører endret på sine vaner (Bjørhei, 2013). Et annet eksempel er usikkerheten som spredde seg i etterkant av Ellefsens uttalelser eller den stadige kritiske vurderingen som foregår både i kommentarfeltene og inne i bokbloggernes lukkede Facebook-gruppe (Kleppo, 2011b). Altså kan man si at det tradisjonelle kritikerfeltet skaper endringer hos bloggerne. I stor grad er de villig til å gå i dialog, men som bokbloggere, ikke tradisjonelle kritikere.

6.4 Oppsummering

Bokbloggerne er en rimelig homogen gruppe, men med tidvis svært heterogene preferanser og tilnærminger til det å skrive litteraturkritikk. De bidrar til å utvide kritikken, og viser tegn til å bli en seriøs aktør, men har på samme tid sine helt egne måter å gjøre ting på og lite ønske om å bli identiske de tradisjonelle kritikerne. I dette kapitlet har jeg gått igjennom bokbloggernes identitet, institusjonalisering og makt- og habilitetsdiskusjoner. Dette har altså vært en kartlegging av bokbloggerne og deres institusjon. I de påfølgende to kapitlene vil jeg se på kritikktekstene i et utvalg. Ved å ta i bruk både kvantitative og kvalitative tekstanalyser håper jeg å avdekke hvordan de to kritikktypene skrives, både hvor langt, når, hvorvidt de følger journalistiske kriterier, tradisjonelle kvalitetskriterier og hvor god argumentasjon de benytter seg av.

7 Kvantitativ tekstanalyse

Kritikkens sitatmengde, bruk av handlingsreferat og den rene vurderingslengden kan si noe om hvordan de enkelte tekstformene vektlegges hos de forskjellige kritikerkategoriene. Det første jeg legger merke til er at blogganmeldelsen i snitt er rundt 100 ord kortere enn i de trykte medier og hos NRK. Totalt er forskjellen på gjennomsnittene 474 mot 579 ord, en forskjell på 105, mens den for Jacobsen er 104 og Ravatn 103. Dette virker altså å være relativt stabilt. Med tanke på bloggans muligheter, er dette er både oppsiktsvekkende og forventede tall. Det er forventet hvis man leser det som en bekreftelse av Jill W. Rettbergs karakteristikk av bloggerne som kortfattet, men overraskende da kunne anta at bloggerne ville benytte seg av friheten som følger med å kunne skrive fritt, så langt man vil. Det er kun fire dagsavisanmeldelser blant de 20 korteste hva det gjelder total ordmengde. Det er derimot noen bloggere som utnytter mulighetene, og blant de 20 lengste anmeldelsene er åtte skrevet av bokblogger, blant annet den lengste av blogger Rose-Marie Christiansen. Jeg har delt dette totale tallet inn i tre nesten like store kategorier for å ha et sammenligningsgrunnlag til neste del av analysen.

Ord kat, tabell 1.1

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1-400	20 (4/16)	33.3	33.3	33.3
	401-600	21 (11/10)	35.0	35.0	68.3
	601+	19 (11/8)	31.7	31.7	100.0
	Total	60 (26/34)	100.0	100.0	

Her kan vi se at tallene deler seg inn i kategoriene «opp til 400 ord» (1), «401 til 600 ord» (2) og «mer enn 600 ord» (3) med de tradisjonelle og bokbloggertallene i parentes. Som vi skal se på de neste sidene, sier ikke den totale tekstlengden alt om kritikken, da det kan være mye av dette som består av sitatbruk eller handlingsreferering.

Ved å benytte meg av de samme kategoriene som i tabell 1.1 skjer det liten utskiftning når man justerer etter sitatbruk. Det blir fire flere i den første kategorien «opp til 400 ord», mens den siste får fire færre. Det er altså skjedd en liten nedgang i tekstlengden, men ingenting som skulle tilsi at sitatbruken dominerer. Ser vi derimot på bloggans endring alene, er den langt større enn hos de tradisjonelle kritikerne. De sistnevnte har en endring på 3 % i det totale antallet hvis man fjerner siteringer, mens de norske bokbloggerne får en endring på 11 %.

Hvis man ser på tallene for sitatbruken vises det at bloggerne i all hovedsak benytter seg av mye siteringer eller ingen. Det er 19 bloggere (56 %) og 13 tradisjonelle kritikere (50 %) som ikke benytter seg av sitater, mens de som benytter seg av *opptil 89 ord* er sterkt overrepresentert blant de journalistiske litteraturkritikerne (11 mot 3). Blant dem som har brukt 90 eller flere ord er forholdet snudd (2 mot 12). Dette forteller at halvparten av alle norske, skjønnlitteraturanmeldelser trolig er uten siteringer, mens bloggerne som oftest benytter seg av over 90 ord og de tradisjonelle under 90, når de først bruker sitater. Den totale summen ser slik ut:

Sitat kat, tabell 1.2

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
0	32 (13/19)	53.3	53.3	53.3
-89	14 (11/3)	23.3	23.3	76.7
90+	14 (2/12)	23.3	23.3	100.0
Total	60	100.0	100.0	

Totalt sett er det derimot liten endring, som nok skyldes at det kun er 14 av 60 anmeldelser (23 %) hvor det brukes mer enn 89 ord og 53 % (32) som ikke benytter seg av sitering i det hele.

Ser man på tekstlengdene uten handlingsreferat blir det tydelig at dette er en mer utslagsgivende faktor. Elleve av de lengste kritikkene har nå blitt nedgradert, over dobbelt så mange som følge av sitatbruk. Nesten alle de tradisjonelle er nå blitt kategori 1 eller 2 (et fall på 8 i kategori 3), mens bloggerne ikke har beveget seg så mye (se tabell 1.3). Dette har nok en sammenheng med generelt lavere tekstlengde hos bloggerne.

uref_kat_b, tabell 1.3

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
1-400	23	67.6	67.6	67.6
401-600	6	17.6	17.6	85.3
601+	5	14.7	14.7	100.0
Total	34	100.0	100.0	

Snur vi tallene og ser på mengden handlingsreferat i antall ord ser man at journalistene benytter seg langt mer av dette, slik man ser på det store fallet fra kategori 3. Kun tre av de tradisjonelle benytter seg av færre enn 90 ord handlingsreferat (11,5 %), mens bloggerne har

14 av 34 (41 %) i denne kategorien. Dette kan skyldes et større behov for bokbloggerne å sette leseren inn i boka. Det kan tenkes at de vil bruke mer tid på å sette leseren inn i bokas handling, da teksten ofte kan være preget av et mer folkelig og tilgjengelig nivå, som reflekteres i at bokas handling og tematikk veier like tungt som en vurdering av estetiske virkemidler eller andre kvalitetskriterier.

Det er fire uten noe handlingsreferat og alle disse er bloggere. Likevel, ser man på prosentandel handlingsreferat er det fire blogger blant de fem med høyest prosentandel, hvor den høyeste er 63 %. Sett på denne måten er det altså en god spredning i hvor mye bloggere benytter seg av handlingsreferatene, men i det store bildet er det ganske jevnt delt blant bloggere og tradisjonelle kritikere med en overvekt av bloggere i den øvre enden av skalaen (18 bloggere blant de 30 med høyest prosentandel). Totalt sett er det dødt løp, hvor begge parter har et gjennomsnitt på 29 % handlingsreferat. Altså er 29 % av all tekst i mitt utvalg handlingsreferat, men med sprik fra 0 til 63 % og 0 til 533 ord.

Med kvalitetsvurderinger mener jeg det antallet ord som ikke er sitat eller handlingsreferat. Hvis man igjen ser på de tre kategoriene, blir det tydelig at det å fjerne de to andre ordkategoriene har en stor effekt.

Vurdering kat, tabell 1.4

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid 1-400	40 (13/27)	66.7	66.7	66.7
401-600	18 (11/7)	30.0	30.0	96.7
601+	2 (2/0)	3.3	3.3	100.0
Total	60 (26/34)	100.0	100.0	

Den nedre kategorien (1) har nå doblet og blitt til hele 67 % av utvalget. Altså bruker to tredjedeler av alle anmeldelsene i mitt utvalg 400 ord eller færre på å vurdere verket. Deles dette blant Ravatn og Jacobsens bøker finner vi at det tallene er nesten helt jevnt fordelt, mens om man derimot ser på forskjellen mellom blogg- og tradisjonell kritikk er skillet tydeligere. Bloggene har nå ingen i den øverste tekstlengde-kategorien, mens de tradisjonelle har to. 80 % av blogganmeldelsene er nå på under 401 ord imot 50 % av de tradisjonelle. Det vil si at halvparten av den tradisjonelle kritikken i mitt utvalg skriver mer enn 400 ord som vurderer verket, mens kun 20 % av bokbloggutvalget gjør dette. Til sammenligning er en A4-side med 12 punkt Times New Roman vanligvis under 400 ord. Ser man på den gjennomsnittlige

blogg- og tradisjonelle kvalitetsvurderingen får du 269 og 398 ord. Igjen er det rundt 100 ord i forskjell, men til forskjell fra den første totalen er forskjellen steget fra 105 til 129.

Av teksten i utvalget (over 30 000 ord) er 7 % siteringer, 29 % handlingsreferat og 64 % kvalitetsvurderinger (totalt 100 %). Vurderingene står for to tredjedeler av all tekst, og dette går igjen hos begge kritikktypene. De tradisjonelle litteraturkritikerne skriver lengre og med mindre sitatbruk, mens bokbloggerne skriver kortere, men med like stor prosentandel handlingsreferat. Selv om noen bloggere benytter seg av mangelen på plassbegrensing er det fortsatt en overvekt som skriver kortere og med mer sitater enn de tradisjonelle bokbloggerne. Bokbloggene er altså mer variert i sin ordmengde, mens de profesjonelle generelt skriver lengre, om enn hovedsakelig innenfor en ramme på ~400-700 ord.

Den blogganmeldelsen som er nærmest de gjennomsnittlige tallene for bokblogger er i mine øyne Ann Helen «Les mye-Lena» Ingebrigtsens anmeldelse av «Fugletribunalet». Denne er på 489 (474 av det totale gjennomsnittet) ord totalt, har 13 % (11 %) sitat, 36 % (29 %) handlingsreferat og 52 % (61 %) kvalitetsvurdering (se vedlegg #2). Den mest vanlige tradisjonelle anmeldelsen tilhører Cathrine Krøgers, også denne av «Fugletribunalet». Den har 534 ord (579), 4 % (3 %) sitat, 24 % (29 %) handlingsreferat og 72 % (68 %) kvalitetsvurdering (Krøger, Dagbladet).

8 Kvalitative tekstanalyser

Kapittel åtte vil gjennomgå tre kvalitative analyser. Den første av disse er de journalistiske nyhetskriteriene konstruert av Per Thomas Andersen. Andresen mener at disse kriteriene kommer før de litteraturkritiske i forbindelse med bokanmeldelser i journalistiske publikasjoner, lik de i utvalget mitt. Disse kriteriene vil bli spesielt interessant til sammenligning av de to kritikksjangerne i oppgaven. Hvis bokbloggingen etteraper den journalistiske kritikken, vil den også følge journalistiske kriterier?

I den andre og tredje analysen er jeg interessert i å undersøke hvordan de to forskjellige litteraturkritikkene skrives. Dette vil jeg gjøre ved å analysere både bruken av kvalitetskriterier og argumentasjonsnivåer i de 60 kritikkene i utvalget. Her vil det bli veldig klart hvilke forskjeller og likheter som finnes mellom de to og om de etablerte litteraturkritikernes skepsis til bokbloggen er berettiget (jf. Ellefsen og Borge).

8.1 Journalistiske kriterier

8.1.1 Komposisjonskriteriet

graf_kat, tabell 1.5

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Lite (1)	29 (6/23)	48.3	48.3	48.3
Medium (2)	29 (18/11)	48.3	48.3	96.7
Stor (3)	2 (2/0)	3.3	3.3	100.0
Total	60 (26/34)	100.0	100.0	

De to store kritikkene er VGs kritikk av «De usynlige» og Dagbladets kritikk av samme bok. Dette er den eneste VG-kritikken med i utvalget og har de aller største grafiske elementene. Portrettet av Jacobsen på et svaberg dekker tre fjerdedeler av en tabloid dobbeltside, mens teksten (den korteste i det tradisjonelle utvalget) får plass i en liten kolonne i fotografiets hjørne (se «stor»-bildet, 4.2.3). Terningkastet er på størrelse med overskriften. Dette passer med Jacobsens profil som litterær kjendis, noe som gir VG en grunn til å blåse opp bildet av ham. Det var svært få av bloggene hvor de grafiske elementene tok mer plass enn

kritikkteksten. Gjennomsnittlig bruker også bokbloggerne mindre plass til det grafiske (1,3) enn de andre (1,8).

Det er 28 (47 %) av anmeldelsene som har med et portrett av forfatteren. Det er fire fra de tradisjonelle kritikernes anmeldelser som ikke har portrett, mens de resterende 28 er henta fra bloggene (88 %). Sammenligna med de seks blogganmeldelsene (18 %) hvor det er portrett av forfatteren ser man at dette er noe man ikke ser på som veldig viktig i bloggsfæren, mens det virker nærmest standard innen den tradisjonelle litteraturkritikken (22 kritikker, 85 %).

Det som binder flest anmeldelser sammen i min undersøkelse er visningen av bokas omslag. Kun to av 60 anmeldelser har ikke publisert et bilde av omslaget i noen form. Den ene av disse var svært kort (Baatvik, 2013), og begge var blogger, men jeg vil si at det å ha med omslaget på boka er en norm som går igjen blant begge kritikertypene. Motsatt er bruken av terningkast. I mitt utvalg var det kun VG, Fædrelandsvennen og brabok.no (en av få redaksjonelle blogger i mitt utvalg) som benyttet seg av terningkast eller annen form for karaktergivning. Dette kan tyde på at terningkastet fortsatt blir sett på, i den litterære verden som en uting (jamfør Elin Brend Bjørheis terningkastforkastelse).

Jeg har også registrert andre elementer en de tre nevnte. Det var svært lite som sammenfalt mellom de to sjangerne i denne kategorien. Her var det et tydelig skille hvor alle bylinebildene, faktaboksene og uthevede sitater fra kritikkteksten tilhørte tradisjonelle kritikere, fem i tallet, mens alt annet kun ble brukt på blogg. Dette var lesesirkel-emblemer, grafiske signaturer, assosiasjonsbilder, den omtalte boka plassert i omgivelser og kart.

De grafiske elementene har sine vante praksiser. Omslaget skal med, hos begge grupper, terningkastet er en uting og portrettet later til å være lite brukt blant bloggerne og standard i avis. Det kan tenkes at det journalistiske kriteriet om personifikasjon kan bidra med å forklare hvorfor avisene og NRK så godt som alltid velger å ha med et bilde av forfatteren i en anmeldelse. Bloggerne har på sin side svært lite store grafiske elementer og 8 av 34 har andre elementer. Dette er noe pussig da Internett har gitt muligheten til langt flere grafiske elementer (Rettberg, 2014a, s.15). På den andre siden har ikke bloggerne et bildearkiv på samme måte, og kan bryte med opphavsrettigheter. Generelt brukte bloggerne få andre journalistiske grafiske elementene enn de hyppigst brukte: omslag og forfatter-portrett. De tradisjonelle mediene benyttet seg tidvis av vanlige avissideformateringer, mens bokbloggerne noen ganger brukte andre, nye grafiske elementer ikke brukt blant de

tradisjonelle litteraturkritikerne. Bloggerne bruker også i snitt mindre plass på grafiske elementer.

8.1.2 Omfangskriteriet

Det blir ikke nevnt særlig med priser i de tradisjonelle litteraturkritikkene, da de ofte utkommer snarlig etter at boka er utgitt. Ingen av de tradisjonelle kritikkene nevnte priser i forbindelse med Jacobsens bok, men opplag og salgstall var nevnt ved et par tilfeller, mens det i et par blogger var nevnt at den ville motta priser, men ingenting om salgstall. Fire tilfeller av denne typen benevninger viser at dette ikke er et særlig uttalt kriterium, men en boks omfang kan fortsatt ha en innvirkning på hvorfor en bok blir anmeldt. Blant anmeldelsene av Agnes Ravatns bok fantes det ingen setninger hvor priser eller salgstall nevnes. Omfanget ser på overflaten ikke ut til å ha en sterk betydning verken for bloggerne eller de tradisjonelle litteraturkritikerne. Bortsett fra det faktum at de tradisjonelle litteraturkritikerne anmelder en bok av Roy Jacobsen fordi man vet at den kommer til å bli lest av mange.

8.1.3 Elite- og personifikasjonskriteriet

Nyhetsstoff blir mer interessant for leseren hvis det er kjente personer med. I en forlengelse av dette blir forfatterne like viktige som boka og forfattere som er kjente fra før vil få større oppslag. Jeg har ikke målt størrelsen på anmeldelsene, men i likhet med VGs anmeldelse av «De usynlige» tar Jacobsen jevnt over mye større plass i de journalistiske anmeldelsene, enn det Ravatn gjør (med unntak av NRK, hvor sidene er standardiserte). Ravatn får kun helsider i Morgenbladet og Klassekampen, hvor også Jacobsen får det. Roy Jacobsen på sin side får flere helsider, men også noen halve og tredjedels sider. Likevel kan bruken av dette journalistiske kriteriet bekreftes. Det å knytte teksten til en persons tidligere bragder og meritter henger sammen med det genetiske kriteriet, hvor forfatterskap og kjennskap til forfatteren brukes som kriterier. Dette tilhører de tradisjonelle kritikerne, da det er vanskelig å måle tekststørrelsen i forhold til sidestørrelsen på nettet. I mitt utvalg har ikke bloggerne fulgt de samme grafiske fremstillingene som de tradisjonelle, men dette kan være like mye grunnet mediet det presenteres i. Det som derimot virker motstridende er antallet blogganmeldelser i utvalget av «Fugletribunalet» i forhold til «De usynlige».

8.1.4 Samsvarskriteriet

Hvorvidt noen utenom verket og forfatteren er med på å velge ut kritikken og dens nyhetsverdi er vanskelig å lese ut av anmeldelsene, men det går oftere igjen blant bloggerne enn journalistene. Siden mange av bloggerne publiserer sine anmeldelser senere begynner de ofte med å fortelle om hvilke forventninger de har til boka eller at omtale og blest hadde gitt dem lyst til å lese den. Det at boka er en «snakkis» er noe som går igjen mer blant bloggerne enn journalistene. Hvilke priser forfatteren har vunnet tidligere blir også trukket fram, noe som linker dette kriteriet til det genetiske kvalitetskriteriet. I forbindelse med Roy Jacobsen er det likevel naturlig for både de tradisjonelle og bokbloggerne å trekke frem hans mest kjente bok «Seierherrene», selv om denne ble utgitt for lenge siden. Det er en naturlig blest rundt Jacobsens bøker, kun fordi han tidligere har gitt ut kjente bøker, mens Ravatns forrige roman «Veke 53» ikke har samme oppfølgingsstatus. Roy Jacobsen, med sin status, er typisk nok anmeldt i alle dagsavisene i utvalget mitt, mens den ikke er anmeldt i Natt&Dag, hvor anmeldelsen ikke må overholde de samme journalistiske kriteriene.

8.1.5 Tidskriteriet

Tidskriteriet forteller at kritikken skal være et sentralt og aktuelt nyhetskriterium. Kritikken knyttes til såkalte pseudobegivenheter, altså begivenheter uten særlig annen verdi enn å promotere til salg av boka. Agnes Ravatn har jeg ikke sett særlig til begivenheter knyttet til, men jeg vet at boka hennes var blant gratisseksemplarene på fjorårets Bokbloggtreff, noe to av bloggkritikerne i mitt utvalg påpeker (Baatvik & Christiansen).

Jevnt over ble de tradisjonelle kritikkene utgitt tidligere enn bloggenes. Det er kun fire av de 16 blogganmeldelsene av Jacobsens roman som ble utgitt før den siste av de tradisjonelle, mens det er hele 8 av 18 blant bloggernes anmeldelser av «Fugletribunalet». Her har altså de norske bokbloggerne i langt større grad holdt tritt med den tradisjonelle litteraturkritikken. Ser man derimot på ytterpunktene, blir det tydelig at bloggernes aktualitetskrav naturlig nok er mindre. Den seneste anmeldelsen i utvalget er Rose-Marie Christiansens av «Fugletribunalet» publisert 29. desember i fjor. Det er hele tre måneder etter den siste Ravatn-anmeldelsen i tradisjonelle medier (Sivertsen, 2013a). Avstanden mellom den seneste anmeldelsen av «De usynlige» er også lang, hele to måneder.¹⁹ Som nevnt i 4.1.3. måtte jeg sette en tidsbegrensing

¹⁹ Fra Sivertsens den 7. oktober til Gry Ek Gunnarssons den 15. desember. Men Sivertsen sin anmeldelse av «De usynlige» var nærmere en måned etter den nest siste (Schäffer, 2013).

på når anmeldelsene var skrevet for å hindre at bokbloggerne ble for mange. Dette var et unntakstilfelle grunnet Bokbloggerprisen, men beskriver likevel mulighetene bloggerne har til å skrive om ting som ikke er like aktuelle i tradisjonelle medier. Like fullt så er Bokbloggerprisen og samlesingen knyttet til en aktualitet blant bloggere.

8.1.6 Tilknytning

Dette kriteriet virker ikke å ha mye relevans for de journalistisk-orienterte kritikerne i min oppgave. Jeg har ingen nordnorske eller vestlandske aviser som knytter anmeldelsen opp imot stedet hvor handlingen i romanen er langt til.²⁰ Bloggerne har derimot poengtert dette, men hovedsakelig i forbindelse med egne erfaringer (som slektskap, barndom) og ikke, slik som lokalaviser søker å gjøre, ved å knytte det til det området de befinner seg i. Det blir altså et personlig motiv mer enn et journalistisk kriterium. Som Anette Larsen Hestås uttaler i sin anmeldelse av «De usynlige»: «Både mamma, hennes søsken og mine besteforeldre vokste opp på akkurat samme måte som Ingrid på Barrøy, og jeg selv har solfylte barndomsminner [...]» (Anettes bokboble, 2013). Denne typen subjektivitet er noe jeg ikke fant i den andre delen av utvalget. Dette gjelder også kun «De usynlige», hvor mediedekningen rundt stedet handlingen foregår på har vært omfattende. Mens det ikke-navngitte området på Vestlandet, som er sted for Ravatns, roman ikke blir nevnt.

8.1.7 Klarhets- og negativitetskriteriet

Sensasjonsanmeldelser, slakt og panegyrikk selger bedre enn nøytrale anmeldelser. Slakt selger, i følge Andersen, aller best av disse igjen. Dette kriteriet vil jeg kunne svare på i forbindelse med Lunds fjerde argumentasjonsnivå «Panegyrikk og slakt», sett i forhold til størrelsen på oppslaget. I mitt utvalg er det fem bokblogganmeldelser jeg regner som kategori 4. I den sammenheng mener jeg det er riktig å tenke på det jeg har nevnt i kartleggingen om hvordan en bokblogger velger ut sine bøker. Ingen av de fem anmeldelsene er negative, de er alle panegyrikker, og positiviteten er gjennomgående. Det er den også hos avisene, hvor, på tross av et høyere argumentasjonsnivå i snitt, det er en vektning av positive, om enn ikke bejublende anmeldelser. Det kan også være at mangelen på negative anmeldelser skyldes utvalget. Jeg har tross alt valgt ut to bøker som har vunnet priser og fått mye oppmerksomhet

²⁰ «De usynlige» er lagt til Helgelandskysten, mens «Fugletribunalet» foregår på Vestlandet et sted.

for sin kvalitet. Men det er også visende at de eneste anmeldelsene, Gro Jørstad Nilsen om «Fugletribunalet» og Bernhard Ellefsen «De usynlige», som ender med negative konklusjoner er skrevet av profesjonelle kritikere. Ellefsen er i sin anmeldelse også veldig åpen om hvilket ståsted han tar. Han påpeker at anmeldelse er skrevet etter å ha lest flere rosende kritikker av Jacobsens roman, og viser på en grundig måte at hvorfor han er uenig. Dette er den mest spennende kritikken i mitt utvalg, og den har også vært utgangspunkt for en debatt i regi av Kritikerlaget (Kritikerlaget, 2013b). Anmeldelsen utmerker seg også som en av fem som havner i argumentasjonsnivåkategori #1. I forbindelse med bloggernes manglende negativitet vil jeg nevne det som tidligere er nevnt, nemlig bloggernes mulighet til kun å lese ferdig de bøkene de selv ønsker. Det kan tenkes at grunn til at Jacobsen ikke får flere og større oppslag, når boka hans faktisk har fått den mottakelsen den har fått, er fordi den fikk for positive anmeldelser. Hadde den derimot vært et makkverk, ifølge kritikerne, ville den kanskje blitt slått opp som helside i samtlige aviser.

8.1.8 Oppsummering

Bokbloggerne ser ut til å følge få av de journalistiske nyhetskriteriene. Det er lite bruk av grafiske elementer for å «selge» en bloggside og teksten ser hovedsakelig ut til å stå i fokus. Dette gjelder også i stor grad anmeldelsene i de tradisjonelle mediene, men hvor noe av grunnen til dette kan være den overordna positive vurderingen. Bokbloggerne har også en mer personlig og positiv holdning. Bloggernes velvillighet kan spores tilbake til utvelgelsesprosessen deres, hvor bøker de ikke liker sjelden vies nok tid eller oppmerksomhet til at de anmeldes. Det grafiske er forskjellig med unntak av omslag og til en viss grad forfatter-portrettene. Ellers er det noen forskjeller i omfang, men ikke nevneverdig. Det er forskjell på når kritikkene publiseres i sammenheng med bloggenes manglende aktualitetskrav, hvor da bokbloggene i snitt publiserer etter de tradisjonelle kritikerne.

8.2 Kvalitetskriterier

8.2.1 Moralsk/politisk kriterium

I Per Thomas Andersens undersøkelse fra 1987, som disse kriteriene er basert på, omtaler han det moralske og politiske kriteriet som et av de aller mest brukte. Det hadde også vært fremtredende i norsk litteraturkritikk i lengre tid. Siden den gang har dette kriteriet derimot

blitt nærmest fraværende. Dette kommer også til syne i mitt utvalg, hvor kun sju av de 60 anmeldelsene bruker dette kriteriet, hvorav tre er bloggere. Det som er interessant her er hvilken bok kriteriet er brukt på.

Seks av de sju tilfellene omtaler Jacobsens bok, og disse igjen er inne på bokas sosialistiske tendenser, hvor arbeiderfolket står til eksempel for resten av oss. Dette gjelder for eksempel Steinar Sivertsen i Stavanger Aftenblad som proklamerer at menneskene i fortellingen er «[...] dem faghistorikerne ofte har oversett [...]» (2013a). Moraliseringen over Ravatn er en kritikk fra Stein Gimnes i Dag og Tid som poengterer bokas manglende feministiske kamp med setninger som «[...] og det er vel nettopp det det er; ryggradsløst for ei ung kvinne i dag.» (2013). Av de i alt 206 brukte kriteriene er altså bare 3 % av dette kriteriet.

8.2.2 Kognitivt kriterium

Det kognitive kriterium er blant de aller mest brukte i mitt utvalg. Det er det nest mest brukte både blant de profesjonelle kritikerne og bokbloggerne. Det brukes i 68 % (41) av anmeldelsene, men har størst andel hos kritikerne med 77 % (20/26). Det kognitive kriteriet brukes som oftest for å understreke forfatterens evne til å skrive innfløkt, utfordrende eller så kommenterer det på mengde arbeid som må ligge bak teksten. Det mest påfallende i utfallet er det store antallet av Jacobsens anmeldelser hvor hans «research» i forbindelse med skrivingen av verket vektlegges, som i denne anmeldelsen av Randi Landmark fra pervoluto.blogspot.com, hvor Jacobsen «må ha gjort imponerende mye research» (Landmark, 2013). Det kan ha sammenheng med at «De usynlige» er en historisk roman, slik Ellefsen poengterer grundig i sin anmeldelse, og autensitetsnivået blir dermed mer sentralt å kritisere. Ellefsen på sin side, nevner ikke «research» med ett ord. Forskjellen mellom blogg og tradisjonell kritikk er ikke åpenlys her, men det kan se ut som bloggerne i større grad er opptatt av å skrive om troverdigheten forfatteren skaper i romanuniverset på en personlig måte, mens på den andre siden skrives det om større temaer og koblinger, som det psykologiske (Sivertsen, 2013a) og jødisk fortellerkunst (Hverven, 2013). I det store og det hele synes dette å være et ganske standard kriterium, i hvert fall i den utvidede forstand jeg har brukt det (med troverdighet og tematikk underlagt). Det kan også være derfor at denne kategorien har en større andel i min undersøkelse enn den Homdrum gjorde i 2005 (s.89).

8.2.3 Genetisk kriterium

Det klart mest brukte kriteriet i utvalget er det genetiske. Med hele 52 anmeldelser (87 %) er det heller avvik som ikke benytter seg av dette. Blant de profesjonelle kritikerne er det også kun én som ikke benytter seg av dette. Det er, ikke overraskende, den korteste blant dem: VGs anmeldelse av «De usynlige». Med 269 ord totalt, 251 ord mindre enn det totale gjennomsnittet, og 123 ord til vurdering blir det begrenset med plass. Foruten denne anmeldelsen er det derimot alltid en form for genetisk kriterium i bruk hos de tradisjonelle kritikerne. Det er også mange av de sju bloggkritikkene som er korte, hvor fire (av sju) av disse er kortere enn VGs 123 ord. Det er altså en klar sammenheng mellom det å skrive kort og det å bruke genetiske kriteriet, noe som har en naturlig innvirkning på de noe kortere bokblogganmeldelsene.

Det å knytte verket til en annet kjent verk er den mest brukte strategien, og Roy Jacobsens bok blir av flere sett i sammenheng med Knut Hamsuns «Markens grøde». Det er finurlig nok også en anmelder som bruker Hamsuns mesterverk i sin anmeldelse av «Fugletribunalet» (Lauritzen, 2013). Forskjellen mellom de profesjonelle kritikerne og bokbloggerne er blant annet den at bokbloggerne skriver anmeldelsene sine senere, noe som gjør at de ofte tar med forventninger og blest knyttet til utgivelsen i sine anmeldelser (jf. samsvarskriteriet). Enten så har diskusjoner vakt oppsikt, eller så har ei venninne anbefalt boka. Dette er gjennomgående i blogganmeldelsene, men det er ikke et rent bloggfenomen. For selv om det skjer langt hyppigere i bloggsfæren, finnes det noen tilfeller tradisjonelle kritikere, som Ellefsen, som påpeker at de har fått med seg oppstyr, kritikk eller opplagstall knyttet til boka på forhånd og benytter seg av dette som et kriterium.

8.2.4 Estetisk kriterium

Det komplekse kriteriet har i min analyse vært det som kanskje har det minst gjenkjennelige fellestrekket. Det er ikke slik at halvparten av anmeldelsene bruker samme uttrykk eller ord. Det at teksten kan leses på forskjellige måter kan sies med at den er vanskelig å skjønne, lett å skjønne, sender assosiasjoner til andre verk og så videre. Det er i det hele et komplekst kriterium. Totalt har jeg registrert 25 tilfeller av kriteriet (42 %) noe som gjør det til et av de fire kriteriene som legger seg i et slags mellomsjikt. Sammen med integritet, intensitet og affeksjon befinner kompleksitet seg et sted mellom 35 og 55 % totalt. I det øvre sjiktet finner

vi de nevnte kognitive (68 %) og genetiske (87 %) kriterier, mens førstnevnte moralsk/politisk er i bunn med 12 %. Ser man på forholdet mellom de 25 tilfellene og de totale 206 tilfellene av kriterier, står kompleksitet for 12 %. Forskjellene mellom blogg og tradisjonelle medier er likevel det definerende for dette kriteriet. Av de 25 tilfellene er 16 (66 %) brukt av profesjonelle kritikere, og kun 9 (26 %) av bloggere. Denne forskjellen viser tydelig at kompleksitet tilhører den etablerte kritikken i mitt utvalg.

Der hvor kompleksitet skiller de to kritikktypene fra hverandre, er resultatet av integritet-bruken helt lik. Begge typer har blitt registrert med 35 %, hvor de totale 21 tilfellene utgjør 10 % av kriterietotalen. Integritet omtaler bokas narrativ, struktur og handlingsutfoldelse, og dette er tydeligvis noe som brukes innimellom av begge parter. Men der hvor de profesjonelle kritikerne omtaler tidsbruk og besjeler romanens følelse av tid, skriver bloggere oftere om språkets flyt og hvor godt de følte lesningen gikk. Førstnevnte skriver generelt sett med et bedre, mer oppfinnsomt språk når de bruker dette kriteriet. Eksempelvis: «[...] i sykliske bevegelser som boken på imponerende vis blåser liv i.» (Hiorth, 2013) og «Den ytre handlingen stemmer fint med det over, men dette er en bok som har sin styrke i språk og stemninger.» (Sundal, 2013).

Intensiteten brukes i 33 anmeldelser og er slik til stede i 55 % av anmeldelsene i utvalget mitt. Kriteriet utgjør 16 % av alle kriterier og er, som de andre mellomstjikt-kriteriene, sporadisk benyttet. For meg virker dette rart, da jeg ville tro at intensiteten, det å begrunne kvalitet ved å omtale bokas evne til å gripe leseren eller drive lesningen fremover, var blant de mest sentrale kriteriene i kritikken. Dette er et slags personlig kriterium i det at det forteller om hvorvidt kritikeren ble grepet eller ikke av boka. I så fall burde kanskje den mer subjektive kritikken til bokbloggerne være i overtall. Slik er det ikke i mitt utvalg. Kriteriet er balansert mellom de to typene, med en litt større andel blant de tradisjonelle litteraturkritikerne (50 % mot 62 %). De journalistiske kritikerne bruker en mer upersonlig form, hvor de benytter kriteriet med ord som «man» og «leseren», eksempelvis «leseren opplever en nærmest optimal deltagelse» (Olsen, 2013), mens bloggerne er personlig og bruker «jeg»: «[...] også me som lesarar vil gjerne vita dette.» (Beathes bokhylle, 2013b).

Det er fem anmeldelser hvor samtlige estetiske kvalitetskriterier benyttes, hvorav en er Ellefsens omtale kritikk av «De usynlige» og begge Steinar Sivertsen sine kritikker figurerer. Det er ingen bokbloggere blant disse fem. Til sammenligning fant ikke Hege Homdrum noen med alle tre i sin undersøkelse (2005, s.89).

8.2.5 Affektivt kriterium

27 av anmeldelsene i utvalget (45 %) benytter seg av affektivt kriterium, og det er ingen større forskjell mellom de to kritikertypene. I Homdrums masteroppgave er det enda færre som benytter seg av det affektive kriteriet (ibid., s.89). Bloggere bruker dette 41 % av gangene, mens de profesjonelle kritiserer utav affeksjon 50 % av tiden. Min antagelse før analysen var at bokbloggerne ville bruke affekt langt mer enn det de tradisjonelle kritikerne ville, grunnet den ofte personlige, dagbok-aktige formen, men dette viser seg altså å være feil. Affeksjon virker like tilfeldig som de estetiske kriteriene i utvalget.

8.2.6 Oppsummering

Det er noen tydelige forskjeller i hvordan de to undersjangerne benytter seg av kvalitetskriterier, men mange av disse vises ikke antallet brukte kriterier i hver enkelt kategori. De fleste forskjellene ligger i på hvilken måte kriteriet blir brukt. Som med Intensitet er det ikke stor forskjell i antallet de forskjellige kritikerne benytter, men derimot i hvor subjektive de er i måte de skriver på. De genetiske kriteriene er også jevnt over mye brukt, men de korte tekstene til bloggerne ser ut til å ha en effekt på hvor mange av de kritikkene som ikke benytter seg av genetiske kriterier. Noen steder er det forskjeller også i antallet. Kompleksitet viser forskjeller, det samme gjør Kognitivt, mens Affektivt, Integritet og Moralsk/politisk ikke gjør det.

Gjennomsnittlig er det likevel én betydelig forskjell mellom kriteriebruken til norske bokbloggere og profesjonelle kritikere: Antallet kriterier brukt i en anmeldelse. For selv om de på flere av kriteriene over kan sies å stå rimelig sidestilt, er det to tall som sier noe om mengden. Gjennomsnittlig bruker bloggerne tre kriterier (3,0), altså 3 av 7 (de estetiske telt som tre), mens de profesjonelle tar i bruk fire (4,0) per anmeldelse. Begge bruker 103 kriterier totalt, men bokbloggerne er flere i antallet. Totalt brukes det 3,4 kriterier per anmeldelse, altså halvparten av kategoriene.

8.3 Argumentasjonsnivåer

8.3.1 #1: Analytisk vurdering

Totalt er det fem anmeldelser jeg anser å være en analytisk vurdering, som også kan leses som en selvstendig tekst. Blant disse omhandler tre Roy Jacobsens roman og to Agnes Ravatns. Ganske påfallende er det også at Bernhard Ellefsen, kritiker i Morgenbladet, får #1 på begge sine. Dette kan kun være et godt skussmål for Ellefsen som kritiker, men jeg tror også det sier noe om Morgenbladets kvalitet. Ingen bokbloggere har skrevet en anmeldelse jeg anser for å være verdig den øverste kategorien. De tre andre #1-kritikkene er signert Steinar Sivertsen i Aftenbladet (2013b), Susanne Hedemann Hiorth i Dagens Næringsliv (2013) og Stein Gimnes for Dag og Tid (2013). Alle disse tre avisene stiller med én #1 og én #2-kritikk og er i den forstand kvalitetsledende i mitt utvalg.

8.3.2 #2: Noe overfladisk

Den andre utgivelsen i utvalget med en bevisst satsning på litteratur, Klassekampens Bokmagasinet, stiller også sterkt med to noe overfladiske kritikker. Ellers var det 16 flere (18) blant de profesjonelle kritikerne og 6 blant de bokbloggende. Totalt sett altså 24 stykker, eller 40 % av utvalget. Som med det analytiske argumentasjonsnivået, viser #2 til en tydelig høyere score hos de profesjonelle kritikerne. 69 % av deres anmeldelser er av dette nivået, mens kun 18 % av bloggernes holder det samme. To av nivå 2-blogganmeldelsene (33 %) var skrevet av samme person: Rose-Marie Christiansen er på samme vis som Bernhard Ellefsen for de profesjonelle kritikerne, en person som går igjen i flere lag av sitt felt. Ellefsen er medlem av Kritikerlaget, mottaker av Årets Kritiker 2013, kjent i miljøet og utenfor, mens Christiansen på sin side er et av komitémedlemmene for Bokbloggtreffet og -prisen 2013/2014 og en av Norges mest leste og aktive bokbloggere. Det at Ellefsen ender med to #1 og Christiansen med to #2 befester deres posisjon innad i sine felt, for, som vi skal se, så representere #1 og #2 det øvre sjiktet for begge kritikertyper. Den noe overfladiske litteraturkritikken #2 er det som er gjennomsnittet for de tradisjonelle anmeldelsene (2,0), mens gjennomsnittet for blogganmeldelsene akkurat #3 (3,0).

8.3.3 #3: Forbrukerveiledning

For bloggene ligger hovedsakelig på dette nivået. Brorparten (23) av bloggenes 34 kritikker (68 %) befinner seg på dette nivået, og tallet er nærmest identisk mengden tradisjonelle litteraturkritikker på nivå 2 (69 %). Bloggerne skriver hovedsakelig en forbrukerveiledning, hvor kritiske vurdering sjelden forekommer. Dette samsvarer til en viss grad med det noen bokbloggere påpeker: de skriver omtaler, ikke anmeldelser. Dette er selvfølgelig ikke sant som en generell påstand, men, ut ifra det jeg ser i mitt analyseutvalg, så er størsteparten av alle bokanmeldelser forbrukerveiledning. To stykk (8 %) av de profesjonelle bokanmeldelsene regnes som forbrukerveiledning, disse er begge kortere og bruker færre kriterier enn gjennomsnittet.

8.3.4 #4: Slakt/panegyrikk

Svært få av de anmeldelsene jeg har lest havner i denne kategorien. #4 er avgrensa til kun seks anmeldelser. Ikke overraskende er en betydelig andel av disse bokbloggeres verk (5), da bloggerne jevnt over viser dårligere evne til argumentasjon. Den ene profesjonelle anmeldelsen jeg regner for å være slakt eller panegyrikk er en av de to negative anmeldelsene jeg nevnte ovenfor: Gro Jørstad Nilsens anmeldelse av Agnes Ravatns «Fugletribunalet». Kort sagt er anmeldelsen polemisk og uklar i sine konklusjoner, og hun bruker det affektive kriteriet. De 5 blogganmeldelsene er ikke spesielt like utover det at de ikke stiller seg kritisk til den teksten de omtaler. Det er rene panegyrikker.

Av blogganmeldelsene som kvalifiserer til #4 tar fire i bruk det affektive kriteriet, noe som kunne peke på en, om enn noe vag, sammenheng mellom det affektive og det polemiske. Likt det Homdrum fant ut i sin masteroppgave (2005, s.89). Ved nærmere analyse ser man derimot at dette ikke stemmer, da det samla argumentasjonsnivåsnittet for kritikker som bruker det affektive kriteriet i mitt utvalg er på 2,5 – akkurat det samme som gjennomsnittet for totalen.

8.3.5 Oppsummering

Argumentasjonsnivåene, som er et bedre kvalitetsmål enn kvalitetskriteriebruken, har vist at det er stor forskjell på anmeldelsene til de to undersjangerne, den tradisjonelle litteraturkritikken og bokbloggingen. Først og fremst taler gjennomsnittet en klar sak. Bokbloggerne havner i over to tredjedeler av tilfellene på nivå 3, forbrukerjournalistikk (3,0),

mens de 26 bokanmeldelsene fra tradisjonelle medier er gjennomsnittlig på nivå 2 (2,0). Skillet finnes også i endene av skalaen, hvor de fem eneste #1-kritikkene var skrevet av profesjonelle litteraturkritikere, mens fem av seks av slakt/panegyrikkene var skrevet av bokbloggere. Som Cecilie Wright Lund skrev i «Kritikk og kommers» så krever argumentasjon plass, og etter å ha undersøkt utvalgets argumentasjonsnivå og tekstlengde, er det grunn til å tro at dette stemmer. I neste kapittel vil jeg forsøke og se flere slike sammenhenger mellom oppgavens funn i komparative analyser.

9 Drøfting, sammenlignende analyse og konklusjon

I løpet av analysen har jeg gjort en hel del funn. Jeg hadde som mål å undersøke litteraturkritikken som institusjon og sjanger og se på dens rammevilkår. Det første jeg gjorde var å foreta en kartlegging av den tradisjonelle litteraturkritikken på nett, hvor jeg fant at denne var svært lite interaktiv og i fare for å bli enten nedprioritert eller gjemt bak betalingsmurer. Dette viste en generell mangel på profesjonell, norsk litteraturkritikk på nett, noe jeg finner interessant, med tanke på den konkurransen som finnes i bokblogging. Jeg antar at vegringen for å publisere denne kritikken på nett skyldes et ønske om å få leserne tilbake til papiravisene, ved å tilby spesialisert stoff der, eller bak betalingsmurer.

Deretter så jeg på bokbloggingen. Blant de mest sentrale funnene var at den på mange måter møter de samme utfordringene som den tradisjonelle litteraturkritikken tradisjonelt har, i form av habilitetsproblemer knyttet til økonomiske interesser og makt. I motsetning til de profesjonelle kritikerne var bokbloggerne svært interaktive og diskuterte disse problemstillingene både offentlig og i private grupper. Bokbloggerne ønsker ikke å bli lik den tradisjonelle litteraturkritikken, og vil heller representere en ny form for litteraturkritikk. De vil være et tilskudd, heller enn en kopi. Bokbloggerne ser ut til å ville formidle litteratur på en annen måte enn det de tradisjonelle litteraturkritikerne gjør, og dette kan i tur si noe om hvorfor noen av forskjellene mellom de to oppstår.

Jeg tror avstanden mellom bokbloggerne og de tradisjonelle litteraturkritikerne kan skyldes flere ting, blant annet mediet det skrives i. En av de sentrale diskusjonene er hvor stort ansvar man skal føle for sin egen tekst på nett, og dette symboliserer hvordan bloggere ofte har en uforpliktende og flyktig tilnærming til sin egen ytring, mens litteraturkritikere tradisjonelt sett har måtte stå helt inne for sine kritiske smaksdommer. Likevel er det flere av de sentrale, norske bokbloggerne som viser at de vil stå for egne utsagn, men at disse ikke nødvendigvis må bedømmes ut ifra de samme kriteriene som de tradisjonelle kritikerne.

Diskusjoner knyttet til ansvar og habilitet ser ut til å bli flere og flere, og jeg mener dette, og treff, pris og Bloggplakat, viser klare tendenser til institusjonalisering. Hvordan denne bokbloggerpraksisen blir er vanskelig å spå, men samlesing i forbindelse med Bokbloggerprisen 2014 ser for meg ut som et tiltak hvor man vil kunne lese mange av

holdningene til bokbloggerne. Særlig dette med homogenitet og heterogenitet føles sentralt. Vil bokbloggerne over tid bli en mer heterogen gruppe enn nå? Og motsatt: Vil de i tråd med samordning av praksiser få en mer homogen smak?

For å undersøke den norske litteraturkritikkens rammevilkår så jeg på to ting: de journalistiske kriteriene og ordlengden til utvalget mitt. De journalistiske kriteriene viste seg å være vanskelig å undersøke, og de funnene jeg gjorde viste noen klare forskjeller mellom de to kritikksjangerne. Jeg fant at den grafiske formen er noe ulik, hvor de tradisjonelle kritikerne ikke bruker særlig mange andre elementer enn forfatter-portrett, bokomslag og tidvis et byline-bilde. Bokbloggerne på sin side benytter seg, i tråd med friheten på nett, med signaturer, emblemer, illustrasjonsbilder med mer. Det som derimot vakte mest oppmerksomhet var bokbloggernes mangel på terningkast. Denne formen for klartekst visualisering ville jeg trodd, ut ifra min teori, ville bli hyppigere brukt av bloggerne. Grunnen til at dette ikke er tilfellet kan skyldes trender, hvor eksempelvis Elin Brend Bjørhei, en av de mest sentrale bokbloggerne, skriver om hvordan hun har sluttet med terningkast på bloggen etter å blant annet ha lest Øklands kommentar i Aftenposten (Bjørhei, 2013). Det kan se ut som om mangelen på terningkast kanskje er et tegn på at bokbloggerne, i hvert fall på dette området, normaliseres og etteraper den tradisjonelle litteraturkritikken, i tråd med «remediation». Ellers er bokbloggerne i liten grad interessert i å bruke større grafiske elementer for å underbygge en forfatters viktighet, jamfør elite- og personifikasjonskriteriet. I mitt utvalg er også bokbloggerne langt mer positive i sine anmeldelser, noe som kan skyldes bokbloggernes kuratering: måten bloggerne sjelden omtaler de bøkene de ikke liker, da disse sjelden blir fullført. Igjen henger dette sammen med ansvarsfølelsen og flyktigheten til bokbloggerne. Jeg tror disse trekkene vil sitte igjen, selv etter en mulig utvikling mot organisering og likhet.

Ifølge Jill W. Rettberg er kortfattethet et av bloggernes karakteristikk, derfor var det ikke veldig overraskende å finne at bokbloggerne i mitt utvalg gjennomsnittlig skriver ~100 ord færre enn de andre litteraturkritikerne, selv om de i teorien kan skrive så langt de vil. Dette viste likevel ikke hele svaret, da spredning hos bloggerne var langt større. Det fantes både svært lange og svært korte bokanmeldelser skrevet av bloggere, mens de tradisjonelle kritikerne i langt større grad benyttet seg av et jevnt antall ord. Dette gir klare implikasjoner på at den tradisjonelle litteraturkritikken er langt mer formelbasert enn bokbloggingen. Dette er ikke oppsiktsvekkende, da litteraturkritikken har lange tradisjoner, men mest av alt har de

rammevilkårene satt av det journalistiske. En annen del av den tradisjonelle formelen jeg fant, var en forskjell fra bokbloggerne hva det gjaldt siteringer.

De to tydeligste og kanskje mest sentrale funnene i denne oppgaven er forskjellen i kritikkens sjanger, nemlig i bruken av kvalitetskriterier og argumentasjonsnivå. I oppgaven har jeg registrert sju kvalitetskriterier og fire argumentasjonsnivåer og funnet at bokbloggerne på begge områder ligger ett hakk unna de tradisjonelle litteraturkritikerne. Der hvor en gjennomsnittlig journalistisk bokanmeldelse benytter fire kriterier og er noe analytisk (nivå #2), bruker den gjennomsnittlige blogganmeldelse tre kriterier og klassifiseres som forbrukerjournalistikk (nivå #3). Generelt tyder denne forskjellen mellom bloggerne og de journalistiske litteraturkritikerne på at det fortsatt skrives bedre litteraturkritikk i de tradisjonelle mediene. Argumentasjon krever spalteplass, mener Cecilie W. Lund, men det er tydeligvis fortsatt nok spalteplass for den tradisjonelle litteraturkritiker å boltre seg på, selv om den virkelig gode litteraturkritikken ser ut til å være i mindretall. I mitt utvalg er det kun noen ytterst få som skriver litteraturkritikk god nok til å bli klassifisert som analytisk (nivå #1).

Argumentasjonsnivåene har derimot ingen videre kobling til verken spesifikke eller antallet kvalitetskriterier. Bernhard Ellefsens anmeldelse av Agnes Ravatns «Fugletribunalet» benytter eksempelvis bare to kvalitetskriterier, men står seg likevel som en av fem #1-anmeldelser. Fortolkningsarbeidet til kritikerne kan dermed sies å ligge mer i argumentasjonen enn i kriteriebruken, ifølge mine vurderinger. Ser man derimot på argumentasjonsnivået i forhold til vurderingslengde viser det seg først å være en stor forskjell mellom de ti lengste og ti korteste kritikkene, hvor de lengste har et snitt på 2,1 og de korteste 3,1. Tar man derimot utgangspunkt i vurderingsprosenten, altså hvor stor *andel* av teksten som ikke er siteringer eller handlingsreferat, blir det 2,7 i snitt blant begge, omtrent det samme som gjennomsnittet totalt (2,5). Dette kan indikere at lengden på teksten kan ha noe å si for god kritikk, men ikke nødvendigvis andel av vurdering i teksten.

Slik kurateringen og fortolkningen er det, er også formidlingen forskjellig, men likhetene mellom de to kritikk sjangerne er også tilstede, om enn mer i det eksterne. De er alle svært interessert i litteratur, ofte med utdanning eller jobb innen litteraturen utover kritikken og møter mange av de samme spørsmålene knyttet til habilitet. Likevel er premisset for å skrive på Internett såpass annerledes fra de journalistiske rammevilkårene at kritikken som skrives blir forskjellig.

9.1 Den kritiske tilstanden

Selv om kritikken kanskje befinner seg i en evinnelig krisetilstand er det mye som tyder på at den norske litteraturkritikken lever godt. I møte med det digitale har kanskje ikke den tradisjonelle litteraturkritikken fått det enklere med å fremme sine tekster, men kvaliteten ser i hovedsak ut til å være jevnt god og ikke kun forbrukerjournalistikk med et reklamespråk, slik man lett kan få inntrykk av hvis man leser tekster om litteraturkritikken, spesielt Tomas Forsers innlegg i Morgenbladet fra 2004. Og selv om noen aviser kutter i sin litteraturkritikk, er det andre som tar over roret, med Morgenbladet, Klassekampens «Bokmagasinet», Vagant og Vinduet i spissen. I tillegg har altså bokbloggene inntatt offentligheten og tar stadig større plass. Forlagene virker veldig interessert i å ta i bruk bokbloggerne, men det ser ut til at bokbloggerne i lys av denne kommersielle interessen har funnet det nødvendig å organisere seg og diskutere problemene dette medfører. Bokbloggen er interaktiv og samhandlende og under stadig utvikling. Det er en relativt homogen gruppe, med heterogene preferanser som tilpasser seg den tradisjonelle kritikken bedre enn den tradisjonelle kritikken tilpasser seg nettet. Slik er bokbloggkulturen på vei i en retning, og ser ut til å stake seg ut en kurs hvor de danner et supplement til den etablerte litteraturkritikken ved å anmelde, omtale, prisgi og diskutere både de bøkene tradisjonelle medier ikke vier særlig oppmerksomhet, men også ved å se på kjente bøker med nye øyne, i kraft av sin kritikktilnærming.

Jeg tror det vil bli en utflating i sentrum av den norske litteraturkritikken og en polarisering i kantene, slik som med journalistikken. Noen bloggere og dagsaviser vil ligne mer på hverandre, mens de fleste bokbloggere, samt tidsskriftene og andre nisjeskrifter vil ta mer og mer avstand fra denne kritikken, på hver sin måte. Det kommersielle vil kunne påvirke mange bokbloggere som en følge av at forlagsindustrien i økende grad vil benytte seg av denne formen for tilnærmet gratis reklame. Som med rosabloggerne blir det behov for retningslinjer, men disse er som sagt allerede under utvikling bak kulissene, på bokbloggernes stengte Facebook-gruppe. Institusjonalisering burde derimot ikke foregå bak lukkede dører, men heller flyttes ut i det offentlige rom, og jeg tror samarbeid mellom Kritikerlaget og bokbloggerne er den riktige veien fremover; ikke for å bli likere, men for å drøfte og gå i dialog om hvordan litteraturkritikken skal føres for best å heve den både kvalitetsmessig, integritets- og habilitetsmessig, men også kritisk vurdere de økonomiske rammevilkårene de begge er utsatt for.

Litteraturliste

Bøker og bokkapitler

Andersen, P. T. (1995) Danjanistikk og kritikk. I: Lie, S. & Nysted, L. red. *Samtale med et svin*. Oslo, J. W. Cappelen Forlag a.s., 9-26.

Andreassen, T. (2006) Litteraturkritikk I: *Bok-Norge*. Oslo, Universitetsforlaget.

Beardsley, M. C. (1958) *Aesthetics: Problems in the Philosophy of Criticism*. New York, Harcourt, Brace & world.

Bolter, J. D. & Grusin, R. (1999) *Remediation*. Cambridge, Mass., MIT Press.

Eagleton, T. (2005) *The Function of Criticism*. London, Verso Press.

Forser, T. (2002) *Kritik av kritiken: 1900-tallets svenska litteraturkritik*. Gråbo, Anthropos.

Hagen, E. B. (2004). *Litteraturkritikk: En introduksjon*. Oslo, Universitetsforlaget.

Hagen, E. B. (2012). *Kampen om litteraturen*. Oslo, Universitetsforlaget.

Johannesen, A., Kristoffersen, L. & Tufte, P. A. (2004) *Forskningsmetode for økonomiske-administrative fag*. Oslo, Abstrakt forlag.

Linneberg, A. (1992) *Norsk litteraturkritikks historie : bind II*. Oslo, Universitetsforlaget.

Lund et al. (1996) *Det glatte lag : tanker om litteraturkritikk*. Oslo, Aschehoug.

Lund, C. W. (2000) *Kritikkens rom – rom for kritikk?: Kulturstoffets rolle i dagspressen*. Oslo, Norsk kulturråd.

Lund, C. W. (2005) *Kritikk og kommers: Kulturdekningen i skandinavisk dagspresse*. Oslo, Universitetsforlaget.

McDonald, R. (2007) *The Death of the Critic*. London, Continuum.

Rasmussen, T. (2007) *Kampen om Internett*. Oslo, Pax forlag.

Rettberg, J. W. (2014) *Blogging*. Cambridge, Polity Press.

Slaatta, T. (2003) *Den norske medieorden: posisjoner og privilegier*. Oslo, Gyldendal akademisk.

Svedjedal, J. (2009) Kritiska tankar: Om litteraturkritiken. I: Forslid, T. & Ohlsson, A. red. *Litteraturens offentligheter*. Lund, Studentlitteratur, s.157-176.

Steiner, A. (2009) Amatörkritik på internet. I: Forslid, T. & Ohlsson, A. red. *Litteraturens offentligheter*. Lund, Studentlitteratur, s.177-190.

Østbye, H. et al. (2007) *Metodebok for medievitenskap*. Bergen, Fagbokforlaget.

Akademiske avhandlinger

Bu, K. (2005) *Terningkast og litterære kriterier: en analyse av dagspressens bokanmeldelser med terningkast*. Akademisk avhandling, Universitetet i Oslo

Fjellro, R. (2007) *Ensom, forvirret og redd: en studie av endrede vilkår for norske kunstkritikere i journalistikken og kunsten*. Akademisk avhandling, Universitetet i Oslo.

Fredin, M. Aa. (1998) *Litteraturkritikk i dagspressen – «litterært Politi» eller estetisk vurdering?* Akademisk avhandling, Universitetet i Oslo.

Holen, M. L. L. (2008) *Dina-trilogien og anmelderne : En resepsjonsanalyse av Herbjørg Wassmos Dina-trilogi i Norge og Nederland*. Akademisk avhandling, Universitetet i Oslo.

Homdrum, H. (2005) *Debut og kritikk: en analyse av bokanmeldelser av prosadebutanter på 1990-tallet*. Akademisk avhandling, Universitetet i Oslo.

Samuelsson, L. (2013) *Kritikens ordning: Svenska bokrecensioner 1906, 1956, 2006*. Akademisk avhandling, Karlstad universitet.

Skjølås, L. A. (2009) *En studie av forholdet mellom sjanger og kvalitetskriterier i Dagbladets litteraturkritikk*. Akademisk avhandling, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet.

Strømme, K. (2007) *"Hvor faen tok meningen veien?": Om aviskritikkens forhold til det politiske i tre norske samtidsromaner*. Akademisk avhandling, Universitetet i Oslo.

Thue, K. (2009) *Et liv i ærlighet og spenning?: Den nye politiske selvbiografien og dens kritikere*. Akademisk avhandling, Universitetet i Oslo.

Tresselt, A. L. H. (2005) *Litteraturkritikkens sjangre: Kartlegging, kategorisering og vurdering basert på analyse av den norske, svenske og danske dagspressens anmeldelser av Jan Kjørstads Forførerer*. Akademisk avhandling, Universitetet i Oslo.

Avis- og tidsskriftartikler på trykk og nett

Andersen, P. T. (1986) Den allerede leste boka. *Norsk Litterær Årbok*, 21, s. 25-36.

Andersen, P. T. (1987) Kritikk og kriterier. *Vinduet*, 42 (3), s. 17-25.

Arthur, C. (20.juli 2006) *What is the 1 % rule?* [Internett], The Guardian. Tilgjengelig fra: <http://www.theguardian.com/technology/2006/jul/20/guardianweeklytechnologysection2> [Lest 1.juni 2014].

Bhar, O. (2012) Litteraturløplogging – problem eller potensial? *Vagant*, 25 (1), s.106-108.

Ellefsen, B. (9.mai 2012) *Voksenopplæring*. [Internett], Vagant. Tilgjengelig fra: <http://www.vagant.no/voksenopplaering/> [Lest 1.juni].

Ellefsen, B. & Tenningen, S. (6.november 2012) *Generasjonsstrid* [Internett], Oslo, Vagant, Tilgjengelig fra: <<http://www.vagant.no/generasjonsstrid/>> [Lest 1.juni 2014].

Forser, T. (2004) Dagspresselogikk og litteraturkritikk. Essay. *Morgenbladet*, 5.mai, s. 24-25.

Lindholm, A. et al. (13.oktober 2013) *Borgerlig offentlighet*. [Internett], Vagant. Tilgjengelig fra: <<http://www.vagant.no/borgerlig-offentlighet/>> [Lest 1.juni].

Melberg, A. (8.september 2012) *På Twitter kan ingen h ra dig t nka* [Internett], Svenska Dagbladet. Tilgjengelig fra: <http://www.svd.se/kultur/understrecket/pa-twitter-kan-ingen-hora-dig-tanka_7483334.svd> [Lest 1.juni 2014].

Nordlys (2014) Nominert til bokbloggerpris. Notis. *Nordlys*, 29.januar, s.54, del 1.

Traavik, E. B. (2013) Vinduspusseren Kaja Schjerven Mollerin (33). Intervju. *Dagens Næringsliv Morgen*, 7. desember, s.64.

Vårt land (2013) Varmer boller. Litteraturbilag. *Vårt land*, 26.november, del 5.

Wahlin, C. (14.juni 2013) *Ingen kris f r kritiken* [Internett], Aftonbladet. Tilgjengelig fra: <<http://www.aftonbladet.se/kultur/article16959530.ab>> [Lest 1.juni 2014].

Wold, B. (2004) Storebror ser oss. Intervju. *Morgenbladet*, 5. mai, s. 23.

Økland, I. (2012) Uforpliktende skamros. Kommentar. *Aftenposten Morgen*, 6. oktober, s. 12, del 2.

Kilder fra nett

Bjørhei, E. B. (2.november 2013) *Jeg slutter med terningkast på bloggen*. [Internett], Bokelskerinnen. Tilgjengelig fra: <<http://bokelskerinne.blogspot.no/2013/11/jeg-slutter-med-terningkast-pa-bloggen.html>> [Lest 1.juni 2014].

Bokbloggturnéen (2014) *Bloggerne*. [Internett], Bokbloggturnéen. Tilgjengelig fra: <<http://www.bokbloggturneen.no/mot-bloggerne>> [Lest 1.juni 2014].

Borge, A. (11.oktober 2012) *Bokblogging og profesjonell kritikk* [Internett], POLITIKK POETIKK PRAKSIS. Tilgjengelig fra : <<http://politikkpoetikkpraksis.blogspot.no/2012/10/bokblogging-og-profesjonell-kritikk.html>> [Lest 1.juni 2014].

Christiansen, R-M. (16.april 2014) *Jeg blogger, altså er jeg...* [Internett], Rose-Maries litteratur- og filmblogg. Tilgjengelig fra: <<http://rosemariechr.blogspot.no/2014/04/jeg-blogger-altsa-er-jeg.html>> [Lest 1.juni 2014].

Didriksen, Julie (9.oktober 2012) *6 myter om bokblogger og bokbloggerne*. [Internett], Julies bokb bbel. Tilgjengelig fra: <<http://bokelsker.wordpress.com/2012/10/09/6-myter-om-bokblogger-og-bokbloggerne/>> [Lest 1.juni 2014].

Hauken, T. (14.august 2012) *Hvor pusete skal vi være?* [Internett], thauke2read. Tilgjengelig fra: <<http://thauke2read.blogspot.no/2012/08/hvor-pusete-skal-vi-vre.html>> [Lest 1.juni 2014].

Ims, B. M. (11.november 2013) *Kritikk av kritikken* [Internett], mellom linjene. Tilgjengelig fra : <<http://linjene.wordpress.com/2013/11/11/kritikk-av-kritikken/>> [Lest 1.juni 2014].

Moen, T. (2010) *Oppdatert versjon av bloggplakaten* [Internett], Thomas Moen. Tilgjengelig fra: <<http://thomasmoen.com/oppdatert-versjon-av-bloggplakaten/>> [Lest 1.juni 2014].

Kleppo, K (30.november 2011a) *En kommentar til Vagant og et forsvar for Bokmerker.org.* [Internett], Kommafeil. Tilgjengelig fra: <<http://kommafeil.com/en-kommentar-til-vagant-og-et-forsvar-for-bokmerker-org-2/438/>> [Lest 1.juni 2014].

Kleppo, K. (9.desember 2011b) *Vagant-debatten gjør litteraturlbloggere selvransakende.* [Internett], Kommafeil. Tilgjengelig fra: <<http://kommafeil.com/vagant-debatten-gjor-litteraturlbloggere-selvransakende-2/429/>> [Lest 1.juni 2014].

Kritikerlaget (22. oktober 2013a) *Litteraturkritikk før og nå* [Internett], Kritikerlaget. Tilgjengelig fra: <http://www.kritikerlaget.no/nor/pages/866-litteraturkritikk_fr_og_n> [Lest 1.juni 2014].

Kritikerlaget (24.oktober 2013b) *Referat fra kritikersaling om Roy Jacobsens De Usynlige.* [Internett], Kritikerlaget. Tilgjengelig fra: <http://www.kritikerlaget.no/nor/pages/871-referat_fra_kritikersalong_om_roy_jacobsens_de_usynlige> [Lest 1.juni].

Kritikerlaget (2014a) *Litteraturseksjonens medlemmer* [Internett], Kritikerlaget. Tilgjengelig fra: <<http://www.kritikerlaget.no/nor/pages/390-medlemmer>> [Lest 1.juni 2014].

Kritikerlaget (2014b) *Kritikerplakaten* [Internett], Kritikerlaget. Tilgjengelig fra: <<http://www.kritikerlaget.no/nor/pages/476-kritikerplakaten>> [Lest 1.juni 2014].

Norske bokbloggere (2014) *Norske bokbloggere.* [Internett], Norske bokbloggere. Tilgjengelig fra: <<https://www.facebook.com/groups/norskebokbloggere/?fref=ts>> [Lest 1.juni 2014].

Rettberg, J. W. (4.mai 2014b) *Are there still academic blogs that have active discussions in the comments ?* [Internett], jill/txt. Tilgjengelig fra: <http://jilltxt.net/?p=3986> [Lest 1.juni 2014]

Roeim, J. (4.desember 2011) *Kjærligheten til litteraturen.* [Internett], aroundbooks. Tilgjengelig fra: <<http://aroundbooks.blogspot.no/2011/12/kjrligheten-til-litteraturen.html>> [Lest 1.juni 2014].

Shirky, C. (2005) *Institutions vs. Collaboration* [Internett], TED. Tilgjengelig fra : <http://www.ted.com/talks/clay_shirky_on_institutions_versus_collaboration#t-435861> [Lest 1.juni 2014].

Siljeblomst (17.juni 2012) *Hei alle sammen!* [Internett], Norske bokbloggere. Tilgjengelig fra: <<http://norskebokbloggere.wordpress.com/2012/06/17/hei-alle-sammen/>> [Lest 1.juni 2014].

Siljeblomst (1.januar 2014) *Bokbloggerprisen og nominasjoner: Hvem, hva hvor og hvordan*. [Internett], Norske bokbloggere. Tilgjengelig fra: <<http://norskebokbloggere.wordpress.com/2014/01/01/bokbloggerprisen-og-nominasjoner-hvem-hva-hvor-og-hvordan/>> [Lest 1.juni 2014].

Solgunn sitt (30.november 2013) *En salig blanding med stor variasjon i tema – 7 bøker!* [Internett], Solgunn sitt. Tilgjengelig fra: <<http://solgunnsin.blogspot.no/2013/11/en-salig-blanding-med-stor-variasjon-i.html>> [Lest 1.juni 2014].

Stokke, G. A. (28.september 2013) *En reise i ord* [Internett], Minnefinner. Tilgjengelig fra: <<http://minnefinner.blogspot.no/2013/09/en-reise-i-ord.html>> [Lest 1.juni 2014]. Uferdig:

Store norske leksikon (2014a) *Institusjon* [Internett], Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: <<http://snl.no/institusjon>> [Lest 1.juni 2014].

Store norske leksikon (2014b) *Sjanger* [Internett], Store norske leksikon. Tilgjengelig fra: <<http://snl.no/sjanger>> [Lest 1.juni 2014].

Storrusten, K. (16.september 2012) *Debatt om bokbloggere* [Internett], Bokmerker.org. Tilgjengelig fra: <<http://bokmerker.org/debatt-om-bokbloggere/>> [Lest 1.juni 2014].

Tangen, G. (13.januar 2014a) *[Ingen tittel]*. [Internett], Twitter.com. Tilgjengelig fra: <<https://twitter.com/geirtangen/status/422857214538551296>> [Lest 1.juni 2014].

Tangen, G. (14.januar 2014b) *Er det vi som er i en boble?* [Internett], Bokbloggeir. Tilgjengelig fra: <<http://bokbloggeir.com/2014/01/14/er-det-vi-som-er-i-en-boble/>> [Lest 1.juni 2014].

Tangen, G. (2014c) *Min etiske plattform*. [Internett], Bokbloggeir. Tilgjengelig fra: <<http://bokbloggeir.com/min-etiske-plattform/>> [Lest 1.juni].

Tidemann, L. (1.mai 2013a) *Bokbloggerprisen er her!* [Internett], Line bibliotek. Tilgjengelig fra: <<http://linesbibliotek.wordpress.com/2013/05/01/bokbloggerprisen-er-her/>> [Lest 1.juni 2014].

Tidemann, L. (4.desember 2013b) *Bokbloggerprisen 2013: Siste innspurt!* [Internett], Lines bibliotek. Tilgjengelig fra: <<http://linesbibliotek.wordpress.com/2013/12/04/bokbloggerprisen-2013-siste-innspurt/>> [Lest 1.juni 2014].

Tidemann, L. (27. januar 2014a) *Bokbloggerprisens shortlist!* [Internett], Lines bibliotek. Tilgjengelig fra: <<http://linesbibliotek.wordpress.com/2014/01/27/bokbloggerprisens-shortlist/>> [Lest 1.juni 2014].

Tidemann, L. (10.april 2014b) *Et kongelig PR-stunt*. [Internett], Lines bibliotek. Tilgjengelig fra: <<http://linesbibliotek.wordpress.com/2014/04/10/et-kongelig-pr-stunt/>> [Lest 1.juni 2014].

Tofte, K. (8.februar 2012) *Etter hjartesukk kjem hjarterom*. [Internett], Vårlyos. Tilgjengelig fra: <<http://haustljjos.wordpress.com/2012/02/08/etter-hjartesukk-kjem-hjarterom/>> [Lest 1.juni 2014].

Vik, S. (1.april 2014) *Ikke kodd med blurben!* [Internett], NRK – Bokbloggen. Tilgjengelig fra: <<http://blogg.nrk.no/bok/2014/04/01/ikke-kodd-med-blurben/>> [Lest 1.juni 2014].

Merete (19.november) *Jeg leser "De usynlige" av Roy Jacobsen* [Internett], Sogeland. Tilgjengelig fra: <<http://sogeland.blogspot.no/2013/11/jeg-leser-de-usynlige-av-roy-jacobsen.html>> [Lest 1.juni 2014].

Analyseutvalg

Bokblogganmeldelser av Roy Jacobsens «De usynlige»

Annettes bokboble (11.oktober 2013) *Bokboblas Blogglesesirkel #1 – «De usynlige» av Roy Jacobsen*. [Internett], Anettes bokboble. Tilgjengelig fra: <<http://anettesbokboble.blogspot.no/2013/10/bokboblas-blogglesesirkel-1-de-usynlige.html>> [Lest 1.juni 2014].

Beathe (11.oktober 2013) *Bokboblas Blogglesesirkel - De usynlige av Roy Jacobsen*. [Internett], Beathe's Bokhulle. Tilgjengelig fra: <<http://beathesbokhulle.blogspot.no/2013/10/bokboblas-blogglesesirkel-de-usynlige.html>> [Lest 1.juni 2014].

Bentebing (17.november 2013) *De usynlige*. [Internett], Bentebing's Weblog. Tilgjengelig fra: <<http://bentebing.com/2013/11/17/de-usynlige/>> [Lest 1.juni 2014].

Berit (11.oktober 2013) *De usynlige*. [Internett], Bøker og bokhyller.... Tilgjengelig fra: <<http://beritbok.blogspot.no/2013/10/de-usynlige.html>> [Lest 1.juni 2014].

Brenden-Bech, K. (9.desember 2013) *Roy Jacobsen: De usynlige*. [Internett], Karis bokprat. Tilgjengelig fra: <<http://karisbokprat.wordpress.com/2013/12/09/roy-jacobsen-de-usynlige/>> [Lest 1.juni 2014].

Christiansen, R-M. (8.oktober 2013) *Roy Jacobsen: «De usynlige»*. [Internett], Rose-Maries litteratur- og filmblogg. Tilgjengelig fra: <<http://rosemariechr.blogspot.no/2013/10/roy-jacobsen-de-usynlige.html>> [Lest 1.juni 2014].

Gunnarsson, G. E. (15.desember 2013) *Roy Jacobsen: De usynlige*. [Internett], Lyse øyeblikk. Tilgjengelig fra: <<http://gry.is/2013/12/15/roy-jacobsen-de-usynlige/>> [Lest 1.juni 2014].

Heldal, J. (29.august 2013) *Roy Jacobsen – De usynlige*. [Internett], Jeg leser. Tilgjengelig fra: <<http://jegleser.blogspot.no/2013/08/roy-jacobsen-de-usynlige.html>> [Lest 1.juni 2014].

Karin (22.oktober 2013) *De usynlige av Roy Jacobsen*. [Internett], Hysj! Lesing pågår. Tilgjengelig fra: <<http://karinleser.wordpress.com/2013/10/22/de-usynlige-av-roy-jacobsen/>> [Lest 1.juni 2014].

Landmark, R. (23.november 2013) *«De usynlige» av Roy Jacobsen*. [Internett], Pervoluto. Tilgjengelig fra: <<http://pervoluto.blogspot.no/2013/09/de-usynlige-av-roy-jacobsen.html>> [Lest 1.juni 2014].

Lesehesten (25.november 2013) *Bokomtale: De usynlige*. [Internett], Lesehesten. Tilgjengelig fra: <<http://lesehestenblogg.wordpress.com/2013/11/25/bokomtale-de-usynlige/>> [Lest 1.juni 2014].

Lillian (3.september 2013) *Roy Jacobsen: De usynlige*. [Internett], Eselører. Tilgjengelig fra: <http://eselorer.blogspot.no/2013/09/roy-jacobsen-de-usynlige_3.html> [Lest 1.juni 2014].

Ness, A. (11.desember 2013b) *De usynlige av Roy Jacobsen. Oppskrytt eller?* [Internett], Artemisias verden. Tilgjengelig fra: <<http://artemisiasverden.blogspot.no/2013/12/de-usynlige-av-roy-jacobsen-oppskrytt.html>> [Lest 1.juni 2014].

Sandlund, R. (11.september 2013) *De usynlige – Roy Jacobsen*. [Internett], Lattermilds bokblogg. Tilgjengelig fra: <<http://www.sandlund.net/bookblog/2013/09/de-usynlige-roy-jacobsen/>> [Lest 1.juni 2014].

TR (22.oktober 2013) *De usynlige*. [Internett], Litteraturhjørnet. Tilgjengelig fra: <<http://skienbibliotek.blogspot.no/2013/10/de-usynlige.html>> [Lest 1.juni 2014].

Øverby, K. A. (23.august 2013) *Nydelig og kraftfull roman*. [Internett] Brabok. Tilgjengelig fra: <<http://brabok.no/node/315745>> [Lest 1.juni 2014].

Bokblogganmeldelser av Agnes Ravatns «Fugletribunalet»

Bea (23.desember 2013) *Fugletribunalet – Agnes Ravatn*. [Internett], Bea's bokhylle. Tilgjengelig fra: <<http://beasbokhylle.blogspot.no/2013/12/fugletribunalet-agnes-ravatn.html>> [Lest 1.juni 2014].

Beathe (19.november 2013b) *Bokanmeldelse: Fugletribunalet av Agnes Ravatn*. [Internett], Beathe's bokhylle. Tilgjengelig fra: <<http://beathesbokhylle.blogspot.no/2013/11/bokanmeldelse-fugletribunalet-av-agnes.html>> [Lest 1.juni 2014].

Baatvik, M. M. (6.oktober 2013) *Agnes Ravatn: Fugletribunalet*. [Internett], Mettemor møter massene. Tilgjengelig fra: <<http://mette-mor.blogspot.no/2013/10/agnes-ravatn-fugletribunalet.html>> [Lest 1.juni 2014].

Christiansen, R-M. (29. desember 2013) *Agnes Ravatn: «Fugletribunalet»*. [Internett], Rose-Maries litteratur- og filmblogg. Tilgjengelig fra: <<http://rosemariechr.blogspot.no/2013/12/agnes-ravatn-fugletribunalet.html>> [Lest 1.juni 2014].

Glamourbibliotekaren (18.september 2013) *Fugletribunalet / Agnes Ravatn. – Oslo : Samlaget, 2013. – 208 s.* [Internett], Glamourbibliotekaren. Tilgjengelig fra: <<http://glambibliotekaren.blogspot.no/2013/09/fugletribunalet-agnes-ravatn-oslo.html>> [Lest 1.juni 2014].

Groskro (5.november 2013) *Fugletribunalet av Agnes Ravatn*. [Internett], Groskro's verden. Tilgjengelig fra: <<http://groskrosverden.blogspot.no/2013/11/fugletribunalet-av-agnes-ravatn.html>> [Lest 1.juni 2014].

Hoel, N. N. (17.september 2013) *Fugletribunalet*. [Internett], Kasiopeiias bøker. Tilgjengelig fra: <<http://kasiopeiiasbok.wordpress.com/2013/09/17/fugletribunalet/>> [Lest 1.juni 2014].

Ingebrigtsen, A. H. (8.september 2013) *Fugletribunalet*. [Internett], Les mye. Tilgjengelig fra: <<http://lesmye.blogspot.no/2013/09/fugletribunalet.html>> [Lest 1.juni 2014].

Kulturguffen (3.september 2013) *Agnes Ravatn: Fugletribunalet (2013)*. [Internett], Kulturbloggen til Guffen. Tilgjengelig fra: <<http://kulturguffen.blogspot.no/2013/09/agnes-ravatn-fugletribunalet-2013.html>> [Lest 1.juni 2014].

Kortreiste lesetips (19.desember 2013) *Vakker forside og god bok*. [Internett], Kortreiste lesetips. Tilgjengelig fra: <<http://kortreistelesetips.blogspot.no/2013/12/vakker-forside-og-god-bok.html>> [Lest 1.juni 2014].

Leselykke.no (16.september 2013) *Fugletribunalet - en bok du gjerne kan bruke tiden din på!* [Internett], Leselykke.no. Tilgjengelig fra: <<http://leselykken.blogspot.no/2013/09/fugletribunalet-en-bok-du-gjerne-kan.html>> [Lest 1.juni 2014].

Magnus, J. (27.september 2013) *Fugletribunalet – En etterlengtet roman*. [Internett], Skraatak85. Tilgjengelig fra: <http://skraatak85.blogg.no/1376503126_fugletribunalet.html> [Lest 1.juni 2014].

Merete (15.november 2013) *Eg les "Fugletribunalet" av Agnes Ravatn* [Internett], Sogeland. Tilgjengelig fra: <<http://sogeland.blogspot.no/2013/11/eg-les-fugletribunalet-av-agnes-ravatn.html?q=fugletribunalet>> [Lest 1.juni 2014].

Ness, Anita (28.september 2013a) *Fugletribunalet av Agnes Ravatn- en creepy vakker liten sak*. [Internett], Artemisias verden. Tilgjengelig fra: <<http://artemisiasverden.blogspot.no/2013/09/fugletribunalet-av-agnes-ravatn-en.html>> [Lest 1.juni 2014].

Ramberg, L. (11.september 2013) *Fengslande fugletribunal*. [Internett], Bokmerker.org. Tilgjengelig fra: <<http://bokmerker.org/?p=13684>> [Lest 1.juni 2014].

Roeim, J. (20.november 2013) *Fugletribunalet*. [Internett], Aroundbooks. Tilgjengelig fra: <<http://aroundbooks.blogspot.no/2013/11/fugletribunalet.html>> [Lest 1.juni 2014].

Sundal, T. (1.desember 2013) *Fugletribunalet av Agnes Ravatn*. [Internett], Tine sin blogg – litteratur, kultur og tur. Tilgjengelig fra: <<http://tinesundal.blogspot.no/2013/12/fugletribunalet-av-agnes-ravatn-en.html>> [Lest 1.juni 2014].

Tone H (13.desember 2013) *Fugletribunalet av Agnes Ravatn*. [Internett], Tones bokmerke. Tilgjengelig fra: <<http://tonesbokmerke.blogspot.no/2013/12/fugletribunalet-av-agnes-ravatn.html>> [Lest 1.juni 2014].

Tradisjonelle litteraturkritikker av Roy Jacobsens «De usynlige»

Eidsvåg, T. (2013) Mennesker og maktene. Bokanmeldelse. *Adresseavisen*, 15.august, s.4, del 2.

- Ellefsen, B. (2013 «En svart og gjørmete sirkel». Bokanmeldelse. *Morgenbladet*, 23.august, s.41, del 1.
- Hiorth, S. H. (2013) Et lite stykke Norge. Bokanmeldelse. *Dagens Næringsliv*, 15.august, s.63.
- Hjeltnes, G. (2013) Bevegende Jacobsen. *VG*, 15.august, s.44-45.
- Hverven, T. E. (2013) De rikes taushet. Bokanmeldelse. *Klassekampen*, 17.august, s.3, del 2.
- Krøger, C. (2013a) Fantastisk roman om fattigfolk av Roy Jacobsen. Bokanmeldelse. *Dagbladet*, 15.august, s.56, del 1.
- Larsen, T. (2013) Livsglede og seigt slit. Bokanmeldelse. *Dagsavisen*, 17.august, s.49, del 1.
- Norheim, M. (2013) *Heltemot på Helgeland*. [Internett], NRK. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/kultur/litteratur/de-usynlige-1.11186174> [Lest 1.juni 2014].
- Olsen, P. G. (2013) En utkantskildring av de sjeldne. Bokanmeldelse. *Aftenposten*, 18.august, s.12, Kultur.
- Schäffer, A. (2013) Fremkaller historiens usynlige. Bokanmeldelse. *Bergens Tidende*, 16.september, s.9, del 2.
- Sivertsen, S. (2013b) Å gjøre det usynlige synlig. *Stavanger Aftenblad*, 7.oktober, s.30, del 2.
- Skjeldal, E. (2013) Respekt for alvoret. Bokanmeldelse. *Vårt Land*, 24.august, s.45, del 1.
- Surén, O. W. (2013) Kystens grøde og gråstein. Bokanmeldelse. *Dag og Tid*, 23.august, s.33.
- Tveiten, B. (2013) Gripande og usentimentalt om å overleve. Bokanmeldelse. *Fædrelandsvennen*, 27.august, s.12, del 2.
- Tradisjonelle litteraturkritikker av Agnes Ravatns «Fugletribunalet»**
- Ellefsen, B. (2013b) For skams skyld. Bokanmeldelse. *Morgenbladet*, 6.september, s.40, del 1.
- Gabrielsen, B. (2013) 50 nyanser av skam. Bokanmeldelse. *Dagens Næringsliv Morgen*, 7.september, s.101.
- Gimnes, S. (2013) I ein hage ved ein fjord. Bokanmeldelse. *Dag og Tid*, 27.september, s.30.
- Hoem, K. (2013) *På dypt vann*. [Internett], NRK. Tilgjengelig fra: <http://www.nrk.no/kultur/litteratur/fugletribunalet-1.11243915> [Lest 1.juni 2014].
- Klakken, L. (4. september 2013) *Fyttigrisen! Agnes Ravatn!* [Internett], Natt&Dag. Tilgjengelig fra: <http://www.nd.no/bokanmeldelse/fyttigrisen-agnes-ravatn/> [Lest 1.juni 2014].
- Krøger, C. (2013b) Kjærlighet uten nerve. Bokanmeldelse. *Dagbladet*, s.58, del 1.

Lauritzen, E. S. (2013) Med nebb og klør. Bokanmeldelse. *Klassekampen*, 7.september, s.3, del 2.

Nilsen, G. J. (2013) Tynt kammerspill. Bokanmeldelse. *Bergens Tidende*, 9.september, s.7, del 2.

Prinos, A. M. K. (2013) En helt annen Ravatn? Bokanmeldelse. *Aftenposten*, 22.september, s.13, Kultur.

Rø, M. Å. (2013) Finstemt kammerspill. Bokanmeldelse. *Adresseavisen*, 4.september, s.3, del 2.

Sivertsen, Steinar (2013a) Skjebner ved fjorden. Bokanmeldelse. *Stavanger Aftenblad*, 30.september, s.26, del 2.

Urdal, T. (2013) Hushjelpens bekjennelser. Bokanmeldelse. *Dagsavisen*, 4.september, s.26-27, del 1.

Vedlegg

Vedlegg #1: En tidslinje av reaksjonene til Ellefsens bemerkninger i Vagant 2011 og påfølgende diskusjoner.

2011

- **November:**
 - 23.: Bernhard Ellefsen kritiserer bokmerker.org i en bisetning (Vagant 4/11).
 - 30.: Kleppos kommentar til Ellefsen og forsvar for bokbloggerne. Ellefsen, Bhar, ClawTalks, Heldal, Flukten fra virkeligheten-Mari, Hauken og A. Lindholm kommenterer (<http://kommafeil.com/en-kommentar-til-vagant-og-et-forsvar-for-bokmerker-org-2/438/>)
- **Desember:**
 - 4.: Roeim utdyper sin “kjærlighet til litteraturen” (<http://aroundbooks.blogspot.no/2011/12/kjrligheten-til-litteraturen.html>).
 - 7.: Roeim utdyper enda mer og tviler på egen kvalitet (<http://aroundbooks.blogspot.no/2011/12/mer-om-kjrlighet-til-litteraturen.html>).
 - 9.: Kleppo poengterer hvordan Ellefsen har gjort noen bloggere selvbevisste (<http://kommafeil.com/vagant-debatten-gjor-litteraturloggere-selvbevisste-2/429/>).
 - 9.: «Bokstavelig talt» lar seg påvirke (<http://elbakken.blogspot.no/2011/12/et-motiverende-spark-i-baken.html>).
 - 12.: Kleppo om aroundbooks (<http://kommafeil.com/aroundbooks-kommenterer-vagant-debatten-om-bloggere-og-kritikere-2/433/>).
 - 10.: Tidemann har fått meg seg oppstyret, sier hu vil kommentere om det er verdt det. (<http://linesbibliotek.wordpress.com/2011/12/10/uke-48/>).
 - 19.: Line om det å slippe de akademiske tvangstrøyene, mange kommentarer (<http://linesbibliotek.wordpress.com/2011/12/19/uke-49/>).

2012

- **Januar:**
 - 14.: Bhar forsvarer bokbloggerne (Vagant 1/12).
 - 26.: Bokmerker.org skriver om sin og Kleppos opptreden på Radio Nova (<http://bokmerker.org/?p=11915>). Kleppo skriver kort om dette, men jeg finner ikke sendinga på Radio Novas hjemmesider (<http://kommafeil.com/bokmerker-om-kritikk-og-visjoner/753/>).
- **Mars:**
 - 19.: Kleppos kommentar til Bhars innlegg om litteratur-/bokblogging og hennes referat fra diskusjonen i 2011 (<http://kommafeil.com/litteraturlogg-eller-boklogg/934/>; <http://kommafeil.com/kommafeil-debatten-om-kritikk-og-blogging/935/>).
- **Mai:**
 - 9.: Vagant publiserer “Voksenopplæring” på nett.
- **September:**

- 14.: Lines introduksjon til debatten på bokbloggertreffet 2012. Refererer til Ellefsens kommentarer (<http://linesbibliotek.wordpress.com/2012/09/14/er-du-klar-for-debatt/>).
- 16.: Bokmerker.orgs referat fra bokbloggdebatten på treffet (<http://bokmerker.org/?p=12878>).
- 16.: Knirk har samlet alle sakene om treffet. (<http://knirk.no/2012/09/bokbloggtreff-2012-reaksjoner-og-synspunkter/>).
- **Oktober:**
 - 6. (trykk)/11. (nett): Ingunn Økland skriver om bokbloggere og bokhandlermedarbeideres markedsføringspotensiale. Nevner Voksenopplæring og bokbloggtreffdebatten (http://www.aftenposten.no/meninger/kommentarer/Uforpliktende-skamros-7014262.html#.Us_cGp55PeV).
 - 11.: Arne Borge skriver i bloggen PPP et forsvar for litteraturkritikerne og argumenterer for hva debatten burde handle om (<http://politikkpoetikkpraksis.blogspot.no/2012/10/bokblogging-og-profesjonell-kritikk.html>).
 - 11.: Litteraturformidleren kommenterer Øklands kommentar (<http://litteraturformidleren.com/2012/10/11/ark-anbefaler/>).
 - 11.: Forfatter Tiger Garté svarer Øklands kritikk (<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Svar-til-en-anmelders-Abittersote-klagesang-7013420.html#.U2jokvmSx8G>).
 - 23.: Rita M. Berg (ritaleser.com) kommenterer også Øklands kritikk (<http://www.aftenposten.no/meninger/debatt/Er-jeg-en-tvilsom-kilde-7025448.html#.U3tn0vmSx8G>).

Vedlegg #2: Mitt datamateriale.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T	U	V	W	X	Y	Z	AA	AB	AC	AD	AE	AF	AG	AH	AI	AJ	AK		
1	sted	navn	type	bok	mk	dato	tot	tolkat	ust	så	så's	så'at	uref	ref	ref%	ref'at	vurd	vur%	vur'at	omsig	portr	amet	temng	kai	mpk	kog	gen	e1	e2	e3	af	pta	#1	#2	#3	#4	cwi	
2	Anettes boktobie	Anettes boktobie	Biogr	JAC	K	11.10	259	1	259	0	0	0	1	259	0	0	1	259	100	1	1	1	1	2	1	1	1	1	1	1	4	1	4	1	1	3		
3	Artemis verden	Ania Ness	Biogr	JAC	K	12.11	911	3	911	0	0	0	3	561	530	36	2	561	62	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3		
4	Beathes bokhylle	Beathe	Biogr	JAC	K	11.10	844	3	691	153	18	3	311	533	63	3	1	561	19	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
5	Bentings Weblog	Bentling	Biogr	JAC	K	17.11	360	1	360	0	0	0	1	135	225	63	1	135	38	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
6	Baker og bokhyller...	Bert	Biogr	JAC	K	11.10	388	1	388	0	0	0	1	289	99	26	3	1	289	74	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
7	Lys øyeblikk	Gry EK Gunnarsson	Biogr	JAC	K	15.12	207	1	207	0	0	0	1	162	45	22	1	162	78	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
8	Jegisser	Jencie Hoidal	Biogr	JAC	K	28.08	268	1	268	0	0	0	1	231	37	14	1	231	86	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	
9	Hvst Lesing pågår	Karin	Biogr	JAC	K	22.10	564	2	564	114	20	3	441	153	27	2	297	53	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
10	Karis bokprat	Kari Brenden-Bech	Biogr	JAC	K	09.12	332	1	332	0	0	0	1	239	93	28	1	239	72	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
11	Leseriet	Leseriet	Biogr	JAC	K	25.11	496	2	496	0	0	0	1	301	197	40	1	301	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
12	Pervulito	Randi Landmark	Biogr	JAC	K	25.09	142	1	142	0	0	0	1	95	47	33	1	95	67	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
13	Rose Maris litterat	Rose-Marie Christiansen	Biogr	JAC	K	08.10	1268	3	1038	230	18	3	780	488	38	3	550	43	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
14	Lattermids biogr	Ragnhild Sandlund	Biogr	JAC	K	11.09	676	2	561	115	17	3	676	0	0	0	3	561	83	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	
15	Fæbver	Lillem	Biogr	JAC	K	03.09	226	1	226	0	0	0	1	102	124	55	1	102	45	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
16	Litteraturløst	TR	Biogr	JAC	K	22.10	227	1	227	0	0	0	1	114	113	50	1	114	50	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
17	Biblok	Kari A. Øverby	Biogr	JAC	K	23.08	541	2	541	0	0	0	1	225	316	58	1	225	42	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
18	Aroundbooks	Jørn Roem	Biogr	RAV	M	20.11	855	3	656	199	23	3	793	62	7	3	594	68	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
19	Artemis verden	Ania Ness	Biogr	RAV	K	28.09	540	2	540	0	0	0	2	381	159	29	1	381	71	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
20	Bea's bokhylle	Bea	Biogr	RAV	K	23.12	417	2	274	143	34	3	327	90	22	1	184	44	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
21	Beathes bokhylle	Beathe	Biogr	RAV	K	19.11	690	3	511	179	26	3	478	212	31	3	299	43	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
22	Bokmerker.org	Lena Ramberg	Biogr	RAV	K	11.09	708	3	564	144	20	3	631	77	11	3	487	69	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
23	Glamouliblotekaren	Glamouliblotekaren	Biogr	RAV	K	18.09	121	1	121	0	0	0	1	121	0	0	1	121	100	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	
24	Groskro's verden	Groskro	Biogr	RAV	K	05.11	255	1	255	0	0	0	1	134	121	47	1	134	53	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
25	Kaspeellas bøker	Nora Nordstær Hoel	Biogr	RAV	K	17.09	494	2	494	0	0	0	2	440	54	11	2	440	89	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
26	Kulturbloggen til Guffen Kulturgruppen	Ann Helen Ingebrigtsen	Biogr	RAV	M	03.09	320	1	320	0	0	0	1	163	157	49	1	163	51	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
27	Les nye	Ann Helen Ingebrigtsen	Biogr	RAV	K	08.09	489	2	427	62	13	3	314	175	36	3	1	252	52	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
28	Lesnykke.no	Lesnykke.no	Biogr	RAV	K	16.09	220	1	191	39	17	1	176	54	23	1	137	60	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
29	Medemor møter masser	Heide Moen Baatik	Biogr	RAV	K	06.10	196	1	184	12	6	3	116	90	41	3	104	53	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4	
30	Rose-Marie's litterat	Rose-Marie Christiansen	Biogr	RAV	K	29.12	1022	3	796	224	22	3	671	351	34	3	447	44	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	
31	Straaløks	Johanne Magnus	Biogr	RAV	K	27.09	316	1	316	0	0	0	1	193	123	39	1	193	61	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
32	Sogeland	Merete	Biogr	RAV	K	15.11	490	2	337	153	31	1	390	100	20	1	237	46	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
33	Tine sin biogr - litterat	Tine Sundal	Biogr	RAV	K	01.12	557	2	291	266	48	1	504	53	10	2	238	43	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	
34	Tones bokmerke	Tone H	Biogr	RAV	K	13.12	441	2	234	207	47	1	441	0	0	0	2	234	53	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	4
35	Kortreiste leseopps	Kortreiste leseopps	Biogr	RAV	K	19.12	278	1	278	0	0	0	1	231	47	17	3	83	3	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3
36																																						
37	Adressaasen	Torje Edsvåg	Dagavis	JAC	M	15.08	433	2	433	0	0	0	2	337	96	22	1	337	78	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
38	Atemposen	Rik Gerhard Olsen	Dagavis	JAC	M	18.08	496	2	496	0	0	0	2	357	139	28	1	357	72	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
39	Bergens Tidende	Anne Schaffer	Dagavis	JAC	K	16.09	342	1	342	0	0	0	1	237	105	31	1	237	68	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
40	Dag og tid	Odd W. Surén	Dagavis	JAC	M	23.08	662	3	662	0	0	0	3	440	222	34	2	440	66	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
41	Dagbladet	Cathrine Krøger	Dagavis	JAC	K	15.08	510	2	466	44	9	2	385	145	28	2	1	321	63	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
42	Dagens Næringsliv	Susanne Hedenmann Høth	Dagavis	JAC	K	15.08	631	3	627	4	1	3	484	147	23	2	2	480	76	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
43	Dagavisen	Tund Larsen	Dagavis	JAC	M	17.08	636	3	580	56	9	3	461	175	28	3	2	405	64	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
44	Fædelsensveien	Blarne Tveiten	Dagavis	JAC	M	27.08	504	2	470	34	7	2	314	190	38	1	1	280	56	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
45	Kassekassen	Tom Egil Høyen	Dagavis	JAC	M	17.08	838	3	838	0	0	0	3	547	291	35	2	547	65	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
46	Slavanger Aftenblad	Steinar Svendsen	Dagavis	JAC	M	07.10	553	2	546	7	1	2	454	99	18	3	2	447	81	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
47	Vårt Land	Fakli Sheldal	Dagavis	JAC	M	24.08	628	3	605	23	4	3	561	167	51	1	2	538	86	2	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2
48	VG	Guri Hjeltnes	Dagavis	JAC	K	15.08	269																															